MATIEE
Yá̃ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Matiee baona pɔ a kɛ̃̀ ku zɛ́zɛ lán Maaku pɔ́waɛ:
Zã̂a da'ilɛna waasokɛa (3.1-12)
Yesu da'ilɛkɛa ń aà yɔ̃ao (3.13-4.11)
Yesu zi̋kɛa Galile, gu pɔ́ à waasokɛ̀u bílaɛ à yã̂danɛ́, à gyã̂eɔ gbã̀gbã (4.12-18.35)
Aà gɛa Yelusalɛ́ũ (19-20)
I gɛ̃gɛ̃o, ã̂sɔ̃a do taa, ɔ̃ wà Yesu kũ̀ wà yã̂dàaàla wà aà dɛ̀. Aà bɔa gau yá̃ bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ à bɔ̀ mɔ̀ gbɛ̃́ɔwa (21-28).

Matiee Yesu buibɔki̋i yá̃ bɔɔlɛkɛ̀ ń aà iao ń aà nɛgɔɔ yá̃o (1-2). Yá̃ beeɔ guu à gbɛ̃́ pɔ́ Yesu dɛ a ũ ò: Kíaɛ mɛ́ Suabanaɛ lá Lua a lɛgbɛ̃̀nɛ́wa, wi̋ mɛ lɔ Emanuɛli. Bee mɛ̀ Lua kúwanɔ. Ɔmɛ yá̃ pɔ́ Lua ò a bàakuańnɔ káau lá guu pàpa.

Matiee Yesu yã̂danɛɔ kã̀aa lɛɛ sɔo:
Yã̂daanɛ́ si̋si̋ musu lɛ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋i gbɛ̃́ɔ luanaaikɛa ɔlɔwɛ̃ɛɛ (5-7).
Lɛdilɛa gbɛ̃́ pɔ́ aa kpalapi baokpanɛ́ɔnɛ (10).
Kpalapi asiiyã̂ lɛɛũanɛ́. Kpalapi ulɛa gi̋a, ã̂ma a bɔ gupuau ń gawio zi̋ewa (13).
Kua ń kɔ̃o kpalapi guu (18).
Wɛdɔa kpalapi mɔai (24-25).

Baona pɔ́ Matiee kɛ̃̀ guu, Yesu mɛ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋i Kía ũ, mɛ́ àlɛ yã̂dada gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gɛ̃ɔnɛ, kɛ́ aa e wàɔ dɛ a seeladeɔ ũ gbɛ̃́ɔnɛ.

Bui pɔ́ Yesu bɔ̀ ń guu
(Luk 3.23-38)

1 Davidi ń Ablahaũo bui Yesu Kilisi yấ pɔ́ kɛ̃a
Luayãtaalaun kɛ: 2 Ablahaũ Izaaki ì̀, Izaaki Yakɔbu
ì̀, Yakɔbu Yuda ì̀ ń a vì̀iɔ ń a dãunaɔ. 3 Yuda Pɛlɛzi
ń Zelao ì̀ ń a na Tamaao, Pɛlɛzi Ɛzɔ̃nɔ ì̀, Ɛzɔ̃nɔ Alaũ
ì̀. 4 Alaũ Aminadabu ì̀, Aminadabu Naasɔ̃ ì̀, Naasɔ̃
Salamɔ ì̀, 5 Salamɔ Bɔazu ì̀ ń a na Lahabuo. Bɔazu
Ɔbɛdi ì̀ ń a na Lutuo, Ɔbɛdi Yɛse ì̀, 6 ɔ̃ Yɛse kí Davidi
ì̀.

Davidipi mɛ́ Salomɔɔ ì̀ ń Uli nao, 7 Salomɔɔ
Lɔbɔaũ ì̀, Lɔbɔaũ Abia ì̀, Abia Asa ì̀, 8 Asa Yosafa ì̀,
Yosafa Yeholaũ ì̀, Yeholaũ Ozia ì̀. 9 Ozia Yoataũ ì̀,
Yoataũ Akazi ì̀, Akazi Ezekia ì̀, 10 Ezekia Manase ì̀,
Manase Amɔ ì̀, Amɔ Yosia ì̀, 11 Yosia Yɛkɔnia ì̀ ń a
dãunaɔ gɔɔ pɔ́ wà gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ tàńnɔ Babiloni.*

12 Taa ń gbɛ̃́ɔ Babiloni gbɛa ɔ̃ Yɛkɔniapi Salatiɛli
ì̀, Salatiɛli Zolobabɛli ì̀, 13 Zolobabɛli Abiudu ì̀, Abi-
udu Ɛliakiũ ì̀, Ɛliakiũ Azɔɔ ì̀. 14 Azɔɔ Zadoki ì̀, Zadoki
Akiũ ì̀, Akiũ Ɛliudu ì̀, 15 Ɛliudu Ɛleazaa ì̀, Ɛleazaa
Matana ì̀, Matana Yakɔbu ì̀, 16 ɔ̃ Yakɔbu Maliama
zấ Yosɛfu ì̀. Maliamapi mɛ́ Yesu pɔ́ wì̀ mɛ Mɛsii ì̀.

17 Za Ablahaũ lɛ́u e à gɛ̀ pɛ̀ Davidiwa, mae ń a nɛ́o
ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ. Za Davidi lɛ́u e gɔɔ pɔ́ wà tà ń
gbɛ̃́ɔ Babiloni, mae ń a nɛ́o ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ. Za
taa ń gbɛ̃́ɔ Babiloni e à gɛ̀ pɛ̀ Mɛsiiwa, mae ń a nɛ́o
ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ.

Yesu Kilisi ia
(Luk 2.1-7)

18 Lá wà Yesu Kilisi ì̀n kɛ: Aà da Maliamaá Yosɛfu
nɔkpamaɛ. E àɔ gɛ́ zãkɛi à nɔsì̀ ń Lua Nisì̀na gbãao.
19 Aà gɔ̃kpama Yosɛfupiá gbɛ̃maaɛ, a ye widawào,

* **1:11** 2Kia 24.15

ɔ̃ à zɛ̀ò á bɔ aà yắu asii guuɛ. 20 Gɔɔ pɔ́ àlɛ làasookɛ
yắpiwa, Dii malaikae bɔ̀ mɔ̀wà nana guu a òɛ̀:
Davidi bui Yosɛfu, ńsu bílikɛ n nɔkpama Maliama
sɛa yắ musuo, asa nɔ pɔ́ a sia bɔ̀ Lua Nisi̋na ki̋iɛ. 21 A
nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, ní tɔ́kpaɛ̀ Yesu, asa a a gbɛ̃́ɔ bɔ ń duuna
guu. 22 Bee kɛ̀ píi, kɛ́ yắ pɔ́ Dii dà ãnabiɛ a ò e kɛ à
mɛ̀:
23 Nɔɛ lɛ́so mɛ́ a nɔsi,
i nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
wi tɔ́kpaɛ̀ Ɛmanuɛli.†
Tɔ́ bee mɛ̀ Lua kúwanɔ.
24 Kɛ́ Yosɛfu vù, a kɛ̀ lá Dii malaikapi di̋lɛɛwa, à a
nɔpi sɛ̀. 25 A̋ma i aà dɔ̃ nɔɛ ũo e à gɛ̀ nɛgɔ̃ɛpi i̋ò. Ɔ̃ à
tɔkpàɛ̀ Yesu.

2

Saanyãdɔ̃naɔ mɔa Yesu gwai

1 Wà Yesu i̋ Bɛtɛlɛũ* Yude bùsuu kí Elodi gɔɔɛ. Ɔ̃
saanyãdɔ̃naɔ bɔ̀ gukpɛ oi aa mɔ̀ Yelusalɛũ, 2 aa gbɛ̃́ɔ
là aa mɛ̀: Nɛ́ pɔ́ wa i̋ Yudaɔ kía ũ ku má ni? Wa aà
saana è gukpɛ oiɛ, ɔ̃ wa mɔ kúlɛiɛ̀. 3 Kɛ́ kí Elodi yắpi
mà, à bílikɛ̀ ń Yelusalɛũdeɔ píi. 4 A Yuda sa'onkiaɔ ń
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ kầa píi, ɔ̃ à ń lá gu pɔ́ wa Mɛsii
iu. 5 Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Bɛtɛlɛũ, Yude bùsuu laɛ. Asa
lá ãnabi kɛ̃̀n kɛ:
6 Bɛtɛlɛũ pɔ́ kú Yudaɔ bùsuu,
ń kɛ̃́sãa Yudaɔ mɛɛwiaɔzio fá.
Asa n guu ɔ̃ kía a bɔu,
i dɔaa ma gbɛ̃́ Isailiɔnɛ.†

---

† **1:23** Isa 7.14 * **2:1** 1Sam 16.1 † **2:6** Mis 5.1-3

7 Ɔ Elodi saanyɑ̃dɔ̃naɔ sɩ̀si asii guu, à saanapi bɔgɔɔ
sɑ̃́asɑ̃ gbɛ̀amá. 8 Ɔ à ń gbáɛ Bɛtɛlɛũ à mɛ̀: A gɛ nɛ́pi
gbɛagbɛa ń laaio. Tó a aà è, à mɔ omɛɛ, mapi sɔ̃ mí
gɛ kúlɛɛ̀.
9 Kɛ́ aa kía yɑ̃mà, ɔ̃ aa dàzɛu. Ɔ saana pɔ́ aa è
gukpɛ oi yɑ̃a dɔ̀aanɛ́ lɔ e à gɛ̀ zɛ̀ nɛ́pi kúkɩ̏ia. 10 Kɛ́
aa saanapi è, an pɔ kɛ̀na maamaa. 11 Aa gɛ̃̀ kpɛ́u aa
nɛ́pi è ń a da Maliamao, ɔ̃ aa wʊ̀lɛ ń gbɛɛu aa kʊ̀lɛɛ̀.
Ɔ aa ń àizɛɛ kpagoloɔ wɛ̃̀wɛ̃ aa aà gbà vua ń zɔ̃go lí'ɔ
gɩ̏nanao ń tulaletio. 12 Lua ònɛ́ nana guu aasu bɔlɛ
Elodi kɩ̏́io, ɔ̃ aa tà ń bʊ̀suu ń zɛ́ pɑ̃leo.

Bàalɛ taa ń Yesuo Egipi

13 An taa gbɛa Dii malaika bɔ̀ mɔ̀ Yosɛfuwa nana
guu à mɛ̀: Fɛlɛ nɛ́pi sɛ́ ń a dao, ní bàalɛ táńnɔ Egipi,
níɔ ku we e mà mɔ yɑ̃'onɛ lɔ, asa Elodi a nɛ́pi wɛɛlɛ
à dɛɛ.
14 Ɔ Yosɛfu fɛ̀lɛ gwɑ̃asɩ̏na, à nɛ́pi sɛ̀ ń a dao à tàńnɔ
Egipi. 15 A ku we e Elodi gɛ̀ gàò. Bee kɛ̀ kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ Dii
dà ɑ̃nabiɛ a ò e kɛ yɑ̃́iɛ à mɛ̀:
Ma a nɛ́ gbɛ̀si Egipi.‡
16 Kɛ́ Elodi è saanyɑ̃dɔ̃naɔ ɔ̃nɔkɛ̀ɛɛ, aà pɔ pà
maamaa. Lá a saanapi bɔgɔɔ taa dɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ á gbɛ̀a
saanyɑ̃dɔ̃napiɔwa yɑ̃́i, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zɩ̏, aa nɛgɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀
pla ge i kaoɔ dɛ̀dɛ Bɛtɛlɛũ ń a bualoũɔ píi. 17 Yɑ̃́ pɔ́
ɑ̃nabi Zelemii ò kɛ̀ sa à mɛ̀:
18 Wà wii gbɑ̃a mà Lama,
wàlɛ ɔ́ɔlɔ, wàlɛ búbuapɛ.
Lasɛli mɛ́ lɛ́ a nɛ́ɔ ɔ́ɔlɔ,
à gɩ̏ awamai, asa aa ku lɔo.§

‡ **2:15** Oze 11.1 § **2:18** Zel 31.15

19 Kɛ́ Elodi gà, ɔ̃ Dii malaikapi bɔ̀ mɔ̀ Yosɛfuwa
Egipi nana guu 20 à mɛ̀: Fɛlɛ nɛ́pi sɛ́ ń a dao, ní táńnɔ
Isaili bùsuu, asa gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ nɛ́pi wɛɔ gàga.
21 Ɔ à fɛ̀lɛ nɛ́pi sɛ̀ ń a dao à tàńnɔ Isaili bùsuu.
22 Kɛ́ a mà Aakɛlau mɛ́ lɛ́ kible Yude a mae Elodi
gbɛu, zɔ̃lɛa wekĩi vĩa aà kũ̀. Lua yã'ɔ̀ɛ̀ nana guu, ɔ̃ à
tà Galile bùsuu, 23 à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Nazalɛti.
Beewa yã́ pɔ́ ãnabiɔ ɔ̀ kɛ̀, aa mɛ̀: Wàli mɛɛ̀ Nazalɛti
gbɛ̃́.

3

Zãa Da'ilɛna waasokɛa
(Maa 1.1-8, Luk 3.1-18, Zãa 1.19-28)

1 Bee gbɛa Zãa Da'ilɛna mɔ̀ Yude gbáau, àlɛ waa-
sokɛ 2 à mɛ̀: Â nɔ̀sɛlilɛ, kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà kãi.
3 Zãapi yã́ ɔ̃ ãnabi Isaia ɔ̀ yãa à mɛ̀:
Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau,
àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.*
4 Zãapi ìɔ yiongo kã́ pɔkasaɔ daa, mɛ́ ì báa sãntilii
dɔ a pi.† Kwa ń zɔ́'io mɛ́ aà pɔblea ũ. 5 Wìɔ bɔlɛ
Yelusalɛũ ń Yude gupiio ń Yuudɛ̃ dɔ̀ɔio, wìɔ gɛ́ aà
kĩ́i. 6 Wì ń yãvãi o gupuau, ɔ̃ ì ń da'ilɛkɛ Yuudɛ̃i.
7 Kɛ́ Zãa è Falisiɔ ń Saduseɔ lɛ́ mɔ́ a kĩ́i da'ilɛkɛi
dasidasi, ɔ̃ a ɔ̀nɛ́: Gbɛ̃nazĩn píligonaɔ! Démɛ ɔ̀ɛ́ à
bàasi pɔkũma pɔ́ Lua a bɔbɔmáɛi? 8 Â nɔ̀sɛlilɛa yã́
kɛ, wiɔ dɔ̃ kɛ́ a lilɛ. 9 Kɛ́ Ablahaũ dɛ á dezi káau ũ,
ásu àɔ e bee mɛ́ a á bɔo. Málɛ oɛ́, Lua a fɔ̃ gbɛɛ beeɔ
kɛ Ablahaũ buiɔ ũ. 10 Mɔo dilɛa líɔzi kɔ̀. Lua a lí pɔ́
lɛ́ nɛ́ maa io zɔ̃ zu tɛ́uɛ. 11 Málɛ á da'ilɛkɛ á nɔ̀sɛlilɛa

* 3:3 Isa 40.3 † 3:4 2Kia 1.8

seela ũɛ. Ama gbɛ̃e a mɔ ma gbɛa, aà iko dɛmala,
mi ka mà aà sabala sɛ́lɛɛ̀o. Ɔmɛ a á da'ilɛkɛ ń Lua
Nisĩnao ń tɛ́o.‡ 12 A gbaana kũa a ɔzĩ ésegbɛ̃kĩi. Tó
a fà̃, a a pɔ́wɛna ká a dɔ̃u, i a bĩsa ka tɛ́ gasai guu.

Yesu da'ilɛkɛa
(Maa 1.9-11, Luk 3.21-22)

13 Ɔ Yesu bɔ̀ Galile à mɔ̀ Zãa kĩi Yuudɛ̃i aà a
da'ilɛkɛ. 14 Zãa ye gí, à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ ǹ ma
da'ilɛkɛ ɔ̃ n mɔ ma kĩ́ia? 15 Ɔ Yesu wèwà à mɛ̀: Aɔ
dɛ màa gĩa, asa a maawanɔ beewaɛ yãkɛa a zɛ́wa
yá̃i. Ɔ à wèi. 16 Kɛ́ Yesu da'ilɛkɛ̀, à bùa gɔ̃̀ɔ. Luabɛ
wɛ̃̀aa, ɔ̃ à Lua Nisĩna è, àlɛ su lán felenawa, à dĩɛ.
17 Ɔ wà yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́ɛ,
má yeaàzi, ma pɔ kɛ̀wà na.§

4

Yesu yɔ̃a
(Maa 1.12-13, Luk 4.1-13)

1 Ɔ Lua Nisĩna gɛ̀ ń Yesuo gbáau kɛ́ Ibiisi aà yɔ̃.
2 Yesu lɛyè fãanɛ ń gwãasĩnao e gɔɔ bla. Kɛ́ nɔana
lɛ́ aà dɛ, 3 ɔ̃ kɔ̃nidepi sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ,
o gbɛɛ beeɔ li pɛ̃ɛ ũ. 4 Yesu wèwà à mɛ̀: A kɛ̃a Lua
taalau wà mɛ̀,

pɔblea yá̃ ɔ̃ gbɛ̃nazĩna kuò adoo,
sema yá̃ pɔ́ Lua lɛ́ o píi.*

5 Ɔ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀ò Lua wɛ̃́lɛu, à aà zɛ̀ Lua kpɛ́
misonaa, 6 a ò̀ɛ: Tó Lua Nɛ́n n ũ, ǹ nzĩa zu zĩ́lɛ, asa
a kɛ̃a láu Lua mɛ̀,

a n yã'o a malaikaɔnɛ aa ɔdama,

‡ **3:11** Zĩn 2.3-4 § **3:17** Soũ 2.7, Isa 42.1 * **4:4** Iko 8.3

kɛ́ ńsu gɛ̃nalɛ gbɛwao yɑ̃́i.†
7 Yesu ò̃ɛ̀: A kɛ̃a Lua taalau lɔ wà mɛ̀,
ńsuli Dii n Lua lɛ ǹ gwao.‡
8 Ɔ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀ò lɔ gbɛ̀sĩ̀sĩ̀ lɛsĩ̀ maamaa musu, à
dṹnia bùsu píi ɔ̀lɔɛ̀ ń ń àizɛɛɔ 9 à mɛ̀: Má n gba beeɔ
píiɛ, tó n wulɛ n gbɛɛu n misĩ̀ilɛmɛɛ. 10 Ɔ Yesu ò̃ɛ̀:
Gɛ́i Setɑ̃u! Asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀:
Kúlɛ Dii n Luaɛ,
níɔ zɔbleɛ̀ ado.§
11 Ɔ Ibiisi aà tò we sa, ɔ̃ malaikaɔ mɔ̀ dɔ̀aàlɛ.

Yesu ɔkpaa a zĩ̀wa
(Maa 1.14-20, Luk 5.1-11, 6.17-19)

12 Kɛ́ Yesu mà wà Zɑ̃a kṹ wa dàkpɛu, ɔ̃ à tà Galile.
13 I zɔ̃lɛ Nazalɛti lɔo, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ ísida saɛ Kapɛnaũ̃ɛ,
Zabulɔni buiɔ ń Nɛfatali buiɔ bùsuu, 14 kɛ́ yɑ̃́ pɔ́
ɑ̃nabi Isaia ò kɛ yɑ̃́i à mɛ̀:
15 Zabulɔni buiɔ ń Nɛfatali buiɔ bùsu
za ísia oi e Yuudɛ̃ baale,
Galile bùsu pɔ́ buipɑ̃leɔ kuupi,
16 an gbɛ̃́ pɔ́ kú gusiauɔ gupua zɔ̃ɔ è,
gu dɔ̀ bùsu pɔ́ kú ga lɛ́zĩ̀pi deɔnɛ sa.*
17 Za gɔɔ bee Yesu nà waasokɛawa à mɛ̀: A
nɔ̀sɛlilɛ, kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i kà kɑ̃i.†
18 Kɛ́ Yesu lɛ́ dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛnaɔ è gbɛ̃ɔn
pla, vĩ̀i ń dɑ̃unao, Simɔɔ pɔ́ wĩ̀ mɛ Piɛɛ ń a dɑ̃una
Andeleeo. Aalɛ táalu zu ísidapi guu. 19 Ɔ Yesu ònɛ́:
A mɔ tɛmazi, mí á kɛ gbɛ̃wɛɛlɛnaɔ ũ. 20 Wegɔ̃ɔ aa ń
táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi. 21 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ, à gbɛ̃ɔn pla
pɑ̃leɔ è, vĩ̀i ń dɑ̃unao lɔ, Zebedee nɛ́ Zaaki ń a dɑ̃una

---

† **4:6** Soũ 91.11-12 ‡ **4:7** Iko 6.16 § **4:10** Iko 6.13 * **4:16** Isa 9.1-2 † **4:17** Mat 3.2

Zãao. Aa ku gó'ilɛna guu ń ń mae Zebedeepio, aalɛ
ń táaluɔ kɛkɛ. Yesu ń sisi, 22 ɔ̃ aa ń mae tò gó guu
wegɔ̃ɔ, aa bɔ̀ tɛaàzi.
23 Yesu ȉɔ Galile bùsu kɛɛlɛ, ȉ yãdanɛ́ ń lousisikpɛɔ
guu, ȉ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i baokpa, ȉ gbɛ̃́ɔ gbã́gbã ń
gyã bui píio ń kɔ̃̀ɔɔ píi. 24 Aà tɔ́ lȉ Sili bùsua píi, ɔ̃
wȉɔ mɔɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gyã bui dasi ge wãwãkɛɔ ń
tã́adeɔ ń gbakɔɔndeɔ ń ɛɛɔ píi, ɔ̃ ȉ ń gbã́gbã. 25 Wà bɔ̀
Galile ń Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuo ń Yelusalɛũo ń Yudeo
ń Yuudɛ̃ baaleo dasidasi, wà tɛ̀aàzi.

5

Báaadeɔn Yesu ȉwaɔ ũ
(Luk 6.20-23)

1 Kɛ́ Yesu gbɛ̃́ bílapiɔ è, à dɛ̀dɛ sȉsȉwa. Kɛ́ à zɔ̃̀lɛ, aà
ȉwaɔ mɔ̀ aà kĩ́i, 2 ɔ̃ à nà yãdaanɛ́wa à mɛ̀:
3 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ń gbãasaikɛ dɔ̃ɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ ń pɔ́ ũɛ.
4 Pɔsiadeɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa Lua a ń sɔ̃ níninɛ́ɛ.*
5 Zȉabusanaɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa aamɛ aaɔ dṹnia vȉ.†
6 Báaadeɔn yã́zɛde nidɛnaɔ ũ,
asa aamɛ aa kã́.‡
7 Báaadeɔn wɛ̃nadɔ̃nɛdeɔ ũ,
asa Lua a wɛ̃nadɔ̃nɛ́ɛ.
8 Báaadeɔn nɔ̀sɛpuadeɔ ũ,
asa aamɛ aa wɛsi Lualɛ.§
9 Báaadeɔn íbɛlɛmidɛnaɔ ũ,
asa wali onɛ́ Lua nɛ́ɔɛ.

* **5:4** Isa 61.2 † **5:5** Soũ 37.11 ‡ **5:6** Isa 55.1-2 § **5:8** Soũ
24.3-4

10 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ wı̃̀ ı̃adamá yãkɛa a zɛ́wa yã́iɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i dɛ ń pɔ́ ũɛ.
11 Báaadeɔn á ũ, tó wà á sɔ̃sɔ̃ mɛ́ wà ı̃adàwá, mɛ́
wà yãvãi píi dɔ̀wá ma yã́i. 12 A̋ pɔnakɛ, ı́ yáalɔ, asa
á asea aɔ zɔ̃ɔ luabɛ. Màa wà ı̃adà ãnabi pɔ́ kú á
ãaɔwa.

Yesu ı̃̀waɔ mɛ́ wisi ń gupuauo ũ (Maa 9.50, Luk 14.34-35)

13 A̋mɛ á wisi ũ dṹniaɛ. Tó wisi ı́ na sù tà,
kpelewa wà kɛ à gɔ̃ wisi ũ lɔi? A àie vı̃̀ lɔo, sema
wà kɔ́lɛ gbɛ̃́ɔ táa'owà bàasio.
14 A̋mɛ á gupua ũ dṹniaɛ. Wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kàlɛ sı̃̀sı̃̀
musu lí e àɔ ulɛao. 15 Wı̃̀li filia na wà pɛ̃na kùlɛwào.
Wı̃̀ di dauwaɛ, i gupu gbɛ̃́ pɔ́ kú uaɔnɛ. 16 A̋ gupu
gbɛ̃́ɔnɛ beewa, aai á maakɛaɔ e, aai á Mae pɔ́ kú
musu sáaukpa.*

Mɔizi ikoyã̋ bɔɔlɛkɛa

17 A̋su àɔ e ma mɔ Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ yã́ɔ bãdɛi
no. Mi mɔ a kee bãdɛio, ma mɔ papaiɛ. 18 Sı̃̀ana
málɛ oɛ́, luabɛ ń dṹniao a gɛ̃, ãma Luayãtaala wɛ̃̀sã
nɛ́na ge a pɔ kelenae a bãdɛo, yã́pii a kɛ. 19 Ayãmɛto
tó gbɛ̃́ yã́ pɔ́ wa dı̃̀lɛpiɔ mɛ̀ndo gbàɛ, baa a pɔ́ pɔ́
kɛ̃́sãańzi, mɛ́ ı̃̀ da gbɛ̃́ɔnɛ aa kɛ màa, ade aɔ kɛ̃́sãańzi
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i gbɛ̃́ɔ guuɛ. Tó gbɛ̃́ kũa mɛ́ ı̃̀
danɛ́ màa sɔ̃, ade aɔ zɔ̃ɔ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i gbɛ̃́ɔ
guuɛ. 20 Málɛ oɛ́, tó á maa i dɛ Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ
ń Falisiɔlao, á gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i guuo.

Pɔkũma

---

* **5:16** 1Piɛ 2.12

21 Á mà wa ò yãadeɔnɛ aasuli gbɛ̃dɛo. Gbɛ̃́ pɔ́
gbɛ̃dɛ̀, wa yã́kpalɛkɛaànɔɛ.† 22 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, gbɛ̃́
pɔ́ a pɔ pà a gbɛ̃́deezi, à kà wà yã́kpalɛkɛaànɔ. Gbɛ̃́
pɔ́ a gbɛ̃́dee sɔ̃̀sɔ̃ kà wà gɛaànɔ gbãadeɔ kĩ́i. Gbɛ̃́
pɔ́ ò a gbɛ̃́deeɛ mĩ̀saide sɔ̃ à kà aà gɛ́ tɛ́u. 23 Tó n
mɔ Lua gbai pɔ́ a gbagbakĩ̀i, mɛ́ à dɔ̀ngu wekĩ̀i kɛ́
n gbɛ̃́dee yã́kũannɔ, 24 ǹ n gba to sa'okĩ̀i aɛ we, ní
gɛ awakpa gbɛ̃́piɛ gĩ̀a, ní ɛa su ǹ sa'o sa. 25 Tó n
ibɛɛ ye gɛnnɔ yã́kpalɛu, kɛ kpakpa kɛaànɔ na e aàɔ
dazɛu, kɛ́ asu n kpa yã́kpalɛkɛnawao yã́i. Tó ni kɛ
màao, yã́kpalɛkɛnapi a n kpa dɔaiwaɛ, i n dakpɛu.
26 Sĩ̀ana málɛ onɛ, ńyɔ̃ bɔ weo e ǹ gɛ ǹ fĩ̀aboò. Baa
tãnga a gɔ̃ tɛnzio.

Gbãsĩ̀kɛa

27 Á mà wà mɛ̀ ásuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo.‡ 28 Áma
mapi málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ nɔɛ gwà ń làasoo pãleo, à
gbãsĩ̀kɛ̀aànɔn we kɔ̀. 29 Tó n ɔplaa wɛ́ mɛ́ tò ńlɛ fu,
bɔ ǹ vũaa. N mɛgue vũaaa maa dɛ wà n mɛ̀ bṹu zu
tɛ́ula. 30 Tó n ɔplaa mɛ́ tò ńlɛ fu, zɔ̃ ǹ vũaa. N mɛgue
vũaaa maa dɛ n mɛ̀ bṹu taa tɛ́ula.

Gia nɔzi yã́
(Mat 19.9, Maa 10.11-12, Luk 16.18)

31 Wa ò lɔ, tó gbɛ̃ lɛ́ gí a nazi, aà gínzila kpawà.§
32 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, tó gbɛ̃ gĩ̀ a nazi, mɛ́ i kɛ à gbãsĩ̀kɛ̀
no, aà zã́pi mɛ́ tò à gɔ̃̀ gbãsĩ̀de ũ. Tó gbɛ̃ nɔ pɔ́ wà gĩ̀i
sɛ̀ sɔ̃, à gbãsĩ̀kɛ̀ɛ.

Lɛkɛa Luawa

---

† **5:21** Bɔa 20.13 ‡ **5:27** Bɔa 20.14 § **5:31** Iko 24.1-4

33 Á mà wa ò yãadeɔnɛ lɔ, aali lɛ́ pɔ́ aa kɛ̀ Diiwa
kɛ, aasuli bɔ a kpɛo.* 34 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, ásuli
mɛ á sì ń Luao seo. Ásuli mɛ á sì ń luabɛoo, asa
Lua kpalabaaɛ, 35 ge dṹnia, asa Lua gbadibɔɛ,† ge
Yelusalɛũ, asa Kía zɔ̃ɔ wɛ̃́lɛɛ.‡ 36 Nsu mɛ ń sì ń n
mioo, asa ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ n mikã mɛ̀ndo puakũ ge ǹ a
siakũo. 37 Áli mɛ ao ge aawo. Yã́ pɔ́ dɛ beea bɔ̀ Setãu
kı̃́iɛ.

Tɔsiama
(Luk 6.29-30)

38 Á mà wà mɛ̀ wà wɛ́ ĩ́abo ń wɛ́o, swaa ń
swaao.§ 39 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, ásuli gí taiinaio. Tó gbɛ̃́
n sãnkɛ n ɔplaa gɛɛwa, ǹ n ɔzɛɛ pɔ́ dɔɛ̀ lɔ. 40 Tó gbɛ̃́
ye n danzii yã́kpalɛkɛnnɔ, ǹ n ulada toɛ̀ lɔ. 41 Tó gbɛ̃́
teasidànɛ ǹ asosɛɛ kiloo do, gɛoɛ̀ kiloo pla. 42 Tó gbɛ̃́
wabikɛ̀ma, ǹ aà gba. Nsu gbɛ̃́ pɔ́ ye pɔ́ sɛ̃ama tɛ̃o.

Yea ibɛɛzi
(Luk 6.27-28,32-36)

43 Á mà wà mɛ̀ àɔ ye á gbɛ̃́deezi, à za á ibɛɛgu.*
44 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, àɔ ye á ibɛɛɔzi, à wabikɛ gbɛ̃́ pɔ́
aaì ìadawáɔnɛ, 45 kɛ́ à gɔ̃ á Mae pɔ́ kú musu nɛ́ɔ ũ
sı̀ana. Asa ì ìatɛ̃ bɔ gbɛ̃vãiɔnɛ ń gbɛ̃maaɔ píiɛ, ì lou
ma tàaesaideɔnɛ ń tàaedeɔ píiɛ. 46 Tó gbɛ̃́ pɔ́ yeáziɔ
ɔ̃ á yeńzi, á àie e Lua kı̃́ie? Baa ɔsinaɔ lí kɛ màao lé?
47 Tó á gbɛ̃́ɔ ɔ̃ i fɔkpakpamá ńtɛ̃ɛ, bɔ́ á dɛò dãɔlai?
Baa luayãdɔ̃nsaiɔ lí kɛ màao lé? 48 Ayãmɛto àɔ kú
wásawasa lá á Mae pɔ́ kú musu kú wásawasawa.†

* 5:33 Nao 30.3 † 5:35 Isa 66.1 ‡ 5:35 Soũ 48.3 § 5:38 Bɔa
21.24 * 5:43 Lev 19.18 † 5:48 Lev 19.2

6

Gbɛ̃́ gbaa pɔ́

1 A laaika á lousisiyãkɛa gupuauzi. Ásuli kɛ
gbɛ̃nazĩna wɛ́ yã́io. Tó álɛ kɛ màa, á ài'e á Mae pɔ́ kú
musu kĩ́io. 2 Tó ńlɛ taaside gba pɔ́, ńsu ǹ a kpàwakɛ
lán mɔafilideɔwao. Aaĩ kɛ lousisikpɛɔ guu ń gãaɛɔ,
kɛ́ gbɛ̃́ɔ e ń tɔnasi yã́iɛ. Sĩana málɛ oɛ́, aa ń ài èn we
kɔ̀! 3 Mpi, tó ńlɛ taaside gba pɔ́, ńsu to n ɔzɛɛ dɔ̃ lá
n ɔplaa lɛ́ kɛo. 4 To n gbadaa kɛ asiiyã ũ, n Mae pɔ́
asiiyã dɔ̃ i a fĩabonɛ.

Wabikɛa
(Luk 11.2-4)

5 Tó álɛ wabikɛ, ásu àɔ dɛ lán mɔafilideɔwao. Aaĩɔ
ye wabikɛa zɛa lousisikpɛui ń zɛ́kpaaɔ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ ń
e yã́iɛ. Sĩana málɛ oɛ́, aa ń ài èn we kɔ̀! 6 Mpi, tó
ńlɛ wabikɛ, gɛ̃ n kpɛa, ní gbata, ní wabikɛ n Mae pɔ́
kú we asii guuwa,* n Mae pɔ́ asiiyã dɔ̃ i sinnɔ. 7 Tó
álɛ wabikɛ, ásuli yãbɔlɛ dasi lán luayãdɔ̃nsaiɔwao.
Aaĩɔ e ń yãbɔlɛa dasi mɛ́ a tó ń yã́ ká. 8 Ásu àɔ
dɛńwao, asa á Mae pɔ́ pɔ́ á a ni vĩ dɔ̃ e àɔ gɛ́ gbɛaiwa.
9 Ali wabikɛ à mɛ:
Wá Mae pɔ́ kú musu,
to wà n tɔ́ kuaadoakɛ dɔ̃,
10 to kpala pɔ́ bɔ̀ n kĩ́i bɔ gupuau,
wiɔ n pɔeã kɛ dṹnia guu lá wĩ kɛ n kĩ́iwa.
11 Wá gba ú pɔ́ wá ble gbã.
12 Wá tàaeɔ kɛ̃́wá,
lá wi gbɛ̃́ pɔ́ tàaekɛ̀wɛ̃ɛɔ kɛ̃wa.
13 Ńsu to wà fu yɔ̃awao,
wá kɛ̃́ vãiwa.

---

* **6:6** 2Kia 4.33

14 Tó a gbɛ̃́ɔ kɛ̃̀ ń ń tàaeɔ, á Mae pɔ́ kú musu a á kɛ̃́
sɔ̃ɛ. 15 Tó i gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń tàaeɔ sɔ̃o, á Maepi a á kɛ̃́ ń á
tàaeɔo.

Lɛyea

16 Tó á lɛyea sɔ̃, ásuli oosisi lán mɔafilideɔwao.
Aai̋ ń oa fɛ̃́nkpa kɛ́ gbɛ̃́ɔ e dɔ̃ wa lɛyea yã́iɛ. Si̋ana
málɛ oɛ́, aa ń ài èn we kɔ̀! 17 Mpi, tó ń lɛyea, oopi, ní
nísidɔɔ, 18 kɛ́ gbɛ̃́ɔ su dɔ̃ ń lɛyeao, sema n Mae pɔ́ kú
asii guu bàasio. N Mae pɔ́ asiiyã dɔ̃pi i a fi̋aboneɛ.

A̋izɛɛ
(Luk 11.33-36, 12.33-34, 16.13)

19 A̋su àizɛɛ kãaaázi dṹnia guu lao. Laki̋i kɔ̀ɔɔ
ń pɔ́tãnkpakɛao i̋ pɔ́ ɔ̃̀ɔkpau, mɛ́ kpã́iɔ i̋ gufɔ̃ aa
pɔ́ɔ sɛ́lɛ. 20 A̋ á àizɛɛ kãaa luabɛ. Weki̋i kɔ̀ɔɔ ń
pɔ́tãnkpakɛao lí pɔ́ ɔ̃̀ɔkpauo, mɛ́ kpã́iɔ lí gufɔ̃ aa pɔ́ɔ
sɛ̀lɛo. 21 Gu pɔ́ n àizɛɛ kúu, weki̋i ɔ̃ n laai i̋ɔ kuu.

22 Wɛ́ mɛ́ mɛ filia ũ. Tó n wɛ́ kú gudoũ, n mɛ̀ bṹu
aɔ gupua vi̋ɛ. 23 Tó n wɛ́ kú plapla sɔ̃, n mɛ̀ bṹu aɔ
gusia vi̋ɛ. Tó gupua pɔ́ ń kũa dɛ gusia ũ, gusiapi zɔ̃ɔ.
24 Gbɛ̃e lí fɔ̃ zɔblè dii mɛ̀n plaɛo. Aɔ za gbɛ̃dogueɛ, iɔ
ye gbɛ̃dozi. A na gbɛ̃dowa, i saka gbɛ̃dogu. A̋ fɔ̃ àɔ
zɔble Luaɛ n ɔ̃ao sãnuo.

Luanaaikɛa
(Luk 12.22-31)

25 Ayãmɛto málɛ oɛ́, ásuli á wɛ̃ni kȁakɛ pɔblea ge
imia yã́ musuo. A̋suli mɛ kȁakɛ pɔkasaɔ yã́ musuo.
Wɛ̃ni dɛ pɔblealao lé? Mɛ dɛ pɔkasalao lé? 26 A̋ gwa
bãɔwa. Aali pɔ́tɔ̃o, aali pɔkɛkɛo, aali pɔ́ ká dɔ̃ guuo,
kási á Mae pɔ́ kú musu i̋ blɛ kpámáɛ. A̋ dɛ bãɔla

maamaaɛ fá! 27 A̋ guu, á démɛ a fɔ̃ à a wɛ̃ni gbȁa
kɑ̋fĩ, baa gɔɔ do, a yãkãakɛa guui?
28 Bɔ́yãi i pɔkasa yãkãakɛi? A̋ lá vudeɔ gwa sɛ̃u, lá
aa dɛ. Aali zi̋kɛo, aali bua tão, 29 ãma málɛ oɛ́, baa
Salomɔɔ ń a ɔdekɛo, i ulada a maa kà ń keewao.†
30 Sɛ̏a lá pɔ́ kú gbã mɛ́ a tɛ́kũ ziapi, lá Lua ȉ pɔ́
nai màa, ápiɔ, wa á pɔ́ o lɔe? Luanaaifɛ̃nɛndeɔ!
31 Ayãmɛto ásuli pɔe kȁakɛ à mɛ, bɔ́ wá blei, ge bɔ́
wá mii, ge bɔ́ wá daio. 32 Luayãdɔ̃nsaiɔ ɔ̃ pɔ́ beeɔ
píi yɑ̋ ȉ dɔaanɛ́. Lá á Mae pɔ́ kú musu dɔ̃ kɛ́ pɔ́
beeɔ ni kuwá, 33 à to kpala pɔ́ bɔ̀ aà kɑ̋i ń yɑ̋ pɔ́ zɛvȉ
Luapiɛo dɔaaɛ́ gi̋a, i pɔ́piɔ kaaɛ́ píi. 34 Ayãmɛto ásu
zia yãkãakɛo, asa zia azi̋a yɑ̋ dɔ̃. Gɔɔpii taasi mɔ̀wà.

7

Kɔ̃ tàae'ea
(Luk 6.37-38,41-42)

1 A̋suli kɔ̃ tàae eo, Lua a á tàae e sɔ̃o. 2 Asa lá ni
gbɛ̃́ tàae e, màa Lua a n tàae e. Zaa pɔ́ ń yɔ̃̀u gbɛ̃́ɛ
ɔ̃ Lua a yɔ̃unɛ. 3 Bɔ́yãi ńlɛ sɛ̀kɔna pɔ́ da n gbɛ̃́dee
wɛ́u e, mɛ́ ńlɛ lí miɔna pɔ́ da n wɛ́u yãdao ni? 4 Kɛ́ lí
miɔna da n wɛ́u, kpelewa ńyɔ̃ o n gbɛ̃́deeɛ: To mà
sɛ̀kɔna pɔ́ da n wɛ́u bɔnɛi? 5 Mɔafilide, lí miɔna pɔ́
da n wɛ́u bɔ gi̋a, ní gu'e wásawasa kɛ́ ǹ e sɛ̀kɔna pɔ́
da n gbɛ̃́dee wɛ́u bɔɛ̀.
6 A̋su Lua pɔ́ kpá gbɛ̃ɔwao.
Aa liaaánɔ aa á taitaiɛ.
A̋su á ɔ̀sɔɔ zu sàwakusanaɔnɛo.
Aa táa'o'owàɛ.

---

† **6:29** 1Kia 10.4-7

Wabikɛa
(Luk 11.9-13)

7 A̋ wabikɛ, Lua i kpáwá. A̋ wɛɛlɛ, í e. A̋ gbalɛ,
Lua i wɛ̃ɛ́. 8 Asa gbɛ̃́ pɔ́ wabikɛ̀, wa kpawàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́
wɛ̀ɛlɛ sɔ̃ a eɛ. Wa zɛwɛ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gbalɛ̀ɛ. 9 A̋ guu, démɛ
a gbɛ kpa a nɛ́wa, tó à pɛ̃ɛ wabikɛ̀wài? 10 Ge tó à kpɔ
wabikɛ̀wà, a píligona kpawà yà̃? 11 Baa ń á vãikɛo,
á pɔmaa kpaa á nɛ́ɔwa dɔ̃. Wa á Mae pɔ́ kú musu
pɔmaa kpaa gbɛ̃́ pɔ́ aa wabikɛ̀waɔwa pɔ́ o lɔe?
12 A̋ kɛ gbɛ̃́ɔnɛ lá á ye aa kɛɛ́wa. Mɔizi ikoyã ń
ãnabiɔ yã́ɔ min we.

Zɛ́lɛ tuuuna
(Luk 13.24)

13 A̋ zɛ́lɛ tuuuna sɛ́. Zɛ́ pɔ́ a lɛ́ yàasa mɛ́ a dɛ̀ɛpookı̏i
vı̏ ı̏ gɛ́ńnɔ kaalɛ guuɛ. Bee ɔ̃ gbɛ̃́ daside lɛ́ sɛ́. 14 Zɛ́ pɔ́
ı̏ gɛ́ńnɔ àizãna guu lɛ́ tuuuũ mɛ́ a naaa, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
aa è lɛ́ sɛ́ɔ bílao.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa
(Luk 6.43-44, 13.25-27)

15 A̋ laaika ãnabi ɛgɛnaɔzi. Aaı̏ mɔ́ á kı̏i sã báa
daa, àwalɛwan nɔandɛnaɔn ń ũ sɔ̃. 16 A̋ ń dɔ̃ ń
yãkɛawa. Wı̏li kukɛ lɛ̀ líwao. Wı̏li kpa bo kaaewao.
17 Lí maa ı̏ nɛ́ kɛfɛna i, lí vãi ı̏ nɛ́ gia i. 18 Lí maa lí fɔ̃
nɛ́ gia ı̏o, mɛ́ lí vãi lí fɔ̃ nɛ́ kɛfɛna ı̏o. 19 Wı̏ lí pɔ́ lí nɛ́
maa io zɔ̃ zu tɛ́uɛ.* 20 Beewa á ń dɔ̃ ń yãkɛawa.
21 I kɛ gbɛ̃́ pɔ́ ı̏ omɛɛ Dii, Dii, mɛ́ a gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kı̏i guuo, sema gbɛ̃́ pɔ́ ı̏ ma Mae pɔ́ kú musu
pɔeã kɛ. 22 Yã́kpalɛkɛgɔɔzı̏ gbɛ̃́ dasideɔ omɛɛ: Dii,
Dii, wi Lua yã'onɛ́ ń n tɔ́oo lé? Wi tã́ago ń n tɔ́oo

* **7:19** Mat 3.10

lé? Wi dabudabuɔ kɛ dasi ń n tɔ́oo lé? 23 Má onɛ́
wásawasa: Má á dɔ̃ gueio, à gomala vãikɛnaɔ!†

Kpɛbon gbɛ̃ɔn plaɔ
(Luk 6.47-49)

24 Ayãmɛto gbɛ̃́ pɔ́ ma yã́ɛ beeɔ mà mɛ́ à zı̀kɛ̀wà dɛ
lán gbɛ̃́ laaide pɔ́ a kpɛdɔ̀ gbɛwawa. 25 Kɛ́ lou mà, í
dàgua, ı̃́ana kàka sù kpɛ́piwa, ɔ̃ i kwɛo, kɛ́ wa dàalɛ
gbɛwa yã́i. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ ma yã́ɛ beeɔ mà mɛ́ i zı̀kɛwào
dɛ lán mı̀saide pɔ́ a kpɛdɔ̀ bùsu'ũfãawawaɛ. 27 Kɛ́
lou mà, í dàgua, ı̃́ana kàka sù kpɛ́piwa, ɔ̃ à kwɛ̀ à
lɛ̀lɛ wı̀liũ.
28 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ ò a làa, aà yãdaanɛ́ bɔ̀ bíla saɛ,
29 asa i yãdanɛ́ lá Mɔizi ikoyãdanɛdeɔwao, a dànɛ́ ń
ikooɛ.

8

Kusude gbã́gbãa
(Maa 1.40-45, Luk 5.12-16)

1 Kɛ́ Yesu pı̀la sı̀sı̀wa, bíla tɛaàzi. 2 Ɔ kusude mɔ̀
kùlɛ aà aɛ à mɛ̀: Dii, tó n wei, ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ gbãbɔmɛɛ.
3 Yesu ɔbɔ̀ nàwà à mɛ̀: Ma wei. Gɔ̃ gbãlɛsai. Wegɔ̃ɔ
gɔ̃ɛpi kusu làa. 4 Ɔ Yesu ò̀ɛ: Ma. Ŋsu o gbɛ̃e mao. Gɛ
ǹ nzı̀a ɔlɔ sa'onaɛ, ní sa pɔ́ Mɔizi dı̀lɛ o n gɔ̃a gbãlɛsai
seela ũ gbɛ̃́ɔnɛ.*

Sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zı̀kɛna gbã́gbãa
(Luk 7.1-10)

5 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ̃ Kapɛnaũ, ɔ̃ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ mɔ̀ aà kı̃́i, à
wabikɛ̀wà 6 à mɛ̀: Dii, ma zı̀kɛna wúlɛa bɛ, à kàaũ,
àlɛ wãwãkɛ maamaaɛ. 7 Ɔ Yesu ò̀ɛ: Má gɛ́ mà aà

† **7:23** Soũ 6.9 * **8:4** Lev 14.2-4

gbã́gbã. 8 Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi ò̀ɛ̀: Dii, mi ka ǹ gɛ́ ma bɛo. Baa
tó n yã'ò, ma zĩ̀kɛna a gbã́gbã. 9 Mapi, wa iko vĩ̀aɛ,
mɛ́ má iko vĩ̀ sosaɔwa. Mi o an gbɛ̃doɛ aà gɛ́ le, ì gɛ́.
Mi o a pãleɛ aà mɔ kɛ, ì mɔ́. Mi o ma zĩ̀kɛnaɛ aà kɛ
kɛ́wa, ɔ̃ ì kɛ.
10 Kɛ́ Yesu yã́pi mà, à bɔ̀ aà saɛ, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ aa
tɛaziɔnɛ: Sĩ̀ana málɛ oɛ́, mi e gbɛ̃e ma náaikɛ̀ kɛ́wa
Isailiɔ guuo. 11 Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ɔ bɔ gukpɛ ń bɛ'aɛo
dasidasi aa mɔ blɛblei n Ablahaũo ń Izaakio ń
Yakɔbuo kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iu. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ yãa aaɔ
ku kpalapi guuɔ sɔ̃, wa ń zu bàasi gusiauɛ. We aa
ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń musu. 13 Ɔ Yesu ò sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ: Ta
bɛ. A kɛnɛ lá n ma náaikɛ̀wa. Ɔ aà zĩ̀kɛnapi gbã̀gbã
zĩ̀beezĩ̀ gɔ̃̀ɔ.

Yesu gyãeɔ gbã́gbãa dasidasi
(Maa 1.29-34, Luk 4.38-41)

14 Yesu gɛ̀ Piɛɛ bɛ, ɔ̃ a è aà nada wúlɛa, àlɛ
mɛ̀wãakɛ. 15 Kɛ́ à ɔkã̀ aà ɔwa, aà mɛ nĩ̀ni, ɔ̃ à fɛ̀lɛ
blɛkɛ̀ɛ̀.
16 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ wà mɔ̀ Yesuɛ ń tã́adeɔ dasidasi, ɔ̃ à
tã́apiɔ gònɛ́ n yã'oao, à gyãeɔ gbã̀gbã píi. 17 Màa yã́
pɔ́ ãnabi Isaia ò kɛ̀ à mɛ̀:
A wá gbãasaikɛ sɛ̀,
à wá gyãɔ gòwá.†

Gbɛ̃́ pɔ́ aa ye tɛ Yesuziɔ
(Luk 9.57-62)

18 Kɛ́ Yesu è bíla kã̀aaazi, ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ: Wà bua
ísida baale. 19 Ɔ Mɔizi ikoyãdanɛdee mɔ ò Yesuɛ:
Mɛtulu, gu pɔ́ ńlɛ gɛ́u píi máɔ tɛnziɛ. 20 Ɔ Yesu ò̀ɛ̀:

† **8:17** Isa 53.4

Gbɛ̃gbonaɔ ń tòo vı̋, bãɔ ń sakpɛ vı̋, Gbɛ̃nazı̋n Nɛ́ sɔ̃
a ı̋̋ampakı̋i vı̋o.
21 Ɔ ı̋wa pãle ɔ̀ɛ̀: Dii, to e ma de'ia kpagui gı̋a. 22 Ɔ
Yesu ɔ̀ɛ̀: Tɛmazi. To gɛɔ ń gɛɔ vı̋.

Yesu zàa'ı̋ana zɛa
(Maa 4.35-41, Luk 8.22-25)

23 Yesu gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, ɔ̃ aà ı̋waɔ dàzɛuaànɔ.
24 Kã́ndo zàa'ı̋an gbãa kàka ísidaa, í vı̋̀vı̋ lɛ́ pɛ́lɛpɛlɛ
ń góu. Yesu lɛ́ i'o, 25 ɔ̃ aà ı̋waɔ sɔ̃̀aàzi, aa aà vù
aa mɛ̀: Dii, wá suaba, wálɛ kaalɛɛ. 26 Ɔ Yesu ɔ̀nɛ́:
Luanaaifɛ̃nɛndeɔ! Akɛa á sea vı̋ màai? Ɔ à fɛ̀lɛ gı̋
ı̋̋anaɛ ń ío, ɔ̃ gu nı̋ni kílikili.‡ 27 Yã́pi bɔ̀ gbɛ̃́piɔ saɛ
aa mɛ̀: Gbɛ̃́ kpeletaan wei? Baa ı̋̋ana ń ío aaı̋ aà
yãmaɛ.

Tã́aɔ dia sàwaɔnɛ
(Maa 5.1-20, Luk 8.26-39)

28 Kɛ́ Yesu bùa baale Gadala bùsuu, tã́ade gbɛ̃ɔn
plaeɔ bɔ̀ gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ mia ũɔ guu, aa mɔ̀ dàaàlɛ. Aa
pãsı̋ maamaaɛ, gbɛ̃e lí fɔ̃ zɛ́pi sɛ̀o. 29 Aa wiilɛ̀ aa mɛ̀:
Bɔ́mɛ wá daai, Lua Nɛ́? N mɔ ı̋adaiwála e a gɔɔ àɔ ka
yà̃? 30 Sàwakusan waiɔ kúńnɔ kãaa, aalɛ pɔble. 31 Ɔ
tã́apiɔ awakpà Yesuɛ aa mɛ̀: Tó n wá yá, wá gbaɛ
sàwa wai keeɔ guu. 32 Ɔ Yesu ɔ̀nɛ́: A gɛ́. Ɔ aa gò
gbɛ̃́piɔwa, aa dı̋ sàwaɔnɛ. Ɔ sàwa waipiɔ wı̋ ń bao
píi, aa pı̋la sòonawa aa sı̋ ísidau, ɔ̃ aa gàga í guu we.
33 Ɔ sàwadãnaɔ bàalɛ̀ tà wɛ̃́lɛ guu, aa yã́piɔ dàu aa
sı̋uné ń yã́ pɔ tã́adeɔ lèo píi. 34 Ɔ wɛ̃́lɛdeɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ dai
Yesulɛ ḿpii. Kɛ́ aa aà è, aa awakpàɛ̀ aa mɛ̀ aà bɔnɛ́
ń bùsuu.

‡ **8:26** Soũ 107.28-29

9

Gbɛ̃kaaũa gbɑ̃́gbɑ̃a
(Maa 2.1-12, Luk 5.17-26)

1 Yesu gɛ̃̀ gó guu, à ɛ̀a bùa ísidawa, à kà a bɛ
wɛ̃́lɛu.* 2 Ɔ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃kaaũao wúlɛa mákɛlɛu. Kɛ́
Yesu è gbɛ̃́piɔ a náai vĩ̀, ɔ̃ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ: Ma gbɛ̃́,
sɔ̃dilɛ! N duuna kɛ̃̀ma. 3 Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeeɔ ku
we, ɔ̃ aa ò ń sɔ̃ guu: Gbɛ̃́ bee lɛ́ dɔ́ɛ ń Luaoɛ. 4 Yesu
ń làasoo dɔ̃, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yɑ̃i a làasoo vɑ̃i dà
á sɔ̃ guui? 5 Tó má ò aà duuna kɛ̃̀wà, ge tó má ò
aà fɛlɛ táa'o, a kpele mɛ́ àai? 6 Má ò màa kɛ́ àɔ dɔ̃
Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ duunakɛ̃ama iko vĩ̀ dṹniauɛ. Ɔ a ò
gbɛ̃kaaũapiɛ: Fɛlɛ ǹ n mákɛlɛ sɛ ta bɛ. 7 Ɔ à fɛ̀lɛ tà
a bɛ. 8 Kɛ́ bíla è màa, vĩ̀a ń kṹ, aa Lua pɔ́ iko bee taa
kpà gbɛ̃nazĩ̀naɔwa sáaukpà.

Matiee sĩ̀sia
(Maa 2.13-17, Luk 5.27-32)

9 Yesu bɔ̀ we àlɛ gɛ̃, ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ wĩ̀ mɛ Matiee è zɔ̃lɛa
a ɔsikpɛu. Yesu ò ɛ̀: Mɔ tɛmazi. Ɔ à bɔ̀ tɛaàzi. 10 Kɛ́
Yesu lɛ́ pɔble aà bɛ, ɔsinaɔ ń luayɑ̃dansaiɔ ku we
dasi, aalɛ pɔbleaànɔ ń aà ĩ̀waɔ sɑ̃nu. 11 Kɛ́ Falisiɔ
è màa, ɔ̃ aa aà ĩ̀waɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yɑ̃i á dii lɛ́ pɔble n
ɔsinaɔ ń luayɑ̃dansaiɔi? 12 Kɛ́ Yesu yɑ̃́pi mà, à mɛ̀:
Gbɛ̃́ gbɑ̃a baa kú ń lòotoooo, sema gyɑ̃e. 13 A gɛ
làasookɛ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee miwa wà mɛ̀:
Gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ má yei,
i kɛ sa'oa no.†
Mi mɔ gbɛ̃maaɔ sísiio, sema duunkɛnaɔ.

---

* **9:1** Mat 4.13 † **9:13** Oze 6.6

Lɛyea
(Maa 2.18-22, Luk 5.33-39)

14 Ɔ Zãa Da'ilɛna ȉwaɔ mɔ̀ Yesu là aa mɛ̀: Âkɛa
wápiɔ ń Falisiɔ, wiɔ lɛye mɔ̀ɔmɔɔ, mɛ́ n ȉwaɔ lí ye
sɔ̃o? 15 Ɔ Yesu yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Nɔsɛna gbɛ̃́ɔ pɔsia kɛ
gɔɔ pɔ́ a kúńnɔ nɔsɛ guue? Aawo, ãma a gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́
wa nɔsɛnapi bɔ ń guu, gɔɔ bee ɔ̃ aa lɛye sa. 16 Gbɛ̃e
lí pɔ́lɛ dafu di pɔkasa ziuo, asa a dafu a sɔ̃ɔuɛ, aai
kɔ̃ gá, ula zi fɔ̃a i kã́fĩ. 17 Wȉli vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi
guuo. Tó wa kɛ̀ màa, tùupi a pũnaɛ, vɛ̃ɛ i kɔ́lɛ, tùu
i ɔ̃̏ɔkpa. Aawo, wȉ vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu dafu guuɛ,
aaiɔ maa píi.

Nɛnɔɛna vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkȁ̃ Yesu ulawao
(Maa 5.21-43, Luk 8.40-56)

18 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ yã́ beeɔ onɛ́, gbãadee mɔ̀ kùlɛɛ̀ à
mɛ̀: Ma nɛnɔɛna kɛ̀sai tia. Mɔ ǹ ɔnawà, i vu. 19 Ɔ
Yesu fɛ̀lɛ tɛ̀aàzi ń a ȉwaɔ.
20 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̏ kuɛpla. Â mɔ̀
ɔkȁ̃ Yesu ula lɛ́wa aà kpɛ. 21 Asa nɔɛpi lɛ́ mɛ: Baa tó
ma ɔkȁ̃ aà ulawa lé, má gbã́gbãɛ. 22 Yesu lȉli à aà è,
ɔ̃ à mɛ̀: Sɔ̃dilɛ, nɔɛ! Ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbãgbã.
Wegɔ̃ɔ nɔɛpi gbȁ̃gbã.
23 Kɛ́ Yesu kà gbãadepi bɛ, a è wàlɛ kulɛpɛ, bíla
kɔ̃fĩ dɔ. 24 Ɔ Yesu mɛ̀: Â ázĩa gá. Nɛnɔɛnapi i gao, àlɛ
i'oɛ. Ɔ aalɛ Yesu kɛ pɔ́ɔpɔɔ. 25 Kɛ́ wà bíla gbàɛ, ɔ̃ Yesu
gɛ̃̏ kpɛ́u à nɛ́pi ɔ kũ̏, ɔ̃ à fɛ̀lɛ. 26 Ɔ yã́pi bao lȉ bùsupia
píi.

Vȉaɔ gbã́gbãa

27 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, vȉa gbɛ̃ɔn plaɔ tɛaàzi ń wiio aa
mɛ̀: Wá wɛ̃nagwa, Davidi Bui! 28 Kɛ́ Yesu kà bɛ,

vȉapiɔ sɔ̏aàzi, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: A̋ ma náai vȉ kɛ́ má fɔ̃
yā́pi kɛɛ́a? Aa wèwà aa mɛ̀: Ao, Dii. 29 Ɔ à ɔkȁ ń
wɛ̰́wa à mɛ̀: A kɛɛ́ lá álɛ ma náaikɛwa. 30 Ɔ an wɛ́
wɛ̰̀. Yesu lɛ́ lɛ̀nɛ́ à mɛ̀: A̋su o gbɛ̃e mao. 31 Ŋ beeo aa
gɛ̀ aà bao fȁaa bùsupiu píi.

Yesu wɛ̃nadɔ̃a gbɛ̃́ɔnɛ

32 Gɔɔ pɔ́ vȉaɔ lɛ́ bɔlɛ, wà mɔ̀ Yesuɛ ń tā́ade lɛ́na
naalɛao. 33 Kɛ́ Yesu tā́api gòɛ̀, ɔ̃ à yā̃'ò. Yā́pi bɔ̀ bíla
saɛ aa mɛ̀: Wi yā́ bee taa e Isaili bùsuu yā̃ao. 34 Ɔ
Falisiɔ mɛ̀: I tā́a go ń tā́aɔ kía gbā̃aoɛ.
35 Yesu mɛɛwiaɔ ń zɔ̃ɛwiaɔ kɛ̀ɛlɛ píi, à yā̃dànɛ́ ń
lousisikpɛɔ guu, à kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉi baokpànɛ́, à
gyā̃eɔ gbȁgbā píi ń kɔ̏ɔɔ píi.‡ 36 Kɛ́ à bíla è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀
wɛ̃naū̃, asa aa kpasaa mɛ́ aa liaaa lán pɔ́ pɔ́ dā̃na
vȉoɔwaɛ.§ 37 Ɔ Yesu ò a ȉwaɔnɛ: Pɔkɛkɛa zɔ̃ɔ mɛ́
zȉkɛnaɔ dasio. 38 A̋ wabikɛ Budewa aà zȉkɛnaɔ gbaɛ
a pɔ́ kɛkɛi.

10

Yesu ȉwaɔ
(Maa 3.13-19, Luk 6.12-16)

1 Yesu a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sȉsi, ɔ̃ à ń gbá iko
aa tā́ago gbɛ̃́ɔwa, aa gyā̃eɔ gbā́gbā píi ń kɔ̏ɔɔ píi.
2 Zȉna gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ tɔ́n kɛ: Gbɛ̃́ sɛ̃́ia Simɔɔ pɔ́
wȉ mɛ Piɛɛ, aà dā̃una A̋ndelee, Zebedee nɛ́ Zaaki,
aà dā̃una Zā̃a, 3 Filipi, Batelemii, Tomaa, ɔsina
Matiee, Alafe nɛ́ Zaaki, Tade, 4 Simɔɔ Gínzȉao ń
Yudasi Isaliɔti pɔ́ bɔ̀ Yesu kpɛo.

---

‡ **9:35** Mat 4.23 § **9:36** Nao 27.17, 1Kia 22.17

Yesu a ɨwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zɨa
(Maa 6.7-13, Luk 9.1-6)

5 Kɛ́ Yesu lɛ́ gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ zɨ, a ònɛ́: Ásu gɛ́
buipãleɔ kɨ́i oio. Ásu gɛ̃ Samali wɛ̃́lɛɔ guuo. 6 Á gɛ́
Isaili pɔ́ aa sɑ̃́sɑ̃a lán sɑ̃ɔwaɔ kɨ́i. 7 Á gɛ́ íɔ waasokɛ
àɔ gɛò à mɛ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ́i kà kɑ̃i! 8 Á gyɑ̃eɔ
gbɑ̃́gbɑ̃, à gɛɔ vu, à gbɑ̃bɔ kusudeɔnɛ, à tɑ̃́agonɛ́. Lá
á è pɔ́kpasai, à kɛnɛ́ pɔ́sisai. 9 Ásu àɔ ɔ̃a kũao, baa
ɔsɔ̃gbɛna. 10 Ásu babalabɔɔ sɛo ge ula plaade ge
kyale ge gopana, asa zɨkɛna kà à a blɛ e. 11 Wɛ̃́lɛ pɔ́
ásu kau píi, mɛɛwia ge zɔ̃ɛwia, à gbɛ̃maa kpákpa à
pilawà, íɔ ku we e à gɛ gɛ̃ò zɛ́a. 12 Tó a gɛ̃ ua, í fɔ̀ na
kpámá. 13 Tó uadeɔ kà, á fɔ̀ na a gɔ̃nɛ́. Tó aai kao sɔ̃,
á fɔ̀ na a ɛa suwáɛ. 14 Gu pɔ́ wi gbɑ̃akpauázio ge wi
swɑ̃́sɛ á yɑ̃́io, à bɔ ua bee ge wɛ̃́lɛ bee guu, í kɔɔlɛmá.
15 Sɨana málɛ oɛ́, yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔzɨ wɛ̃́lɛpideɔ ɨadama
e dɛ Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo bùsudeɔla.*

Yesu yɑ̃́ pɔ́ a a ɨwaɔ le oanɛ́
(Maa 13.9-13, Luk 12.2-9, 21.12-17)

16 Málɛ á zɨ sɑ̃ɔ ũ àwalɛwanaɔ guuɛ. Aɔ laai vɨ
lán mlɛ̃ɔwa, íɔ dɛ yɑ̃esaideɔ ũ lán felenaɔwa. 17 Á
laaika gbɛ̃nazɨnaɔzi, asa aa á kṹ aa yɑ̃́kpalɛkɛánɔ,
aai á gbɛ̃ ń flàalao ń lousisikpɛɔ guu. 18 Wa gɛ́ánɔ
bùsu gbɑ̃adeɔ ń kíaɔ kɨ́i ma yɑ̃́i. Bee a á gba zɛ́ àɔ
dɛnɛ́ ma seeladeɔ ũ ń buipãleɔ. 19 Tó wà á kpámá,
ásu bílikɛ yɑ̃́ pɔ́ á o ge yɑ̃́ pɔ́ á líwào. Zɨbeezɨ Lua mɛ́
a yɑ̃́ pɔ́ á o sóso kɑ́ɛ́ á lɛ́u. 20 I kɛ ámɛ á yɑ̃'oo, á Mae
Nisɨna mɛ́ a sóso kɑ́ɛ́ á lɛ́u.

---
* **10:15** Daa 19.24-28

21 Vı̏i ń dãunaɔ kɔ̃ kpámá dɛa yɑ̃́i. Màa maeɔ ń nɛ́ɔ
kpámá. Nɛ́ɔ bɔ ń de ń ń daɔ kpɛ wà ń dɛ. 22 Gbɛ̃́pii a
zaágu ma yɑ̃́i, ãma gbɛ̃́ pɔ́ zɛa gbãa e a gɔɔ lɛ́wa a bɔ.
23 Tó wàlɛ ı̏adawá wɛ̃́lɛeu, à bàalɛ ta a pãleu. Sı̏ana
málɛ oɛ́, á e Isaili bùsu wɛ̃́lɛɔ kɛɛlɛ píio, ɔ̃ Gbɛ̃nazı̏n
Nɛ́ a mɔ́. 24 Iwae líɔ dɛ a yãdanɛdelao. Zɔ̀blenae
líɔ dɛ a diilao. 25 Tó ı̏wa a yãdanɛde lea lè, ge tó
zɔ̀blena a dii lea lè, bee mɔ̀wà. Tó wà tɔkpà uabelee
Beezebu, tɔ́ pɔ́ a vãi dɛ beea ɔ̃ wa kpa aà uadeɔnɛ.

26 A̋su vı̏akɛnɛ́o. Yɑ̃́ pɔ́ ulɛa píi a bɔ gupuau, mɛ́
asiiyãe ku kɛ́ wa gí dɔ̃io. 27 A̋ yɑ̃́ pɔ́ málɛ oɛ́ gusiau o
gupuau. A̋ yɑ̃́ pɔ́ álɛ ma bũnu guu kpàwakɛ gãaɛ.
28 A̋suli vı̏akɛ gbɛ̃́ pɔ́ aaı̏ gbɛ̃dɛ, aali fɔ̃ aà nisı̏na
dɛ̀oɔnɛo. A̋li vı̏akɛ Luaɛ, asa a fɔ̃ gbɛ̃́ ń a nisı̏nao
kaalɛ tɛ́ guu píi. 29 Wı̏li gòlegolen mɛ̀n pla yía dalao
lé? Kási an kee wá lí su tɔɔlɛ á Mae lɛ́ saio. 30 A̋piɔ
sɔ̃, baa á mikã, a a lɛ́ dɔ̃. 31 Ayãmɛto ásu vı̏akɛo. A̋
bɛɛɛ dɛ gòlegolen dasiɔla.

32 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀manɔ gbɛ̃́ɔ aɛ, má zɛaànɔ ma Mae pɔ́
kú musu aɛ. 33 Gbɛ̃́ pɔ́ lelekpàmazi gbɛ̃́ɔ aɛ, má
lelekpaaàzi ma Mae pɔ́ kú musu aɛ.

34 A̋su àɔ e ma mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o dű̃niau no.
Mi mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o yɑ̃́i no, sema fɛlɛa ń kɔ̃o.
35 Ma mɔɛ, kɛ́ gɔ̃ɛ bɔ a de kpɛ, nɔɛ bɔ a da kpɛ, nɔzãe
bɔ a zãda kpɛ. 36 Gbɛ̃́ bɛdeɔ gɔ̃ aà ibɛɛɔ ũ.† 37 Gbɛ̃́ pɔ́
ye a de ge a dazi dɛmala i ka àɔ dɛ ma ı̏wa ũo. Gbɛ̃́
pɔ́ ye a nɛgɔ̃ɛ ge a nɔɛzi dɛmala i ka àɔ dɛ ma ı̏wa
ũo. 38 Gbɛ̃́ pɔ́ i a lipãakɔ̃a sɛ àɔ tɛomazio i ka àɔ dɛ

† **10:36** Mis 7.6

ma ȉwa ũo. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a vũaawà.
Gbɛ̃́ pɔ́ gȉ a wɛ̃nii ma yɑ̃́i sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vȉ.
40 Gbɛ̃́ pɔ́ á dílɛ, ade ma dilɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ma dilɛ
gbɛ̃́ pɔ́ ma zȉ dȉlɛɛ. 41 Gbɛ̃́ pɔ́ ãnabi dȉlɛ aà ãnabikɛ
yɑ̃́i a ãnabi asea e. Gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃maa dȉlɛ aà maakɛ
yɑ̃́i a gbɛ̃maa asea e. 42 Baa í niɛ, gbɛ̃́ pɔ́ dȁ nɛ́ɛ beeɔ
doɛ ma ȉwakɛ yɑ̃́i, sȉana málɛ oɛ́, a kua a aseawao.

11

Zãa Da'ilɛna zȉnaɔ
(Luk 7.18-35)

1 Kɛ́ Yesu yɑ̃́ beeɔ dà a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔnɛ a làa,
à bɔ̀ we à gɛ̀ waasokɛi ń wɛ̃́lɛɔ guu, àlɛ yɑ̃dané.
2 Zãa kua kpɛ́u à Kilisi yɑ̃kɛaɔ mà, ɔ̃ à a ȉwaeɔ
zȉ 3 aa aà laɛ, ɔ̃mɛ gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ ũa, ge wàɔ wɛdɔ
gbɛ̃pãlezíɛ? 4 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: A gɛ yɑ̃́ pɔ́ álɛ ma
mɛ́ álɛ e o Zãaɛ à mɛ,
5 vȉaɔ lɛ́ gu'e, ɛɛɔ lɛ́ táa'o,
wàlɛ gbãbɔ kusudeɔnɛ,
swãdoɔ lɛ́ yãma, gɛɔ lɛ́ vu,
mɛ́ taasideɔ lɛ́ baona waaso ma.*
6 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lí fu ma yɑ̃́wao ũ.
7 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ tà, Yesu nà Zãa yã'oa bílaɛwa à mɛ̀:
Bɔ́ a gɛ gwai gbáaui? Fee pɔ́ ȉ́ana lɛ́ deedee yȁ?
8 Bɔ́ a gɛ gwai sai? Gbɛ̃́ pɔ́ pɔkasa zãɛ naaazi yȁ?
Pɔkasamaadanaɔ ȉɔ ku kibɛɛ. 9 Bɔ́ a gɛ gwai wei?
Ãnabi yȁ? Ao! Málɛ oɛ́, a dɛ se ãnabia. 10 Asa Zãa
yɑ̃́ wa ò taalau wà mɛ̀:
Má a zȉna gbaɛ aà dɔaa zɛkɛkɛnɛ.†

---

* **11:5** Isa 35.5-6, 61.1 † **11:10** Mal 3.1

11 Sĩana málɛ oɛ́, nɔɛ nɛ'ia guu ãnabie i bɔ à kà Zãa
Da'ilɛnawao. N̄ beeo gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbɛ̃́ kpɛɛ ũ kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i gbɛ̃́ɔ guu dɛaàla. 12 Za gɔɔ pɔ́ Zãa Da'ilɛna
waaso dàalɛ e gbã, wàlɛ kɔ̃dɛ wà e gɛ̃ kpalapiu, ɔ̃
wàlɛ siu ń gbãao. 13 Mɔizi ń ãnabiɔ píi dɔ̀aa aa a
yã'ò e à gɛ̀ pɛ̀ Zãawa. 14 Tó á fɔ̃̀ à sí, Zãapi mɛ́ Ɛlia pɔ́
wà mɛ̀ a mɔ ũ.‡ 15 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ aà yã́pi ma.
16 Bɔ́ má gbãgbɛ̃ɔ lɛɛũòi? Aa dɛ lán nɛ́ pɔ́ aa ku
gãaɛ aalɛ lɛzukɔ̃iɔwaɛ 17 aalɛ mɛ:
Wa kulɛ pɛ̀ɛ́, i ɔ̃wão.
Wa wɛ̃nalɛ sĩɛ́, i ázĩa gbɛ̃gbɛ̃o.
18 Kɛ́ Zãa mɔ̀, ĩli pɛ̃ɛ soo, ĩli vɛ̃ɛmio, ɔ̃ wà mɛ̀ tã́adeɛ.
19 Kɛ́ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔ̀, ĩ pɔble, ĩ imi, ɔ̃ wà mɛ̀: Asiade
wɛ̃minaɛ, ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔ gbɛ̃naɛ! Ã́ma wĩ
Lua ɔ̃nɔ dɔ̃ a yãkɛa gbɛwaɛ.

Yesu zɔadɔa wɛ̃́lɛeɔ deɔwa
(Luk 10.13-15)

20 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ zɔadɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ à a dabudabu daside
kɛ̀uɔ gbɛ̃́ɔwa, kɛ́ aai nɔ̀sɛlilɛo yã́i. 21 A mɛ̀: Waiyoo
Kɔlazɛnideɔ! Waiyoo Bɛsaidadeɔ! Tó wà dabud-
abu pɔ́ má kɛ̀ɛ́ kɛ̀ Tii ń Sidɔ̃o yãa,§ dɔ̃ wɛ̃́lɛpideɔ
zwã̀nkasa kàkańla, aa bùsukà ń miu nɔ̀sɛlilɛa
seela ũ. 22 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ á ĩadama a dɛ
Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔ pɔ́a. 23 Ã Kapɛnaũdeɔ sɔ̃ á fɔ̃ gbã
zɔ̃ Luawa yã̀? Wa ɔzɔ̃ázíɛ e bɛdau.* Asa tó wà
dabudabu pɔ́ má kɛ̀ɛ́ɔ kɛ̀ Sɔdɔũ yãa, dɔ̃ a ku e ń a
gbão.† 24 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ á ĩadama a dɛ
Sɔdɔũ pɔ́a.

‡ **11:14** Mal 3.23 § **11:21** Isa 23.1-18 * **11:23** Isa 14.13-15
† **11:23** Daa 19.24-28

Kắmaboa Yesu kȉi
(Luk 10.21-22)

25 Zȉbeezȉ Yesu mɛ̀: Baa, musu ń zȉ́lɛo Dii, ma n
sáaukɛ̀, kɛ́ n yấɛ beeɔ ùlɛ yãdɔ̃naɔnɛ ń ɔ̃nɔdeɔ, mɛ́ ń
ɔ̀lɔ ladɔ̃nsaiɔnɛ. 26 Ao, Baa, bee kàngu màa. 27 Ma
Mae pɔ́pii nàmɛɛ ma ɔzȉ. Gbɛ̃e Lua Nɛ́ dɔ̃o, mɛ́ i kɛ
Mae Lua bàasio, mɛ́ gbɛ̃e Mae Lua dɔ̃o, mɛ́ i kɛ aà
Nɛ́ ń gbɛ̃́ pɔ́ Nɛ́pi yei à aà ɔlɔnɛ́ɔ bàasio.

28 Â mɔ ma kȉi á gbɛ̃́ pɔ́ á asosɛa a kpasaɔ píi, mí
á gba zɛ́ à kắmabo. 29 Â ma zuu sɛ́, í yãdada ma kȉi,
á sɔ̃ i níni, asa má busɛ mɛ́ ma nɔ̀sɛ niɛ. 30 Asa bɛa ń
ma zuuo zȉ'ũo, mɛ́ ma aso gbiao.

12

Kắmabogɔɔzȉ
(Maa 2.23-3.6, Luk 6.1-11)

1 Bee gbɛa Yesu lɛ́ pã blɛwɛmbua kắmabogɔɔzȉ.
Nɔana lɛ́ aà ȉwaɔ dɛ, ɔ̃ aa pɔ́wɛna wɔ̀lo, aalɛ só.* 2 Kɛ́
Falisiɔ è, ɔ̃ aa ò Yesuɛ: N ȉwaɔ gwa, aalɛ yấ pɔ́ wȉli
kɛ kắmabogɔɔzȉo kɛ.† 3 Ɔ Yesu ònɛ́: I kyokɛ á è lá
Davidi kɛ̀ ń a gbɛ̃́ɔ gɔɔ pɔ́ nɔana lɛ́ ń dɛo lé? 4 Â gɛ̃̀
Lua ua, à pɛ̃ɛ pɔ́ wa kàlɛ Luaɛ sò, pɛ̃ɛ pɔ́ aàpi ń a gbɛ̃́ɔ
aa a soa zɛ́ vȉo, sema sa'onaɔ bàasio.‡ 5 Kɛ́ sa'ona pɔ́
aa ku Lua ua kắmabogɔɔzȉɔ lɛ́ bɔ gɔɔpi yấ kpɛ mɛ́
aa tàae vȉ sɔ̃o, i a kyokɛ á è Mɔizi ikoyã guuo lé?§
6 Málɛ oɛ́: Pɔ́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Lua uaa ku la. 7 Tó á yấɛ
bee midɔ̃ɛ, gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ má yei, i kɛ sa'oa no,* dɔ̃

* **12:1** Iko 23.25 † **12:2** Bɔa 34.21 ‡ **12:4** 1Sam 21.1-6, Lev 24.9 § **12:5** Nao 28.9-10 * **12:7** Oze 6.6

yãa i yãesaideɔ tàae eo. 8 Asa Gbɛ̃nazı̃n Nɛ́ iko vı̃
kã́mabogɔɔwaɛ.
9 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, ɔ̃ à gɛ̃̀ ń lousisikpɛu. 10 Gɔ̃ɛ pɔ́
a ɔ imia ku we. Kɛ́ gbɛ̃eɔ ye yãda Yesula yã́i, ɔ̃
aa aà là aa mɛ̀: Gbɛ̃́gbãgbãa zɛvı̃ kã́mabogɔɔzı̃a?
11 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: A déme aɔ sã vı̃, a zuwà ɛu
kã́mabogɔɔzı̃, a gɛ̃ bɔio ni? 12 Gbɛ̃nazı̃na dɛ sãa
zɔ̃ɔ. Ayã̃mɛto maakɛa kã́mabogɔɔzı̃ zɛvı̃. 13 Ɔ Yesu ò
gɔ̃ɛpiɛ: N n ɔpi poo. A pòo, ɔ̃ à sù a gbɛu wásawasa
lá adowa. 14 Ɔ Falisiɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ lɛkpaaı̃i Yesuzi, lá aa
kɛ wà aà dɛ.

Zı̃kɛna pɔ́ Lua sɛ̀

15 Yesu dɔ̃̀, ɔ̃ à gò we. Bíla bɔ̀ tɛaàzi, ɔ̃ à ń gyãeɔ
gbã̀gbã píi, 16 à gı̃̀nɛ́ aa a tɔ́ fãaa. 17 Beewa Lua yã́
pɔ́ ãnabi Isaia òɛ bee kɛ̀, à mɛ̀:
18 Ma zı̃kɛna pɔ́ má sɛ̀n kɛ,
ma yenzide pɔ́ aà yã́ ı̃̀ kamagu.
Má a Nisı̃na pisiwà,
i yã́zɛde da buiɔnɛ.
19 A lɛkpaakɛo, a palamáo,
gbɛ̃e a aà zɔa ma dɔ gãaɛo.
20 A fee ɛkpaazɛua ɛ́o,
a filia yɛ̃ɛɛna dɛo,
ɔ̃ a to yã́zɛde mɔ ɔda zãa.
21 Bui píi wɛ́ aɔ dɔaàzi.[†]

Tã́agoa
(Maa 3.20-30, Luk 11.14-23)

22 Ɔ wà mɔ̀ Yesuɛ ń tã́ade vı̃̀a pɔ́ a lɛ́na naalɛao.
Yesu aà gbã̀gbã, àlɛ yã'o sa, àlɛ gu'e. 23 Ɔ yã́pi dı̃̀

† **12:21** Isa 42.1-4

bílawa píi aa mɛ̀: Davidi Buipi yã̀ mɔɔɔ? 24 Kɛ́
Falisiɔ mà, ɔ̃ aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ bee a fɔ̃ tã́a gonɛ́o, mɛ́
i kɛ ń tã́aɔ kía Beezebu gbãao bàasio.‡ 25 Yesu ń
làasoo dɔ̃, ɔ̃ à mɛ̀: Kpala pɔ́ a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o a
midɛ. Wɛ̃́lɛ ge ua pɔ́ a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o a gɔ̃ bɛzɨ̃ ũɛ.
26 Tó Setãu lɛ́ a gbɛ̃́ɔ gonɛ́, à íbɛlɛsɛ̀ ń azɨ̃aon we. Aà
kpala aɔ zɛa kpelewa ni? 27 Tó Beezebu gbãa miɔ
tã́agoomá bɛ, á gbɛ̃́ɔ ɨ̃ go ń dé gbãao sɔ̃ ni? Beewa
ázɨ̃a gbɛ̃́ɔ yã́ɨ̃ikpàwá. 28 Lá Lua Nisɨ̃na gbãa ɔ̃ málɛ
tã́agoomá, àɔ dɔ̃ kɛ́ kía pɔ́ Lua kpà mɔ̀ á guun we.

29 Kpelewa gbɛ̃́ a gɛ̃ gɔ̃sa gbãa kpɛ́u à aà pɔ́ɔ sɛ́lɛ,
mɛ́ i kɛ à aà yè gɨ̃a bàasio ni? Aà yea gbɛa ɔ̃ a aà
kpɛ́ yɔɛ sa. 30 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ ma gbɛ̃́ ũo á ma ibɛɛɛ, mɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ pɔ́ kãaamanɔo, àlɛ fãaaɛ. 31 Ayãmɛto málɛ
oɛ́, Lua a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń duunao ń a tó bɛ̃̀ɛ pɔ́ aa sɨ̃ɔ píi,
ãma a gbɛ̃́ pɔ́ à a Nisɨ̃na tɔbɛ̃ɛsɨ̃ kɛ̃o. 32 Tó gbɛ̃́ yãdɔ̀
Gbɛ̃nazɨ̃n Nɛ́wa, Lua a aà kɛ̃́, ãma tó gbɛ̃́ yãdɔ̀ Lua
Nisɨ̃nawa, Lua a ade kɛ̃ dṹnia tiaɛ bee guuo ge a pɔ́
lɛ́ mɔ́.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa
(Luk 6.43-45)

33 Tó n lí maa bà, a nɛ́ ɨ̃ɔ maaɛ. Tó n lí vãi bà
sɔ̃, a nɛ́ ɨ̃ɔ vãiɛ. Asa libɛ wɨ̃ lí dɔ̃wà.§ 34 Gbɛ̃nazɨ̃n
píligonaɔ!* Kɛ́ á vãi, kpelewa á fɔ̃ yãmaa oi? Asa
yã́ pɔ́ kɔ̃̀ sɔ̃u ɔ̃ lɛ́ ɨ̃ o. 35 Gbɛ̃maa ɨ̃ maa bɔ a sɔ̃̀ maa
guuɛ. Gbɛ̃vãi sɔ̃ ɨ̃ vãi bɔ a sɔ̃̀ vãi guuɛ. 36 Málɛ oɛ́:
Yã́kpalɛkɛgɔɔzɨ̃ gbɛ̃́ɔ ń yãfaasai pɔ́ aa ò sɛ́lɛ siu Luaɛ

‡ **12:24** Mat 9.34 § **12:33** Mat 7.20 * **12:34** Mat 3.7

píi. 37 Asa yã́ pɔ́ ń ò mɛ́ a yãnakpama ge ɔ̃mɛ a
yãdanla.

Seelagbɛaa Yesuwa
(Maa 8.11-12, Luk 11.29-32)

38 Ɔ Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ ń Falisieɔ ò Yesuɛ:
Mae, wá ye ǹ seelae kɛ wà e. 39 Ɔ Yesu wèmá à
mɛ̀: Gbãgbɛ̃ vãi luanaaikɛnsaiɔ mɛ́ lɛ́ seela gbɛaa.
Má seelae kɛnɛ́o, sema ãnabi Yonasi pɔ́. 40 Lá
Yonasi kɛ̀ kpɔ̀ gbɛ̃̀nɛ gbɛɛ guu fãanɛ ń gwãasi̋nao
e gɔɔ àaɔ̃, màa Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ a kɛ tɛ̃́ɛnau fãanɛ ń
gwãasi̋nao e gɔɔ àaɔ̃.† 41 Yã́kpalɛkɛgɔɔzi̋ Ninivadeɔ
fɛlɛ yãda gbãgbɛ̃ɔlaɛ. Asa kɛ́ aa Yonasi waaso mà,
aa nɔ̀sɛli̋lɛɛ,‡ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Yonasia ku la.
42 Yã́kpalɛkɛgɔɔzi̋ gɛɔmidɔki̋i oi nɔɛ kía a fɛlɛ yãda
gbãgbɛ̃ɔlaɛ. Asa nɔɛpi bɔ̀ za tɔɔlɛ lɛ́wa, à mɔ̀ Salomɔɔ
ɔ̃nɔyã maiɛ,§ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Salomɔɔa ku la.

Tã́a taa a sɔ̃́ ziwa
(Luk 11.24-26)

43 Tó wà tã́a gò gbɛ̃́ɛ, i̋ɔ liaaliaa gugiiu àɔ gbɛ̃́ wɛɛlɛ
à diɛ̀ɛ. Tó i eo, 44 ɔ̃ i̋ mɛ: Má ɛa ta ma sɔ̃́ ziwaɛ. I ɛa
tawà, i̋ e a bɛ ado à zu'ò, à azi̋a kɛ̀kɛ wásawasa. 45 Ɔ
i̋ gɛ tã́a pɔ́ an vãi dɛalaɔ sɛ́lɛ mɛ̀n sopla à suńnɔ, aai̋
diɛ̀. Ɔ gbɛ̃́pi gwea gbɛzã vãi i̋ dɛ a káaua. Gó doũpi
mɛ́ a gbãgbɛ̃ɔ bua sɔ̃.

Yesu daɛɔ
(Maa 3.31-35, Luk 8.19-21)

46 Kɛ́ Yesu lɛ́ yã'o bílaɛ, ɔ̃ aà da ń aà dãunaɔ kà, aa
zɛ̀ bàasi, aa ye aà yã́i. 47 Ɔ wa ɔ̀ɛ̀: N da ń n dãunaɔ
zɛa bàasi, aa ye n yã́i. 48 Ɔ Yesu a zãsi̋ gbɛ̃́piwa à mɛ̀:

---

† 12:40 Yon 2.1 ‡ 12:41 Yon 3.5 § 12:42 1Kia 10.1-10

Démɛ ma da ge ma dãunaɔ ũi? 49 Ɔ à ɔdɔ̀ a ȉwaɔwa
à mɛ̀: Ma da ń ma dãunaɔn kɛ. 50 Asa gbɛ̃́ pɔ́ ȉ ma
Mae pɔ́ kú musu pɔeã kɛ mɛ́ ma dãuna ge ma dãe
ge ma da ũ.

13

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa
(Maa 4.1-20, Luk 8.4-15)

1 Gɔɔ doũpi zȉ́ Yesu bɔ̀ bɛ à gɛ̀ zɔ̏lɛ ísidalɛ. 2 Wà
kȁaaaàzi dasidasi, ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̏lɛ gó'ilɛna guu, gbɛ̃́pii
gɔ̏ sȉa ísidalɛ. 3 Ɔ à yãlɛ̀ɛũnɛ́ dasi à mɛ̀: Zɔ̃ɛe mɛ́ bɔ̀
gɛ̀ pɔ́wɛnakɛɛlɛi. 4 Lá àlɛ kɛɛlɛ, ɔ̃ a keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu,
bãɔ mɔ blè. 5 A keeɔ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musu, gu pɔ́ tɔɔlɛ
gèeleuo, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɔ̏ɔ kɛ́ tɔɔlɛ gèele weo yȁ́i. 6 Kɛ́ ȉatɛ̃
gbãakȕ, aa tɛkȕ aa giigàga, kɛ́ aa zȉ́na vȉo yȁ́i. 7 A
keeɔ lɛ̀lɛ lɛ guu, ɔ̃ lɛ fɛ̀lɛ kȕaamá. 8 A keeɔ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ
maau, aa fɛ̀lɛ nɛ'ȉ, a keeɔ wɛ́n basɔobasɔo, a keeɔ
bàaɔ̃baaɔ̃, a keeɔ baakwikwi. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vȉ aà
yȁ́pi ma.

10 Ɔ Yesu ȉwaɔ sɔ̏aàzi aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ
yã'onɛ́ ń yãlɛɛũaoi? 11 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Lua á gbá zɛ́
à kpala pɔ́ bɔ̀ a kȉ́i asiiɔ dɔ̃, ãma i ń gba zɛ́o. 12 Asa
gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vȉ, Lua a kȁ́fȉɛ̀ e à fɛ̃ɛ̀. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vȉ sɔ̃o, baa
yɔɔna pɔ́ a vȉ, Lua a siwàɛ. 13 Ayãmɛto málɛ yã'onɛ́
ń yãlɛɛũao, asa aaȉ gugwa pɔe'esai, mɛ́ aaȉ swȁ́kpa
yãmasaiɛ. 14 Lua yȁ́ pɔ́ ãnabi Isaia ò kɛ̀má, à mɛ̀:
Baa tó aa swãkpà maamaa, aa yãe mao,
baa tó aa wɛbȉi maamaa, aa pɔe eo.
15 Asa an nɔ̀sɛ paaao, kɛ́ aasu ɔ̃nɔkũo yȁ́i,
an swȁ́ gbãa, kɛ́ aasu yãmao yȁ́i,

an wɛ́ kũaaa, kɛ́ asu kɛ̃o yái̋.
Aa ye ɛa sua mà ń gbâ̋gbão.*
16 Báaadeɔn á ũ, kɛ́ á wɛ́ lɛ́ gu'e, mɛ́ á swá̋ lɛ́ yãma.
17 Sìana málɛ oɛ́: Anabiɔ ń gbɛ̃maaɔ ku dasi aa ye
pɔ́ pɔ́ álɛ eɔ e, aai eo. Aa ye yá̋ pɔ́ álɛ maɔ ma, aai
mao.

18 A pɔ́wɛnkɛɛlɛa yãma sa. 19 Tó gbɛ̃́ kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i yãmà mɛ́ i dɔ̃o, Setãu ì mɔ́ pɔ́ pɔ́ wa tɔ̃̀
aà sɔ̃ guupi siwàɛ. Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ zɛ́ guu min we.
20 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛnawa sɔ̃, bee mɛ́ yá̋ pɔ́ gbɛ̃́
mà a sì gɔ̃̀ɔ ń pɔnao ũ. 21 Lá yá̋pi zĩ́na vĩ aà guuo,
ìli kɛ gɔɔplao. Tó taasi aà lè ge tó wàlɛ ìadawà yá̋pi
yái̋, ì fu gɔ̃̀ɔɛ. 22 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ lɛ guu dɛ yá̋ pɔ́ gbɛ̃́
mà, ɔ̃ dṹnia yãkãakɛa ń yea àizɛɛio kũ̀aawà ũ, ɔ̃ ì gɔ̃
àisai. 23 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maau dɛ yá̋ pɔ́ gbɛ̃́ mà
mɛ́ a dɔ̃ ũ. I ká̋ĩakɛ lɛɛ basɔobasɔo ge lɛɛ bàaɔ̃baaɔ̃
ge lɛɛ baakwikwi.

Yá̋lɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́io
(Maa 4.30-34, Luk 13.18-21)

24 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
dɛn kɛ: Gbɛ̃e mɛ́ ése maa tɔ̃̀ a bua. 25 Gɔɔ pɔ́ wàlɛ i'o,
ɔ̃ aà ibɛɛ mɔ̀ papaa kà ésepiu, ɔ̃ à gɛ̃̀zɛa. 26 Kɛ́ ése
nɔsì, àlɛ pia, ɔ̃ papaa bɔ̀ gupuau. 27 Ɔ búde zìkɛnaɔ
mɔ òɛ̀: Dii, blɛwɛna ń tɔ̃̀ n buao lo. Papaa bɔ̀ má ni?
28 Ɔ a ònɛ́: Ibɛɛ mɛ́ bee kɛ̀. Ɔ zìkɛnaɔ òɛ̀: Ŋ ye wà
gɛ wolɛwolɛ yã̀? 29 Ɔ à mɛ̀: Aawo! Tó álɛ wolɛwolɛ,
á ése wolɛòɛ. 30 A to aa fɛlɛ sãnu e pɔkɛkɛgɔɔ, mí o
pɔkɛkɛnaɔnɛ aa papaapi kɛ̃ gìa, aai a gbakpa tɛ́ pɔ́
ũ, aai gbasa ése kɛkɛ ka ma dɔ̃u.

* **13:15** Isa 6.9-10

31 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ lɔ à mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i
dɛ lán dò bui pɔ́ gbɛ̃e sɛ tɔ̃̀ a buawaɛ. 32 A wɛ́na keleũ
dɛ pɔ́wɛnaɔla píi, ãma tó à fɛ̀lɛ, ɨ̃̀ zɔ̃ɔkũ dɛ dò buiɔla
píi. I lí kɛ, ɔ̃ bãɔ ɨ̃̀ mɔ́ pɛ́pɛ a gɔ̃naɔwa.

33 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i
dɛ lán pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ pɔ́ nɔɛ sɛ kà pɛ̃ɛti zaa lɛ àaɔ̃ guu a lɨ̃̀a
píiwa.

34 Yesu yã́ beeɔ ò bílaɛ ń yãlɛɛũao, i yãe onɛ́
yãlɛɛũanɛ saio, 35 kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi ò kɛ yã́i, asa à mɛ̀:
Má yãlɛɛũnɛ́,
má yã́ pɔ́ ulɛa za dṹniakalɛgɔɔ onɛ́.†

36 Ɔ Yesu bíla tò we à tà bɛ. Aà ɨ̃̀waɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀:
Bua papaa yã́ bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ. 37 Ɔ a ònɛ́: Blɛwɛntɔ̃naá
Gbɛ̃nazɨ̃̀n Nɛ́ɛ. 38 Buaá dṹniaɛ. Blɛwɛnaá kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kɨ̃́i gbɛ̃́ɔnɛ. Papaaá gbɛ̃vãiɔnɛ. 39 Ibɛɛ pɔ́
ń tɔ̃́á Ibiisiɛ. Pɔkɛkɛaá dṹnialaagɔɔɛ. Pɔkɛkɛnaɔá
malaikaɔnɛ. 40 Lá wɨ̃̀ papaa kɛ̃ kátɛu, mà̀a a kɛ
dṹnialaagɔɔ. 41 Gbɛ̃nazɨ̃̀n Nɛ́ a a malaikaɔ gbaɛ aa
gbɛ̃sãsãnaɔ ń vãikɛnaɔ bɔlɛ a kpala gbɛ̃́ɔ guu píi,
42 aai ń ká tɛ́ pãsɨ̃̀ guu. We aa ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń musu.
43 Ɔ gbɛ̃maaɔ aaɔ tɛkɛ lán ɨ̃̀atɛ̃wa kpala pɔ́ bɔ̀ ń Mae
kɨ̃́iu.‡ Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vɨ̃̀ aà yã́pi ma.

44 Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛ lán àizɛɛ pɔ́ ulɛa buawaɛ.
Kɛ́ gbɛ̃e bɔ̀wà, a kɛ̀kɛ ùlɛ, ɔ̃ pɔna guu à tà à pɔ́ pɔ́ á
vɨ̃̀ɔ yɨ̃̀a píi, ɔ̃ à buapi lù.

45 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛn kɛ lɔ. Laatana mɛ́ lɛ́
òso maaɔ wɛɛlɛ. 46 Kɛ́ à òso ɔde è, ɔ̃ à tà à pɔ́ pɔ́ á vɨ̃̀ɔ
yɨ̃̀a píi, ɔ̃ à òsopi lù.

† 13:35 Soũ 78.2 ‡ 13:43 Dan 12.3

47 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i dɛn kɛ lɔ. Wà táalu zù
ísiau, à kpɔ̀ bui píi kʊ̃̀. 48 Kɛ́ à pà, wa gàlɛ bùaʊ̀ sɩ̀sɩ́a,
ɔ̃́ wà zɔ̃̀lɛ wà a maaɔ plɛ̀ wa kà gbíu, wà a vãiɔ kɔ̀lɛ.
49 Màa a kɛ dʊ̃́nialaagɔɔ. Malaikaɔ mɔ gbɛ̃vãiɔ sɛ́lɛ
aa ń bɔlɛ gbɛ̃maaɔ guu, 50 aa ń ká tɛ́ pãsɩ̃ guu. We aa
ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń musu. 51 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: A yã́ beeɔ
mi dɔ̃̀ sa píia? Aa wèwà aa mɛ̀: Ao! 52 Ɔ a ònɛ́: Tó
Mɔizi ikoyãdanɛde kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i yãdàda, aɔ
dɛ lán uabele pɔ́ ɩ̀ pɔ dafu ń a zio bɔ a làasi guuwaɛ.

Nazalɛtideɔ gia Yesu náaikɛi
(Maa 6.1-6, Luk 4.16-30)

53 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ lɛ̀ɛʊ̃ńɛ́ a làa, à bɔ̀ we. 54 A gɛ̀ gu
pɔ́ à nɛblèu, ɔ̃́ à yãdànɛ́ ń lousisikpɛu. Aà yã́ bɔ̀ ń saɛ
aa mɛ̀: A ɔ̃́nɔ ń dabudabu beeɔ sɛ̀ má ni? 55 Li'ãna
nɛ́n aà ũo lé? Aà da tɔ́n Maliamao lò? Aà dãunaɔn
Zaaki ń Yosɛfuo ń Simɔɔo ń Yudao ũo lò? 56 Aà dãeɔ
kúwanɔ lao lé? A yã́ beeɔ è má píi ni? 57 Ɔ bee tò
aai aà náaikɛo. Yesu ònɛ́: Anabi líɔ bɛɛɛsaio, sema
aà bɛ wɛ̃́lɛu ń aà uao bàasio. 58 I dabudabukɛ we
bílao, kɛ́ aai aà náaikɛo yã́i.

14

Zãa Da'ilɛna gaa
(Maa 6.14-29, Luk 9.7-9)

1 Gɔɔ bee bùsupi kí Elodi Yesu bao mà. 2 Ɔ a ò a
ɩ̀waɔnɛ: Gbɛ̃́piá Zãa Da'ilɛnaɛ. Gàbɔɛ. Bee yã́ mɛ́ tò
à gbãa'è, àlɛ dabudabuɔ kɛ. 3 Asa Elodi Zãa kʊ̃̀ yãa,
à mɔkàwà à aà dàkpɛu a dãuna Filipi na Elodia
yã́iɛ. 4 Kɛ́ Zãa ɩ̀ɔ oɛ̀: N Elodia vɩ̃a nɔ ũ zɛ́ vɩ̃o.* 5 Elodi

---

* **14:4** Lev 20.21

ye à aà dɛ, ãma àlɛ vȉakɛ bílaɛ, asa aa aà ãnabikɛ
sȉɛ.
6 Elodi ia dikpɛ zȉ́, Elodia nɛnɔn gbãa ɔ̃wȁ gbɛ̃́ pɔ́
mɔ̀ weɔnɛ, ɔ̃ à kɛ̀ Elodiɛ na maamaa. 7 Ɔ à lɛgbɛ̃̀ à
mɛ̀: Má sȉ ń Luao, má n gba pɔ́ pɔ́ n a wabikɛ̀a píi.
8 Ɔ aà da yãdàɛ̀, ɔ̃ nɛ́pi mɛ̀: Ma gba Zãa Da'ilɛna
mi pɛlɛntiu la tia. 9 Ɔ kíapi pɔ yà, ãma lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀
blɛblenaɔ wáa yãí ɔ̃ à mɛ̀ wà kpawà. 10 Ɔ à gbɛ̃́ zȉ
Zãa Da'ilɛna mi zɔ̃i kpɛ́u. 11 Kɛ́ wà mɔ̀ ń aà mio
pɛlɛntiu, wa kpà nɛ́piwa, ɔ̃ à gɛ̀ò a daɛ. 12 Ɔ Zãa ȉwaɔ
mɔ̀, aa aà gɛ sɛ vȉ̀, ɔ̃ aa gɛ̀ wa ò Yesuɛ.

Yesu blɛkpaa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɔwa
(Maa 6.30-44, Luk 9.10-17, Zãa 6.1-15)

13 Kɛ́ Yesu yã́pi mà, ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, àlɛ gɛ́
gusaɛna kɛ́ àɔ ku ado. Kɛ́ gbɛ̃́ɔ mà, aa bɔ̀ wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛo dasidasi, aa pɛ̀lɛaàzi kɛ̀sɛ. 14 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó
guu, à bíla è, ɔ̃ aa kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, ɔ̃ à ń gyãeɔ gbȁgbãnɛ́.
15 Kɛ́ oosi kɛ̀, aà ȉwaɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: Guɛá sɛ̃gbãɛ,
mɛ́ ȉatɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo. Gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa ta wɛ̃́lɛɔ guu, aa
pɔblea wɛɛlɛ lú. 16 Ɔ Yesu ònɛ́: I kɛ aa ta teasio. A
pɔ́ kpámá aa ble. 17 Ɔ aa òɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔona ń kpɔ̀
mɛ̀n plao ɔ̃ wá vȉ la. 18 Yesu ònɛ́: A mɔomɛɛ la. 19 A
ò gbɛ̃́piɔnɛ aa zɔ̃lɛ sɛ̃wa, ɔ̃ à pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń kpɔ̀ mɛ̀n
plaopi sɛ̀, à wɛsɛ̀ musu à báaadàu. Ɔ à pɛ̃ɛpi ɛ̀'ɛ kpà
a ȉwaɔwa, aa kpaalɛ̀ bílaɛ. 20 Ampii aa pɔblè wà kȁ.
Ɔ wà a miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ gbí kuɛpla pai.† 21 Gɔ̃ɛ pɔ́ aa
pɔblèɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000) taawa, nɔɛɔ
ń nɛ́ɔ bàasi.

---

† **14:20** 2Kia 4.42-44

Yesu tɑ́a'oa ɨ̀sidaa (Maa 6.45-56, Zɑ̃a 6.16-25)

22 Ɔ Yesu nàɛ a ɨ̀waɔwa gɔ̃̀ɔ aa gɛ̃ gó guu, aa dɔaaɛ
ísida baale e àɔ bíla gbaɛ. 23 An gbaɛa gbɛa à dɛ̀dɛ
sɨ̀sɨ̀ musu wabikɛi Luawa ado. Gu lɛ́ si, a ku we ado.
24 Gópi zɑ̃̀kũ ń gɔ̃sɔ̃lɛo, ɔ̃ zàa'ɨ̀ana kàka lɛ́ daɛ, í lɛ́ a
za'ɔ̃wɑ̃. 25 Gufɛ̃nɛ Yesu bɛ ía, àlɛ gɛ́ a ɨ̀waɔ kɨ̃́i. 26 Kɛ́
aa aà è bɛ ía, ɔ̃ sɔ̃ kɛ̃̀ŋ́gu aa mɛ̀: Gyaadeɛ! Aa wiilɛ̀
ń vɨ̀ao, 27 ɔ̃ Yesu òné gɔ̃̀ɔ à mɛ̀: A sɔ̃dilɛ, mámɛ! Ɑ́su
to vɨ̀a á kũo. 28 Ɔ Piɛɛ òɛ̀: Dii, tó ḿmɛ, to mà tɑ́a'o
ía mà mɔ n kɨ̃́i. 29 Ɔ Yesu mɛ̀: Mɔ́! Ɔ Piɛɛ bɔ̀ gó guu
a bɛ ía, àlɛ gɛ́ aà kɨ̃́i. 30 Kɛ́ a è ɨ̀́ana lɛ́ a pá, ɔ̃ vɨ̀a aà
kṹ̀, àlɛ kpálɛ, ɔ̃ à wiilɛ̀ à mɛ̀: Dii, ma suaba. 31 Wegɔ̃ɔ
Yesu ɔbɔ̀ à aà kṹ̀, ɔ̃ a òɛ̀: Luanaaifɛ̃nɛnde! Bɔ́yɑ̃i n
seakɛ̀i? 32 Kɛ́ aa gɛ̃̀ gó guu, ɨ̀́ana làa. 33 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ aa
ku gó guuɔ kùlɛɛ̀ aa mɛ̀: Lua Nɛ́n n ũ sɨ̀ana.

34 Kɛ́ aa bùa baa, aa kà Gɛnɛzalɛti bùsuu.
35 Wekɨ̀ideɔ Yesu dɔ̃̀, ɔ̃ aa aà bao fɑ̃̀aa bùsupiu píi, ɔ̃
wà mɔ̀ɛ̀ ń gyɑ̃eɔ píi. 36 Wà wabikɛ̀wà, baa aà ula lɛ́,
wà e ɔkɑ̃wà. Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ ɔkɑ̃̀wàɔ gbɑ̃̀gbɑ̃ píi.

15

Fɛlɛkaayɑ̃ (Maa 7.1-13)

1 Falisieɔ ń Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeeɔ bɔ̀ Yelusalɛũ aa
mɔ̀ Yesu kɨ̃́i, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: 2 Bɔ́yɑ̃i ń ɨ̀waɔ líɔ
wá deziɔ fɛlɛkaayɑ̃ kũao ni? Aali ɔpi lá fɛlɛkaayɑ̃
dɨ̀lɛwa aa gbàsa pɔblèo. 3 Ɔ Yesu a zɑ̃sɨ̀má à mɛ̀:
Bɔ́yɑ̃i i pɑ̃kpa yɑ̃́ pɔ́ Lua dɨ̀lɛɔzi iɔ fɛlɛkaayɑ̃ kũai?
4 Asa Lua mɛ̀, àli á de ń á dao kpɛlaɛ.* A mɛ̀ lɔ, gbɛ̃́

* **15:4** Bɔa 20.12

pɔ́ a de ge a da kpɛbɔ̀, wà ade dɛ.† [5] Ápiɔ sɔ̃ i mɛ tó
gbɛ̃́ ò a de ge a daɛ, pɔ́ pɔ́ á vi̍ à dɔońlɛ gɔ̃̀ Lua pɔ́ ũɛ,
[6] ade bɔ̀ ń kpɛlaa yã́un we. Beewa i Lua yã́ bãdɛ á
fɛlɛkaayã kũa yã́i. [7] Mɔafilideɔ! Ánabi Isaia dɔ̀aa á
yã'ò wásawasa à mɛ̀:
[8] Bui bee i̍ Lua kpɛla ń lɛ́oɛ,
an sɔ̃ kuwà lɔo.
[9] Aai̍ɔ aà sisi pãɛ,
gbɛ̃nazi̍na ikoyãɔ ɔ̃ aai̍ danɛ́.‡

Yã́ pɔ́ i̍ to wà gbãlɛ
(Maa 7.14-23)

[10] Ɔ Yesu bíla laai si̍si à mɛ̀: Á swã́kpa yãma. [11] I
kɛ pɔ́ pɔ́ i̍ gɛ̃ lɛ́u mɛ́ lí tó gbɛ̃́ gbãlɛ̀o. Yã́ pɔ́ i̍ bɔ lɛ́u
mɛ́ i̍ to gbɛ̃́ gbãlɛ. [12] Ɔ aà i̍waɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: N dɔ̃
kɛ́ Falisiɔ yã́pi mà, à zɔ̃̀ ń pɔwao lé? [13] Yesu wèmá
à mɛ̀: Pɔ́ pɔ́ ma Mae pɔ́ kú musu i tɔ̃o, a wolɛɛ. [14] Á
ń tó we. Vi̍a dɔaanaɔnɛ! Tó vi̍a dɔ̀aa vi̍aɛ, an pla
ḿpii aa zu ɛuɛ. [15] Piɛɛ òɛ̀: Yã́pi bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ. [16] Ɔ
Yesu mɛ̀: E tia i ɔ̃nɔkũoa? [17] Á dɔ̃ kɛ́ pɔ́ pɔ́ gɛ̃̀ lɛ́u i̍
ta gbɛɛu, ɔ̃ wi̍ a bi̍́ikpɛkɛo lò? [18] Yã́ pɔ́ bɔ̀ lɛ́u sɔ̃ à bɔ̀
sɔ̃ guuɛ. Ɔmɛ i̍ to gbɛ̃́ gbãlɛ. [19] Asa za sɔ̃ guu ɔ̃ làasoo
vãi i̍ bɔu: Gbɛ̃dɛa, wúlɛa ń gbɛ̃pãle nɔo, gbãsi̍kɛa,
kpã́i'oa, yãdɔama ń gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃ao. [20] Yã́ beeɔ mɛ́ i̍ to gbɛ̃́
gbãlɛ. Pɔblea ɔpisai lí tó gbɛ̃́ gbãlɛ̀o.

Buipãle nɔɛ wabikɛa
(Maa 7.24-30)

[21] Ɔ Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Tii ń Sidɔ̃o bùsuu. [22] Kanaa
nɔɛ ku bùsupiu, à mɔ̀ wiilɛ̀wà à mɛ̀: Dii, Davidi
Bui, ma wɛ̃nagwa. Tã́a lɛ́ i̍ada ma nɛnɔɛnawa

† **15:4** Lev 20.9 ‡ **15:9** Isa 29.13

maamaaɛ. 23 Ɔ Yesu i wewào. Aà ȉwaɔ sɔ̏aàzi, aa
wabikɛ̀wà aa mɛ̀: Nɔɛpi yá, asa aɔ tɛ́wázi ń wiioɛ.
24 Yesu wèmá à mɛ̀: Isailiɔ vũaaa lán sãɔwaɛ. An kȉ́i
ɔ̃ Lua ma zȉu ado.§ 25 Ɔ nɔɛpi mɔ̀ kùlɛɛ̀ à mɛ̀: Dii, ma
ȉa. 26 Yesu òɛ̀: A maa kɛ́ wà nɛ́ɔ blɛ sɛ zu gbɛ̃ɔnɛo. 27 Ɔ
nɔɛpi mɛ̀: Sȉanaɛ Dii! Baa ń beeo gbɛ̃ɔ ȉ blɛ kasona
pɔ́ lɛ̀lɛ ń dii táabũnu zíɛɔ pɛɛlɛ. 28 Ɔ Yesu wèwà à
mɛ̀: Nɔɛ, ń ma náai vȉ zɔ̃ɔ. A kɛnɛ lá ń yeiwa. Ɔ aà
nɛnɔɛna gbȁgbã zaapiwa gɔ̏ɔ.

29 Yesu bɔ̀ we à sù, àlɛ dɔ Galile ísidai, ɔ̃ à bùa à
zɔ̏lɛ sȉsȉa. 30 Wà mɔ̀ɛ̀ ń ɛɛɔ ń vȉ̀aɔ ń kɔ̏ɔɔ ń swãdoɔ
ń gyãe pãleɔ dasidasi. Wà ń kálɛ aà gbázȉ, ɔ̃ à ń
gbãgbã. 31 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ è swãdoɔ lɛ́ yã'o, gbɛ̃kaaũaɔ lɛ́
gɔ̃ wásawasa, ɛɛɔ lɛ́ táa'o, mɛ́ vȉ̀aɔ lɛ́ gu'e, yã́pi bɔ̀ ń
saɛ, ɔ̃ aa ń Isailiɔ Lua sáaukpà.

Yesu blɛkpaa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sȉiɔ̃ɔwa (Maa 8.1-10)

32 Yesu a ȉwaɔ kȁaa a òné: Gbɛ̃́ɛɔ kèmɛɛ wɛ̃naũ,
asa aa kumanɔ a gɔɔ àaɔ̃n la, mɛ́ aa pɔe vȉ wà bleo.
Má ye mà ń gbaɛ ń nɔanaoo, kɛ́ an yɛ̏ɛɛ su láa zɛ́uo
yã́i. 33 Ɔ aà ȉwaɔ aà là aa mɛ̀: Mákȉi wá blɛ eu
sɛ̃gbãu la à gbɛ̃́ sà dasiɛɔ kãi? 34 Yesu ń lá à mɛ̀:
A pɛ̃ɛ vȉ mɛ̀n ũma ni? Aa mɛ̀: Mɛ̀n sopla ń kpɔ̀
kelenaeɔ. 35 Yesu ò bílaɛ aa zɔ̃lɛzɔ̃lɛ tɔɔlɛ. 36 Ɔ à
pɛ̃ɛ mɛ̀n soplapiɔ sɛ̀ ń kpɔɔ, à sáaukpà, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ kpà
a ȉwaɔwa, aa kpà bílawa. 37 Gbɛ̃́pii pɔblè kȁ. Wà
a miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ sɔ̀ sopla pai. 38 Gɔ̃ɛ pɔ́ aa blèɔ
kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ (4.000) nɔɛɔ ń nɛ́ɔ bàasi.
39 Kɛ́ Yesu bíla gbàɛ, ɔ̃ à gɛ̏ gó'ilɛna guu, à gɛ̀ Madala
bùsuu.

---

§ **15:24** Mat 10.5-6

16

Falisiɔ seelagbɛaa
(Maa 8.11-21, Luk 12.54-56)

1 Falisiɔ ń Saduseɔ mɔ̀ Yesu kɩ̋i. Aalɛ aà kpakpa, ɔ̃
aa gbɛ̀awà aà seelakɛnɛ́ ń Lua gbãao wà e.* 2 Ɔ Yesu
a zãsɩ̀má à mɛ̀: Tó ɩ̀atɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u i mɛ: Gu a weeɛ, asa
luabɛ tɛ̃akũ̀ɛ. 3 Tó kɔɔɛ i mɛ: Lou a ma gbã, asa luabɛ
dɛ tɛ̃́nduuduuɛ. Á luabɛ wɛ́ dɔ̃kɔ̃ɛ, ãma i fɔ̃ gɔɔɛ bee
seela dɔ̃̀o. 4 Gbãgbɛ̃ɔ vãi, luanaaikɛnsaiɔnɛ! Aaɩ̀
seela gbɛaa, ãma má seelae kɛnɛ́o, sema Yonasi
pɔ́.† Ɔ à ń tó we à tà.

5 Kɛ́ aà ɩ̀waɔ bùa baa we, pɛ̃ɛ kũ̀sũa yã́ sã̀ńgu. 6 Ɔ
Yesu ɔ̀nɛ́: Aɔ ázɩ̀a kũa dɔ̃! Á laaika Falisiɔ ń Saduseɔ
pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi. 7 Ɔ aalɛ okɔ̃ɛ: Pɛ̃ɛ pɔ́ wi sɛo yã́i a ɔ̀i màa.
8 Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Luanaaifɛ̃nɛndeɔ, bɔ́yãi
álɛ okɔ̃ɛ kɛ́ á pɛ̃ɛ vɩ̀o yã́iɛi? 9 E tia i dɔ̃oa? Pɛ̃ɛ mɛ̀n
sɔo pɔ́ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔɔɔwa (5.000) yã́
dɔáguo lé? Á sɛ̀lɛ gbí ũma ni?‡ 10 Pɛ̃ɛ mɛ̀n sopla pɔ́
má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɔwa (4.000) sɔ̃, á sɛ̀lɛ
sɔ ũma ni?§ 11 Bɔ́yãi i dɔ̃ kɛ́ pɛ̃ɛ yã́ má ɔ̀ɛ́oo ni? Á
laaika Falisiɔ ń Saduseɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi! 12 Ɔ aa dɔ̃̀ sa i
kɛ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ àlɛ onɛ́ wà laaikaio, Falisiɔ n Saduseɔ
yãdanɛɛ.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa
(Maa 8.27-33, Luk 9.18-22)

13 Kɛ́ Yesu kà Sezale Filipi bùsuu, ɔ̃ à a ɩ̀waɔ là à
mɛ̀: Dé wàlɛ o Gbɛ̃nazɩ̀n Nɛ́ dɛ a ũi? 14 Aa mɛ̀: Gbɛ̃eɔ
ɩ̀ mɛ Zãa Da'ilɛnaɛ.* Gbɛ̃eɔ ɩ̀ mɛ Ɛlia. Gbɛ̃eɔ ɩ̀ mɛ

* **16:1** Mat 12.38 † **16:4** Mat 12.39 ‡ **16:9** Mat 14.17-21
§ **16:10** Mat 15.34-38 * **16:14** Mat 14.1-2

Zelemii ge ãnabi yãaen n ũ. 15 Yesu mɛ̀: Ɲpiɔ sɔ̃, dé
i mɛ má dɛ a ũi? 16 Simɔɔ Piɛɛ wèwà à mɛ̀: Mɛsiin n
ũ, Lua bɛ̃ɛ Nɛ́. 17 Ɔ Yesu ò̀ɛ̀: Báaaden n ũ, Yonasi
nɛ́ Simɔɔ! Asa i kɛ gbɛ̃nazi̋na mɛ́ yá̰ bee dànɛo,
ma Mae pɔ́ kú musuɛ. 18 Málɛ onɛ: Piɛɛn† n ũ, mɛ́
gbɛsipi ɔ̃ má a gãli zɛdɔwà. Baa bɛda gbãadeɔ a
zi̋blewào. 19 Má kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃i kilinɛɔ kpama.
Pɔ́ pɔ́ ń yè dṹniau aɔ yea musuɛ, mɛ́ pɔ́ pɔ́ ń pòlo
dṹniau aɔ poloa musuɛ. 20 Ɔ Yesu a i̋waɔ lɛpàpa
aasu o gbɛ̃ɛɛ Mɛsiin a ũo.

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa
(Maa 8.31-38, Luk 9.22-26)

21 Za gɔɔ bee ɔ̃ Yesu lɛ́ a Yelusalɛũ gɛa piliwà a
i̋waɔnɛ à mɛ̀, sema à taasikɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń sa'onkiaɔ ń
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ɔzi̋, aai a dɛ, í vu a gɔɔ àaɔ̃dezi̋.
22 Ɔ Piɛɛ aà si̋si gusaɛ, àlɛ gìɛ̀ à mɛ̀: Suɛ Dii! Bee a
n leo! 23 Ɔ Yesu li̋li ò Piɛɛɛ: Gomɛɛ we Setãu! Ɲ ye
zɛzɔ̃mɛɛɛ, asa n làasooá Lua pɔ́ no, gbɛ̃nazi̋na pɔ́ɛ.

Yesu lia
(Maa 8.34-9.13, Luk 9.23-36)

24 Ɔ Yesu ò a i̋waɔnɛ: Tó gbɛ̃́ ye kɛ ma i̋wa ũ, aà
gi azi̋a wɛ̃nizi, i a lipãakɔ̃a sɛ́, i tɛmazi. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ ye
àɔ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a vũaawà. Gbɛ̃́ pɔ́ gi̋ a wɛ̃nii
ma yá̰i sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vi̋.‡ 26 Tó gbɛ̃́ dṹnia bṹu
è mɛ́ à kùa ziawa, bɔ́ ài bee vi̋i? Bɔ́ gbɛ̃́ a ɱaboò à
zia'ei? 27 Asa Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ a ɛa mɔ a Mae gawi guu
ń a malaikaɔ, i ɱabo baadeɛ a yãkɛawa.§

28 Si̋ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ aa ku laeɔ gao, aa
Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ e, àlɛ mɔ́ kía ũ.

---

† **16:18** Bee mɛ̀ gbɛ. ‡ **16:25** Mat 10.38-39 § **16:27** Soũ 62.13

17

[1] Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Piɛɛ ń Zaakio ń aà dãuna
Zãao sɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ gbɛ̀sǐsǐ lɛsǐ musu ńtɛ̃ɛ. [2] Ɔ à lǐ ń wáa.
Aà oa lɛ́ tɛkɛ lán ǐatɛ̃wa, mɛ́ aà ulaɔ gɔ̃̀ púntaitai.
[3] Ɔ Mɔizi ń Ɛliao bɔ̀ mɔ̀má, aalɛ yã'o ń Yesuo. [4] Ɔ
Piɛɛ ò Yesuɛ: Dii, a maa wàɔ ku la. Tó ń yei, má
lákpɛ dɔ mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Ɛlia pɔ́ do.
[5] Gɔɔ pɔ́ àlɛ yã'o, luabɛpuana tɛkɛa kùńla. Ɔ aa
lɔɔ mà luabɛpuanapi guu à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́
mɛ̀ndona yenzideɛ, aà yã́ ǐ kamagu. A aà yãma.*
[6] Kɛ́ aà ǐwapiɔ lɔɔpi mà, vǐa ń kṹ maamaa, aa wùlɛ
ń gbɛɛu. [7] Ɔ Yesu sɔ̃̀ńzi à ɔnàmá à mɛ̀: A fɛlɛ, ásu
vǐakɛo. [8] Kɛ́ aa wɛsɛ̀ musu, aai gbɛ̃e eo, sema Yesu
ado.

[9] Gɔɔ pɔ́ aalɛ pila gbɛ̀sǐsǐpiwa, Yesu dǐlɛnɛ́ à mɛ̀:
Ásu yã́ pɔ́ á è o gbɛ̃e mao e Gbɛ̃nazǐn Nɛ́ gɛ bɔò gau.
[10] Ɔ aà ǐwaɔ aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ
ǐ o Ɛlia mɛ́ a dɔaa mɔi?† [11] Ɔ a wèmá à mɛ̀: Ɛlia a mɔ
sǐanaɛ, i ɛa yã́pii kɛkɛ. [12] Ãma málɛ oɛ́: Ɛlia mɔ̀ kɔ̀,‡
wi aà dɔ̃o, ɔ̃ wà ń pɔeã dàɛ̀. Màa wa Gbɛ̃nazǐn Nɛ́
wɛtã lɔ. [13] Ɔ aà ǐwaɔ dɔ̃̀ kɛ́ Zãa Da'ilɛna yã́ àlɛ onɛ́.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tã́ade gbã́gbãa
(Maa 9.14-32, Luk 9.37-45)

[14] Kɛ́ aa kà bíla guu, gɔ̃ɛe mɔ̀ kùlɛ Yesuɛ [15] à mɛ̀:
Dii, ma nɛ́ wɛ̃nagwa, asa gbakɔɔndeɛ. I taasikɛ
maamaaɛ, ǐɔ lɛ́lɛ tɛ́u ge íu mɔ̀ɔmɔɔɛ. [16] Ma mɔaànɔ
n ǐwaɔnɛ, aai fɔ̃ aà gbã̀gbão. [17] Ɔ Yesu mɛ̀: Gbãgbɛ̃
kolea luanaaikɛnsaiɔ! Máɔ kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ
mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni? A mɔmɛɛaànɔ la. [18] Yesu gǐ
tã́aɛ, ɔ̃ à gò nɛ́piwa, à gbã̀gbã wegɔ̃ɔ.

* **17:5** Mat 3.17 † **17:10** Mal 3.23 ‡ **17:12** Mat 11.13-14

19 Bee gbɛa Yesu ȉwaɔ sɔ̏aàzi ńtɛ̃ɛ, aa aà là aa mɛ̀:
Bɔ́yãi wa fua tã́api goi? 20 A wèmá à mɛ̀: Kɛ́ á Lua
náai vȉ bílao yã́iɛ. Sȉana málɛ oɛ́: Tó á Lua náai vȉ
a gbɛ̃̏nɛ kà ɛfɔ wɛ́nawa, mɛ́ á ò gbɛ̀sȉsȉɛ beeɛ aà fɛlɛ
la aà gɛ́ le, a fɛlɛɛ. Yãe a á fuo. 21 Wabikɛa ń lɛyeao
mɛ́ ȉ tã́a bee taa go.

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa
(Maa 9.30-32, Luk 9.43-45)

22 Gɔɔ pɔ́ a kú ń a ȉwaɔ sãnu Galile, a ònɛ́: Sema
wà Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ kpámá, 23 wi aà dɛ, i vu a gɔɔ
àaɔ̃dezȉ. Ɔ an pɔ yà maamaa.

Lua kpɛ́ wɛ̃̏'ɔ̃a fȉaboa

24 Kɛ́ aa kà Kapɛnaũ, Lua kpɛ́ ɔsinaɔ mɔ̀ Piɛɛ là aa
mɛ̀: Á yãdanɛde lí wɛ̃̏'ɔ̃a kpao lé?§ 25 Piɛɛ wèmá à
mɛ̀: I kpá. Kɛ́ Piɛɛ lɛ́ gɛ̃ ua, Yesu dɔ̀aa òɛ̀ gɔ̃̏ɔ: Simɔɔ,
deɔ dṹniaɛ bee kíaɔ ȉ wɛ̃̏'ɔ̃a ge asea símái? An nɛ́ɔ
yà̃, ge gbɛ̃pãleɔnɛ? N yã́pi è kpelewai? 26 Piɛɛ mɛ̀:
Gbɛ̃pãleɔnɛ. Yesu òɛ̀: Tó beewaɛ, an nɛ́ɔ bàa kuo.
27 Áma kɛ́ wá yã́ su ɔ̃máo yã́i, gɛ́ kokoa dai ísidaa.
Kpɔ̀ sɛ̃́ia pɔ́ ń kṹ, ǹ a lɛ́ wɛ̃aa, ńyɔ̃ ɔ̃a e a guu. Bee sɛ
kpámá, mapi ń mpio pɔ́ ũ.

18

Tɛa Yesuzi lán nɛ́wa
(Maa 9.33-48, Luk 9.46-48, 15.3-7)

1 Zȉbeezȉ Yesu ȉwaɔ mɔ̀ aà là aa mɛ̀: Démɛ dɛńla
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i gbɛ̃́ɔ guui? 2 Ɔ Yesu nɛ́fɛ̃nɛnae
sȉsi zɛ̀ ń aɛ 3 à mɛ̀: Sȉana málɛ oɛ́, tó i lilɛ a gɔ̃ lán
nɛ́wao, á gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i guuo. 4 Gbɛ̃́ pɔ́ azȉa

§ **17:24** Bɔa 30.13-16

sɔ̀aa à gɔ̃̀ lán nɛ́fɛ̃nɛnaɛ beewa mɛ́ dɛńla kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kɩ̃́i gbɛ̃́ɔ guu. 5 Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ bee taa dɩ̃̀lɛ ma ɩ̃̀wakɛ
yɑ̃́i, ade ma dilɛɛ.

6 Tó gbɛ̃́ tò nɛ́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ́ɔ do fù, a maa ń
adeo yɑ̃a wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛ dɔ aà nɔɛɛ, wi aà zu
ísi guo. 7 Waiyoo dṹnia, kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ ɩ̃̀ to wà fu ku a
guu yɑ̃́i. Sema yɑ̃́ pɔ́ ɩ̃̀ to wà fu àɔ ku, ɑ̃ma waiyoo
gbɛ̃́ pɔ́ fua yɑ̃́pi sù bɔ̀ aà kɩ̃́i. 8 Tó n ɔ ge n gbá mɛ́ tò
ńlɛ fu, zɔ̃ ǹ vũaa. Gɛ̃a àizɑ̃na guu kɔ̃̀ɔ ũ ge ɛɛ ũ maa
dɛ wà n zu tɛ́ gasai guu ń ɔ mɛ̀n plao ge ń gbá mɛ̀n
plaola. 9 Tó n wɛ́ mɛ́ tò ńlɛ fu, bɔ ǹ vũaa. Gɛ̃a àizɑ̃na
guu wɛdode ũ maa dɛ wà n zu zia tɛ́ guu ń wɛ́ mɛ̀n
plaola.*

10-11 A laaika sakaa nɛ́ɛɔ douzi, asa málɛ oɛ́, an
malaikaɔ ku luabɛ, aa ku kɔ̃ wɛ́u ń ma Mae pɔ́ kú
weo gɔɔpiiɛ. 12 Álɛ e kpelewa ni? Tó gbɛ̃́ sɑ̃ vɩ̃̀ mɛ̀n
basɔo, tó ado vũ̀aa, a a mɛ̀n basɔo mɛ̀ndosaiɔ to
gbɛpɔlɛu we à gɛ́ a pɔ́ pɔ́ vũ̀aapi wɛɛlɛio lé? 13 Sɩ̃̀ana
málɛ oɛ́, tó a è, aà pɔ aɔ nawà dɛ a mɛ̀n basɔo
mɛ̀ndosai pɔ aai kɔ́lɛoɔla. 14 Màa á Mae pɔ́ kú musu
ye nɛ́ɛ beeɔ do vũaa sɔ̃o.

Sùuukɛa ń kɔ̃o

15 Tó n gbɛ̃́dee tàaekɛ̀, gɛ ǹ aà le ndo, yɑ̃́pi bɔɛ̀
gupuau. Tó à n yɑ̃mà, n n gbɛ̃́pi mɩ̃̀siɛ. 16 Tó i n
yɑ̃mao, gbɛ̃́ mɛ̀ndo ge gbɛ̃ɔn pla sɛ nama, kɛ́ à e
yɑ̃́pi si seelade gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃ musu.† 17 Tó à gɩ̃̀
n yɑ̃mai, yɑ̃́pi o gɑ̃li guu. Tó à gɩ̃̀ gɑ̃lipi yɑ̃mai lɔ, ǹ
aà dilɛ zɩ̃̀lo ũ luayɑ̃dansai ũ.

* **18:9** Mat 5.29-30 † **18:16** Iko 19.15

[18] Sĩana málɛ oɛ́: Pɔ́ pɔ́ á yè dṹniau, aɔ yea musuɛ,
mɛ́ pɔ́ pɔ́ á pòlo dṹniau aɔ poloa musuɛ.‡ [19] Málɛ
oɛ́ lɔ, tó á gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́ kɛ̀ doũ dṹniau la, yã́ pɔ́ a a
wabikɛ̀ ma Mae pɔ́ kú musuwa píi, a kɛɛ́ɛ. [20] Asa gu
pɔ́ gbɛ̃ɔn pla ge gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ kɔ̃ kã̀aau ń ma tɔ́o, miɔ
kú ń guuɛ.
[21] Bee gbɛa Piɛɛ mɔ̀ Yesu là à mɛ̀: Dii, gɛ̃n ũma mà
sùuukɛ ń ma gbɛ̃́dee pɔ́ ĩɔ tàaekɛmɛɛoi? Gɛ̃n sopla
yã̀? [22] Yesu wèwà à mɛ̀: Málɛ onɛ, i kɛ gɛ̃n sopla no,
gɛ̃n sopla lɛɛ bàaɔ̃kwiɛ.§
[23] Bee yã́i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã́ dɛ lán kíaɛ bee
yã́wa. Kíae mɛ́ ye à a ɔ̃a yã́ gɔ̃́gɔ̃ ń a ĩwaɔ. [24] Kɛ́ à
nà ɔ̃api yã́wa, ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aà fĩa sɛa miliɔ̃ ɔ̀aa
kwio. [25] Lá a ɔ̃a vĩ à fĩapi boo, ɔ̃ aà dii mɛ̀ wà aà
yía ń aà nao ń aà nɛ́ɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi, wi gbasa
wà aà kɛ̃́. [26] Ɔ zĩkɛnapi wùlɛ a dii aɛ, à awakpàɛ̀
à mɛ̀: Mɛnakɛmanɔ, má n fĩabonɛ píi. [27] Ɔ aà dii
aà wɛ̃nagwà, à aà gbàɛ à fĩapi tòɛ̀. [28] Kɛ́ zĩkɛnapi
bɔ̀ lé, à kpàaũ ń a zĩkɛndee pɔ́ a fĩa dɔwà ã́nusu
ɔwatɛ̃ basɔoo. Ɔ à aà kũ̀, àlɛ aà kòlo wi à mɛ̀: Ma
fĩabomɛɛ. [29] Aà gbɛ̃́deepi wùlɛ aà aɛ à awakpàɛ̀ à
mɛ̀: Mɛnakɛmanɔ, má n fĩabonɛ. [30] Ã́ma i weio. A
tò wà aà dàkpɛu e aà a fĩaboɛ.
[31] Kɛ́ aà zĩkɛn gbɛ̃́ kĩniɔ è màa, à kɛ̀nɛ́ ĩ́i maamaa,
ɔ̃ aa gɛ̀ yã́pi sɛ̀lɛ sĩu ń diiɛ píi. [32] Ɔ diipi aà sĩsi à
mɛ̀: Iwa vãi! Ma n fĩa tònɛ píi, kɛ́ n awakpàmɛɛ yã́i.
[33] Lá ma sùuukɛ̀nnɔ, a maa ǹ sùuukɛ ń n gbɛ̃́deeo
sɔ̃o lé? [34] Aà diipi pɔ pà, a tò wà aà dàkpɛu wàɔ
ĩadawà e aà gɛ fĩapi boò píi. [35] Ɔ Yesu ɛ̀a mɛ̀: Tó á

‡ **18:18** Mat 16.19 § **18:22** Daa 4.24

baade lí sùuukɛ ń a gbɛ̃́deeo ń nɔ̀sɛmɛndooo, màa
ma Mae pɔ́ kú musu a kɛɛ́.

19

Nɔyaa
(Maa 10.1-12)

1 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ ò a làa, à bɔ̀ Galile à gɛ̀ Yude
bùsu kpɛ dou Yuudɛ̃ baale. 2 Bíla tɛaàzi, ɔ̃ à ń gyãeɔ
gbã̀gbãnɛ́ we. 3 Ɔ Falisieɔ mɔ̀ líkpalɛiwà, aa aà là aa
mɛ̀: Gɔ̃ɛ zɛvı̃̀ à a na ya yã́pii yã́ia? 4 A wèmá à mɛ̀: Kɛ́
Lua ń kɛ́ gɔ̃ɛ ń nɔɛo za káau, i a kyokɛ á èo lé?* 5 Lua
mɛ̀ a yã́i gɔ̃ɛ a go a de ń a daowa, i na a nawa, an
pla ḿpii aai gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.† 6 Beewa
aa ku dodo lɔo, aa gɔ̃̀ mɛdoũɛ. Ayãmɛto pɔ́ pɔ́ Lua
nàkɔ̃wa, gbɛ̃nazı̃̀na su kɛ̃aao. 7 Ɔ Falisiɔ aà là aa mɛ̀:
Bɔ́yãi Mɔizi dı̀lɛ gɔ̃ɛ lí gínzila kɛ̃ kpa a nawa, i gbasa
à aà yai?‡ 8 Yesu wèmá à mɛ̀: Mɔizi á gbá zɛ́ à á na
yá kɛ́ á swã́ gbãa yã́iɛ, ãma a dɛ màa za a daalɛgɔɔo.
9 Málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ a na yà, mɛ́ i kɛ à gbãsı̀kɛ̀ no, tó à
nɔ pãle sɛ̀, à gbãsı̀kɛ̀ɛ.§

10 Ɔ aà ı̀waɔ òɛ̀: Tó màa gɔ̃ɛ yã́ dɛ ń a nao, a maa
wà nɔsɛo. 11 Ɔ Yesu ònɛ́: I kɛ gɔ̃ɛ píi mɛ́ a fɔ̃ yã́pi sɛo,
sema gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń gbá a zɛ́. 12 Asa gbɛ̃eɔ lí nɔsɛo kɛ́
wà ń ı́ màa yã́i, mɛ́ gbɛ̃eɔ ı̀ɔ ku màa kɛ́ wà ń lɛ wı̀
yã́i, mɛ́ gbɛ̃eɔ ńzı̀a kũ̀ màa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i yã́i.
Gbɛ̃́ pɔ́ a fɔ̃ yã́pi sɛ aà sɛ́.

Bɑ́aadaa nɛ́ɔgu
(Maa 10.13-16, Luk 18.15-17)

---

* **19:4** Daa 1.27 † **19:5** Daa 2.24 ‡ **19:7** Iko 24.1-4 § **19:9** Mat 5.31-32

13 Bee gbɛa gbɛ̃́ɔ mɔ̀ Yesuɛ ń nɛ́ɔ aà ɔnamá, i
wabikɛnɛ́, ɔ̃ aà ȉwaɔ lɛ́ gínɛ́. 14 Ɔ Yesu mɛ̀: A to nɛ́ɔ
mɔ ma kȉ́i. Ásu gínɛ́o, asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́iá gbɛ̃́
bee taaɔ pɔ́ɛ. 15 Kɛ́ à ɔnàmá, ɔ̃ à bɔ̀ we.

Ɔde
(Maa 10.17-31, Luk 18.18-30)

16 Ɔ gɔ̃ɛe mɔ̀ Yesu kȉ́i, à aà là à mɛ̀: Mɛtulu, bɔ́
maa má kɛ mà àizãna ei? 17 A wèwà à mɛ̀: Bɔ́yãi
ńlɛ ma la maakɛaii? Lua ado mɛ́ maa. Tó ń ye ǹ
gɛ̃ àizãna guu, ǹyɔ̃ aà yãdilɛaɔ kũa. 18 Ɔ à aà là à
mɛ̀: An kpele ni? Ɔ Yesu mɛ̀: Nsuli gbɛ̃dɛo, ńsuli
wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo, ńsuli kpȁ́i'oo, ńsuli yãdɔ n
gbɛ̃́deewao, 19 nȉli n de ń n dao kpɛla, ǹyɔ̃ ye n
gbɛ̃́deezi lá ńzȉa wɛ̃niwa.* 20 Ɛwaasopi ò̀ɛ: Má yȁ́
beeɔ kũa píi. A kpele mɛ́ gɔ̃̀mɛɛ lɔi? 21 Yesu ò̀ɛ: Tó ń
ye ǹyɔ̃ kú wásawasaɛ,† gɛ ǹ n pɔ́ɔ yȉa píi, ní a ɔ̃a kpá
taasideɔwa, ní mɔ tɛmazi, ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vȉ luabɛ. 22 Kɛ́
ɛ̀waasopi yȁ́pi mà, à tà ń pɔsiao kɛ́ aà pɔ́ɔ dasi yȁ́i.
23 Ɔ Yesu ò a ȉwaɔnɛ: Sȉana málɛ oɛ́, ɔde gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́iu zȉ'ũ. 24 Málɛ oɛ́ lɔ, yiongo gɛ̃a
abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a kpala pɔ bɔ̀ Lua kȉ́iula. 25 Kɛ́
aà ȉwaɔ yȁ́pi mà, ɔ̃ à ń kú̃ gbãa aa mɛ̀: Tó màaɛ,
démɛ a bɔi? 26 Ɔ Yesu ń gwá soee, a ònɛ́: Gbɛ̃nazȉna
a fɔ̃o. Lua mɛ́ apii zɛ́ vȉ.
27 Ɔ Piɛɛ a zãsȉwà à mɛ̀: Wápiɔ sɔ̃ wa pɔ́pii tò wa bɔ
tɛnzi. Bɔ́mɛ a gɔ̃wɛ̃ɛ sai? 28 Yesu ònɛ́: Sȉana málɛ oɛ́:
Tó Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ zɔ̃̀lɛ a kpalabaa gawidewa dú̃nia
dafu guu,‡ á gbɛ̃́ pɔ́ á tɛmaziɔ á zɔ̃lɛ kpalabaa mɛ̀n
kuɛplaɔwa, íɔ yȁ́gɔ̃gɔ̃ Isaili bui kuɛplaɔnɛ. 29 Gbɛ̃́ pɔ́

* **19:19** Bɔa 20.12-16 † **19:21** Mat 5.48 ‡ **19:28** Dan 7.13-14

a bɛ tò ge a vɘ̀iɔ ge a dãunaɔ ge a mae ge a da ge a
nɛ́ɔ ge a buaɔ ma yɑ̃́i, a ɛa bee taa e lɛɛ basɔo, mɛ́ a
àizãna e. 30 Dasi pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃ zɑ̃́, mɛ́ dasi pɔ́ tɛ́ zɑ̃́ɔ
gɔ̃ dɔaaa.

20

Yɑ̃́lɛɛũa ń gbɛ̀winaɔ

1 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɘ̃́i dɛn kɛ: Uabelee mɛ́ bɔ̀
kɔɔkɔɔ, à gɛ̀ gbɛ̀winaɔ wɛɛlɛi aa zɘ̃kɛɛ a bua. 2 An yɑ̃́
kɔ̃sɛ̀ aà ɓabonɛ́ ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ dodo. Ɔ à ń gbáɛ a bua.
3 A bɔ̀ lɔ muuwɑ̃amigɔɔ, ɔ̃ à gbɛ̃pɑ̃leɔ lè gɑ̃aɛ kálɛa
pɑ̃. 4 A ònɛ́: Ɑ̃piɔ sɔ̃ à gɛ́ zɘ̃kɛi ma bua, mí ɓaboɛ́ a
zɛ́wa. 5 Ɔ aa gɛ̀. A ɛ̀a bɔ̀ lɔ ɓatɛ̃ minanguo, ɔ̃ à ɛ̀a bɔ̀
ɓatɛ̃ auapilaa, a ò gbɛ̃pɑ̃leɔnɛ màa lɔ. 6 Kɛ́ à bɔ̀ oosi,
à gbɛ̃pɑ̃leɔ lè kálɛa, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yɑ̃i á kálɛa la pɑ̃
za kɔɔi? 7 Aa wèwà aa mɛ̀: Kɛ́ wi zɘ̃dawɛ̃ɛo yɑ̃́iɛ. A
ònɛ́: A gɛ́ zɘ̃kɛi ma bua sɔ̃. 8 Ɓatɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u* ɔ̃ budepi
ò a ziiaɛ: Zɘ̃kɛnaɔ sísi ǹ ɓabonɛ́. Daalɛ gbɛ̃́ zɑ̃́ɔwa e
à gɛ midɛ gbɛ̃́ káauɔwa. 9 Ɔ oosideɔ mɔ̀, aa ɑ̃́nusu
ɔwatɛ̃ è mɛ̀ndodo. 10 Kɛ́ gbɛ̃́ káauɔ mɔ̀, aalɛ e ń ɔ̃a aɔ
dɛ gbɛ̃́ zɑ̃́ɔlaɛ, ɔ̃ ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ do aa è ḿpii. 11 Kɛ́ aa ń
ɔ̃a sɘ̃, ɔ̃ aa zɔadɔ̀ uabelepiwa 12 aa mɛ̀: Lɛɛlu do ɔ̃ gbɛ̃́
zɑ̃́ɔ zɘ̃kɛ̀, mɛ́ n ń dílɛ sáa ń wá gbɛ̃́ pɔ́ wa zɘ̃ zɔ̃ɔde kɛ̀,
wa ɓatɛ̃ gbɑ̃a kàkawálaɔa? 13 Ɔ à wè ń gbɛ̃́piɔ dowa
à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, mi n bleo. Wa kɔ̃ yɑ̃mà ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃
do musu nolo? 14 Ǹ n pɔ́ si ǹ tá. Má ye kpa gbɛ̃́ zɑ̃́ɛ
beewa lá n pɔ́waɛ. 15 Má zɛvɘ̃ mà kɛ ń ma ɔ̃ao lá
má yeiwao lé? Ǹlɛ wɛbɔbɔi kɛ́ má gbɛ̃kɛ vɘ̃ yɑ̃́i yɑ̃̀?

---

* **20:8** Iko 24.15

16 Beewa gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ zɑ̃́ɔ gɔ̃ dɔaaa, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃
zɑ̃́.

Yesu a gaa ń a vuao yɑ̃'oa
(Maa 10.32-34, Luk 18.31-34)

17 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ gɛ́ Yelusalɛũ, à a ì̃wa gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ kɑ̃̀aa ńtɛ̃ɛ, à yɑ̃'ònɛ́ zɛ́u à mɛ̀: 18 Wálɛ gɛ́
Yelusalɛũɛ. We wa Gbɛ̃nazì̃n Nɛ́ kpáu sa'onkiaɔ
ń Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔwa, aai yɑ̃daaàla, 19 aai aà
kpa luayɑ̃dɔ̃nsaiɔwa. Aa aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, aai aà gbɛ̃ ń
flàalao, aai aà páliwa, aai aà dɛ, i vu a gɔɔ àaɔ̃dezì̃.

Zaaki ń Zɑ̃ao wabikɛa
(Maa 10.35-45)

20 Bee gbɛa Zebedee nɛ́ɔ da mɔ̀ Yesu kì̃i ń a nɛ́ɔ.
A ye wabikɛwà, ɔ̃ à kùlɛɛ̀. 21 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: Bɔ́
ń yeii? A wèwà à mɛ̀: To ma nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɛɔ aaɔ
kunnɔ n kpalau, gbɛ̃do n ɔplaai, gbɛ̃do ɔzɛɛi. 22 Ɔ
Yesu ò nɛ́piɔnɛ à mɛ̀: Á yɑ̃́ pɔ́ álɛ a wabikɛa dɔ̃o.
Taasi kɛɛona pɔ́ má a imi, á fɔ̃ mia? Aa wèwà aa
mɛ̀: Wá fɔ̃́. 23 Yesu mɛ̀: Ì pɔ́ má mi, á mi fá, ɑ̃ma
zɔ̃lɛa ma ɔplaai ge ma ɔzɛɛi dɛ ma yɑ̃́ ũo. Zɔ̃lɛkì̃i
beeɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ ma Mae kɛ̀kɛnɛ́ɔ pɔ́ ũɛ. 24 Kɛ́ aà ì̃wa
gbɛ̃ɔn kwi kì̃niɔ yɑ̃́pi mà, an pɔ pà vì̃i ń dɑ̃unapiozi.
25 Ɔ Yesu ń kɑ̃aa ḿpii, a ònɛ́: Á dɔ̃ kɛ́ bùsu gbɑ̃adeɔ ì̃
gbɑ̃ablemá, mɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ì̃ ikokɛmá, 26 ɑ̃ma aɔ dɛ màa
á kì̃io. Tó á gbɛ̃e ye àɔ dɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, aà gɔ̃ á dɔnlɛde
ũ. 27 Tó á gbɛ̃e ye àɔ dɛ dɔaana ũ, aà gɔ̃ á zɔ̀blena ũ.
28 Asa Gbɛ̃nazì̃n Nɛ́ i mɔ wà dɔalɛo, à mɔ̀ dɔi gbɛ̃́ɔlɛɛ,
i gi a wɛ̃nii gbɛ̃́ dasiɔ boa yɑ̃́i.

Vì̃a baakɛnaɔ gbɑ̃́gbɑ̃a
(Maa 10.46-52, Luk 18.35-43)

29 Gɔɔ pɔ́ aalɛ bɔ Yeliko, bíla tɛ́ Yesuzi. 30 Vȉa gbɛ̃ɔn
plaɔ zɔ̃lɛ zɛ́ lɛ́, aa mà Yesu mɛ́ lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ aalɛ lɛ́ gbãa zu
aa mɛ̀: Dii, Davidi Bui, wá wɛ̃nagwa! 31 Wàlɛ gínɛ́
wàlɛ mɛ aa nílɛ, ɔ̃ an lɛzu kɛ̀kɛ gbãakȕ aa mɛ̀: Dii,
Davidi Bui, wá wɛ̃nagwa! 32 Ɔ Yesu zɛ̀ à ń sisi à ń lá
à mɛ̀: Bɔ́ á ye mà kɛɛ́i? 33 Aa wèwà aa mɛ̀: Dii, wá ye
ǹ wá wɛ́ wɛ̃wɛ̃ɛɛ. 34 Yesu ń wɛ̃nagwà, à ɔkȁ ń wɛ́wa.
Wegɔ̃ɔ aa gu'è, ɔ̃ aa bɔ̀ tɛaàzi.

21

Gbãakpaa Yesuzi Yelusalɛũ
(Maa 11.1-26, Luk 19.28-48, Zãa 12.12-22)

1 Kɛ́ aa kà kãi ń Yelusalɛũo, aa kà Bɛfaze wɛ̃́lɛ pɔ́
kú Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛu, ɔ̃ Yesu a ȉwa gbɛ̃ɔn plaɔ zȉ 2 a
ònɛ́: A gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́ kálɛ á aɛ kee guu. Tó a gɛ̃, á zàa'ȉna
e dɔa ń a nɛ́o wegɔ̃ɔ. A polo suomɛɛ. 3 Tó gbɛ̃e á lá,
kpelewa ni, ı́ mɛ Dii mɛ́ ye ń mɔaoi, a ń gbaɛ̀ tia.
4 A dɛ màa kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi ò kɛ yã́iɛ, à mɛ̀:
5 O Siɔnadeɔnɛ an kía mɛ́ lɛ́ mɔ́ ń kȉ́i.
Aà nɔ̀sɛ niɛ, a di zàa'ȉn bɔlɔ kpɛ.*
6 Iwapiɔ gɛ kɛ̀ lá Yesu ònɛ́wa. 7 Aa sù ń zàa'ȉnapio
ń a nɛ́o, aa ń ulaɔ kpàlɛmá, ɔ̃ Yesu dȉkpɛ. 8 Gbɛ̃́
dasideɔ lɛ́ ń ulaɔ kpálɛ zɛ́u,† gbɛ̃eɔ lɛ́ lá zɔ̃ wàlɛ kpálɛ
zɛ́u lɔ. 9 Bíla pɔ́ dɔaaà̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà kpɛɔ lɛ́ wiilɛ
wàlɛ mɛ:
Gbãa kɛ, Davidi Bui!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ!
Wà gbãakpaaàzi à zɔ̃ luawa.‡

---
* 21:5 Zkl 9.9 † 21:8 2Kia 9.13 ‡ 21:9 Soũ 118.25-26

10 Kɛ́ Yesu gɛ̃̀ Yelusalɛũ, wɛ̃́lɛ lòo, gbɛ̃́pii lɛ́ mɛ: Dén
gbɛ̃́ bee ũi? 11 Bíla mɛ̀: A̋nabi Yesuɛ. A bɔ̀ Nazalɛti,
Galile bùsuuɛ.

Yesu gɛa Lua ua
(Maa 11.15-19, Luk 19.45-48, Zãa 2.13-22)

12 Yesu gɛ̃̀ Lua ua à laayianaɔ ń laalunaɔ yà ń bɔ́lɛ
píi. A̋ ɔlɛũkpakɛnaɔ táabũnuɔ ń felenyianaɔ kĩ̀laɔ
fuangba. 13 A ònɛ́: A kɛ̃a Lua taalau, wali o ma kpɛ́ɛ
lousisikpɛ,§ ɔ̃ á kɛ̀ gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.*
14 Vĩ̀aɔ ń ɛɛɔ mɔ̀ aà kĩ́i Lua ua we, ɔ̃ à ń gbãgbã.
15 Kɛ́ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ yãbɔnsaɛ pɔ́
àlɛ kɛɔ è, mɛ́ aa mà nɛ́ɔ lɛ́ wiidɔwà Lua ua aalɛ mɛ,
gbãa kɛ Davidi Bui, ɔ̃ an pɔ pà. 16 Aa òɛ̀: N̋ mà lá aalɛ
oa? Yesu wèmá à mɛ̀: Ao! Kɛ́ Lua dà nɛ́fɛ̃nɛnaɔnɛ
ń nɛ́ yɔ̃minaɔ aa a táasilɛ, i a kyokɛo lé?† 17 Ɔ̃ à bɔ̀
wɛ̃́lɛu à ń tó we, à tà ii Bɛtani.

Yesu kaadɔɛnli kaa
(Maa 11.12-14,20-24)

18 Kɛ́ gu dɔ̀ kɔɔkɔɔ, à ɛ̀a lɛ́ su wɛ̃́lɛdau, ɔ̃ nɔana lɛ́ aà
dɛ. 19 A kaadɔɛnli è zɛ́ lɛ́, ɔ̃ à sɔ̃̀i, i nɛ́ ewào, sema lá
pã. Ɔ̃ a ò lípiɛ: Nyɔ̃ nɛ'i bau lɔo. Wegɔ̃ɔ lípi giigàga.
20 Kɛ́ aà ĩ̀waɔ è, ɔ̃ à bɔ̀ ń saɛ aa mɛ̀: Akɛa kaadɔɛnlipi
giigàga màa gɔ̃̀ɔi? 21 Yesu wèmá à mɛ̀: Sĩ̀ana málɛ
oɛ́, tó á Lua náai vĩ̀ seasai, i kɛ kaadɔɛnlipi yã́ ɔ̃ á kɛ
adoo. Baa tó á ò sĩ̀sĩ̀ɛ beeɛ aà azĩ̀a sɛ zu ísiau, a kɛɛ.‡
22 Tó á Lua náai vĩ̀, pɔ́ pɔ́ á gbɛ̀awà wabikɛa guu píi,
á eɛ.

Yesu laa a ikoi
(Maa 11.27-33, Luk 20.1-8)

---

§ **21:13** Isa 56.7 * **21:13** Zel 7.11 † **21:16** Soũ 8.3 ‡ **21:21**
Mat 17.20

23 Yesu gɛ̃̀ Lua ua, àlɛ yãdanɛ́. Ɔ sa'onkiaɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɔ̀ aà là aa mɛ̀: Iko kpele ńlɛ yã́ beeɔ kɛòi?
Démɛ n gba iko beei? 24 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: Mapi sɔ̃
má yã́ mɛ̀ndo gbɛawá. Tó á òmɛɛ, ɔ̃ má iko pɔ́ málɛ
yã́ beeɔ kɛo oɛ́. 25 Dé iko Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ̀òi?§ Lua
pɔ́ yã̀, ge gbɛ̃nazi̊na pɔ́ɛ? Ɔ aa lɛkpàai̊ aa mɛ̀: Tó wa
mɛ̀ Lua pɔ́ɛ, a wá lá bɔ́yãi wi Zãa yã́ sio ni. 26 Tó wa
mɛ̀ gbɛ̃nazi̊na pɔ́ɛ sɔ̃, wá bíla vi̊a vi̊, asa ampii aa
Zãa ãnabikɛ si̊ɛ. 27 Ɔ aa wè Yesuwa aa mɛ̀: Wá dɔ̃o.
Ɔ Yesu ònɛ́: Mapi sɔ̃ má iko pɔ́ málɛ yã́ beeɔ kɛo oɛ́o.

Nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ

28 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ nɛgɔ̃ɛnaɔ vi̊ gbɛ̃ɔn pla. Ɔ a
ò Wooɛ: Gɛ́ zi̊kɛi bua gbã. 29 Woo mɛ̀: Má gɛo. Ɔ à
nɔ̀sɛli̊lɛ gbɛzã, à gɛ̀. 30 Maepi gɛ ò Seɛ màa lɔ. Ɔ Se
mɛ̀: Too. Kási i gɛo. 31 Á è kpelewai? Gbɛ̃ɔn plapiɔ
guu, an démɛ a mae pɔeã kɛ̀i? Aa mɛ̀: Wooɛ. Ɔ Yesu
ònɛ́: Si̊ana málɛ oɛ́: Ɔsinaɔ ń káaluaɔ gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀
Lua ki̊́i guu á ãa. 32 Asa Zãa mɔ̀ à zɛ́ súsu ɔ̀lɔɛ́, i aà
yã́ sio. Ɔsinaɔ n káaluaɔ mɛ́ aa aà yã́ si̊. Baa ń bee
eao i nɔ̀sɛlilɛ gbɛzã a aà yã́ si̊o.

Vɛ̃ɛbu zi̊kɛnaɔ (Maa 12.1-12, Luk 20.9-18)

33 A yãpãle ma lɔ. Uabelee mɛ́ kú a vɛ̃ɛbu vi̊, à kaa
li̊ai à ɛyɔ̃̀ a guu vɛ̃ɛfɛ̃ki̊i ũ, à gbadà.* Ɔ à a vɛ̃ɛbupi
nà zi̊kɛnaɔnɛ ń ɔzi̊, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo. 34 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ
kà, ɔ̃ à a i̊waɔ zi̊̀ zi̊kɛnapiɔwa aa a vɛ̃ɛ asea siɛ. 35 Ɔ
zi̊kɛnapiɔ aà i̊waɔ kũ̀kũ, aa ń gbɛ̃do gbɛ̃̀, aa ń gbɛ̃do
dɛ̀, aa ń gbɛ̃do pàpa ń gbɛo aa dɛ̀. 36 Uabelepi ɛ̀a i̊wa
pãleɔ zi̊̀,† an dasi dɛ gbɛ̃́ káauɔla, ɔ̃ aa kɛ̀nɛ́ màa lɔ.

§ **21:25** Mat 3.6 * **21:33** Isa 5.1-2 † **21:36** 2Lad 36.15

37 Gbɛzã ɔ̃ à a nɛ́ zɨ̀mà à mɛ̀: Aa ma nɛ́ yãda. 38 Kɛ́
zɨ̃kɛnapiɔ nɛ́pi è, aa òkɔ̃ɛ: Túbiblenan kee. Wà aà
dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ. 39 Ɔ aa aà kũ̀ bɔ̀ò kaau aa aà dɛ̀. 40 Tó
búde sù, kpelewa a kɛ zɨ̃kɛnapiɔnɛi? 41 Aa wèwà
aa mɛ̀: A gbɛ̃́ pãsɨ̃piɔ dɛdɛ pãsɨ̃pãsɨ̃ɛ, i búpi na zɨ̃kɛn
pãle pɔ́ aa aà asea kpawa a gɔɔwaɔnɛ ń ɔzɨ̃. 42 Ɔ Yesu
ònɛ́: I yã́ɛ bee kyokɛ taalauo lé?
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.
Dii mɛ́ bee kɛ̀ ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yãbɔnsaɛ ũ.‡
43-44 Ayãmɛto málɛ oɛ́: Lua a á bɔ kpala pɔ́ bɔ̀ a kɨ̃́i
guu, i gbɛ̃́ pɔ́ aa a asea kpawaɔ kpau.
45 Kɛ́ sa'onkiaɔ ń Falisiɔ Yesu yãlɛɛũanɛpiɔ mà, aa
dɔ̃̀ kɛ́ ń yã́ àlɛ o. 46 Ɔ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà aà kṹ, ãma aa
vɨ̃akɛ̀ bílaɛ, kɛ́ wà aà dɨ̃lɛ ãnabi ũ yã́i.

22

Nɔsɛpɔnakɛa
(Luk 14.15-24)

1 Yesu ɛ̀a yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: 2 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kɨ̃́i dɛn kɛ lɔ. Kíae mɛ́ lɛ́ nɔsɛpɔnakɛ a nɛ́ɛ, 3 ɔ̃ à a
zɨ̃kɛnaɔ zɨ̃̀ gbɛ̃́ pɔ́ à ń gbɛa blɛbleawaɔ sísii, ãma
aa ye mɔaio. 4 Ɔ à ɛ̀a zɨ̃kɛnpãleɔ zɨ̃̀ a ònɛ́: À gɛ o
gbɛ̃́ pɔ́ ma ń gbɛaɔnɛ ma sɔu mà, ma zuswanaɔ ń
pɔtuo mɛkpaaɔ dɛ̀dɛ má lɑ̀a. Aa mɔ nɔsɛ guu. 5 Ɔ aai
laaidɔ yã́piwao, an baade gɛ̀ a bɔɔlɛkɛi. Gbɛ̃eɔ gɛ̀ ń
bua, gbɛ̃eɔ gɛ̀ ń laatai, 6 gbɛ̃́ kɨ̃niɔ zɨ̃kɛnapiɔ kũ̀kũ aa
widàmá aa ń dɛdɛ. 7 Ɔ kíapi pɔ pà, à a sosaɔ gbàɛ
aa gɛ̀ gbɛ̃dɛnapiɔ dɛ̀dɛ, ɔ̃ aa tɛsɔ̃̀ ń wɛ̃́lɛwa. 8 Ɔ kíapi
gbàsa ò a zɨ̃kɛnaɔnɛ: Nɔsɛblɛ mà, ãma gbɛ̃́ pɔ́ ma

‡ **21:42** Soũ 118.22-23

ń gbɛaɔ kɛ̀wà fɛ̃́nɛũ. 9 A gɛ́ zɛ́kpaaɔ guu, í gbɛ̃́ pɔ́
á è píi sísi nɔsɛ guu. 10 Ɔ zi̋kɛnapiɔ fɛ̀lɛ gɛ̀ zɛ́ɔ guu,
aa gbɛ̃́ pɔ́ aa èɔ kȁaa, gbɛ̃vãiɔ ń gbɛ̃maaɔ píi. Màa
nɔsɛpɔnakɛnaɔ gupà.

11 Kɛ́ kíapi gɛ̃̀ pɔnakɛnapiɔ gwai, à gɔ̃ɛe è we, a
nɔsɛpɔna ula daao, 12 ɔ̃ a ò̀ɛ̀: Ma gbɛ̃́, àkɛa n gɛ̃ la
nɔsɛpɔna uladasaii? Ɔ à ni̋ kpȁuu. 13 Ɔ kía ò a
dɔaiɔnɛ: A aà ɔɔ ye ń aà gbáɔ, í aà zu bàasi gusiau.
We a ɔ́ɔlɔu à ɔdi a musu. 14 Asa dasi ɔ̃ Lua si̋si, ãma
gbɛ̃́ pɔ́ a sɛ̀ɔ bílao.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔ fua
(Maa 12.13-40, Luk 10.25-28, 20.19-47)

15 Bee gbɛa ɔ̃ Falisiɔ bɔ̀ gɛ̀ lɛkpàai̋ lá wà kɛ aa e
Yesu kṹ a yã'oa guu. 16 Ɔ aa ń i̋waɔ zi̋wà ń Elodi
kpala zɛnkpɛdeeɔ, aa mɛ̀: Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́
náaiden n ũ. Ni Lua zɛ́ ɔlɔnɛ́ wásawasaɛ. Nili yã́si
ń gbɛ̃́ɔ ublembɛkɛ yã́io, asa nili gbɛ̃e wɛgwao. 17 Lá
ń è ǹ owɛ̃ɛ. A kȕ wà wɛ̃̀'ɔ̃a kpá Sezaawaa, ge i kũo?
18 Yesu ń nɔ̀sɛvãi dɔ̃̀má à mɛ̀: Mɔafilideɔ! Bɔ́yãi álɛ
filifilimbakpamɛɛi? 19 A ɔ̃a pɔ́ wi̋ wɛ̃̀'ɔ̃a kpaò ɔlɔmɛɛ.
Ɔ aa ɔ̃api do dɔ̀ɛ̀. 20 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Dé mi ń a tɔ́on lai?
21 Aa wèwà aa mɛ̀: Sezaa pɔ́ɛ. Ɔ a ònɛ́: Too, à Sezaa
dee pɔ́ kpawà, í Lua pɔ́ kpawà. 22 Kɛ́ aa yã́pi mà, à
bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa aà tò we aa tà.

23 Gɔɔ doũpi zi̋ Saduseeɔ mɔ̀ Yesu ki̋i. Aai̋ mɛ gɛɔ
lí vuo, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: 24 Mɛtulu, Mɔizi mɛ̀, tó gɔ̃ɛ
gà nɛ́sai, dãuna lí a vi̋i gyaa da'uakɛ, aà a vi̋i gɛ̃ɛ
kɛò.* 25 Tɔ̀ɔ. Dedoũdeɔ kú wá guu yãa gbɛ̃ɔn sopla.
Woo nɔ sɛ̀ à gà a nɔpi tò nɛ́sai, ɔ̃ gyaa gɔ̃̀ Seɛ. 26 A

* **22:24** Iko 25.5

kɛ̀ Seɛ màa lɔ ń Bíɔo e à gɛ̀ pɛ̀ gbɛ̃ɔn soplapiɔwa píi.
27 Ampii gbɛa ɔ̃ nɔ gà sɔ̃. 28 Gɛɔ vugɔɔzi̋ an gbɛ̃ɔn
soplapiɔ guu, démɛ aɔ nɔpi vi̋i? Asa ampii aa aà dɔ̃
nɔ ũɛ. 29 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: A sãsãɛ á Luayãtaala ń
aà gbãao dɔ̃sai yã́i. 30 Tó gɛɔ vù, aa nɔsɛo, aa zãkɛo,
aaɔ ku lán luabɛ malaikaɔwaɛ. 31 Gɛɔ vua yã́ musu
i yã́ pɔ́ Lua òɛ́ kyokɛo lé? A̋ mɛ̀ 32 ámɛaa Ablahaũ ń
Izaakio ń Yakɔbuo Lua.† Gɛɔ Luan aà ũo, sema gbɛ̃́
bɛ̃́ɛɔ. 33 Kɛ́ bíla yã́pi mà, aà yãdaanɛ́ di̋má.
34 Kɛ́ Falisiɔ mà Yesu Saduseɔ fù, aa kɔ̃ kȁaa. 35 Ɔ
an ikoyãdɔ̃naɔ do likpàlɛwà à aà là à mɛ̀: 36 Mɛtulu,
Mɔizi ikoyã kpele gbia mɛ́ dɛńlai? 37 Yesu wèwà
à mɛ̀: Nyɔ̃ ye Dii n Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai,
n sɔ̃ iɔ kuwà.‡ 38 Ikoyã pɔ́ a gbia dɛńlan we. 39 A
plaade pɔ́ bɔ̀wan kɛ: Nyɔ̃ ye ń gbɛ̃nazi̋n deezi lá
nzi̋a wɛ̃niwa.§ 40 Mɔizi ikoyã píi ń ãnabiɔ yã́ɔ píi
looa ikoyã mɛ̀n pla beeɔwaɛ.
41 Lá Falisiɔ kãaaa, Yesu ń lá à mɛ̀: 42 A̋ è kpelewa
Mɛsii yã́ musui? Dé buin aà ũi? Aa wèwà aa mɛ̀:
Davidi buiɛ. 43 Ɔ Yesu ònɛ́: Akɛa Lua Nisi̋na dɛ̀dɛ
Davidiwa, ɔ̃ a òɛ̀ Diii? A̋ mɛ̀
44 Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
e àa aà ibɛɛɔ kálɛɛ̀ a gbá zíɛ.*
45 Lá Davidi òɛ̀ Dii, kpelewa aɔ dɛ aà bui ũi? 46 Gbɛ̃e
i fɔ̃ yã́zãsi̋wào. Za gɔɔ bee gbɛ̃e i we yãe làwà lɔo.

23

Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔ mɔafili
(Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

† **22:32** Bɔa 3.6 ‡ **22:37** Iko 6.5 § **22:39** Lev 19.18 * **22:44** Soũ 110.1

1 Bee gbɛa Yesu yã'ò bílaɛ ń a ȉwaɔ 2 à mɛ̀:
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔ mɛ́ aa gɔ̏ Mɔizi gɛ̃ɛ ũ.
3 Ayãmɛto àli yá̃ pɔ́ aaȉ oɛ́ɔ kɛ píi, íɔ kũa. Áma ásu
ń kɛa kɛo, asa aali yá̃ pɔ́ aaȉ o kɛo. 4 Aaȉ aso gbia
yeye da gbɛ́̃ɔnɛ ń gȁuɛ, mɛ́ baa ɔton do aaliɔ ye
kaio. 5 Aaȉ ń yá̃ píi kɛ kɛ́ gbɛ́̃ɔ ń e yá̃iɛ. Mɑ̀a aaȉ
Lua yá̃ ɛsɛba gbɛ̏nɛ da,* aaȉ tùfa gbȁa da ń pɔkasai.†
6 Pɔnablɛble zɔ̃lɛkȉi maaɔ ń lousisikpɛ zɔ̃lɛkȉi maaɔ
ɔ̃ aaȉɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛu. 7 Aaȉɔ ye wɑ̀ɔ fɔkpakpamá gãaɛ,
wɑ̀ɔ onɛ Mɛtulu. 8 Ásuli tó wà oɛ́ Mɛtuluo, asa ápii
vȉiɔ n dá̃unaɔn á ũ, mɛ́ á Mɛtulu mɛ̀ndoɛ. 9 Ásuli o
gbɛ̃eɛ á mae dú̃nia guu lao, asa á Mae mɛ̀ndoɛ, ɔ̃mɛ
kú musu. 10 Ásuli tó wà oɛ́ Dɔaanao, asa á Dɔaana
mɛ̀ndoɛ, ɔ̃n Mɛsii ũ. 11 Gbɛ́̃ pɔ́ zɔ̃ɔ á guu aɑ̀ɔ dɛ á
dɔnlɛde ũ.‡ 12 Gbɛ́̃ pɔ́ ȉ azȉa ká̃fȉ Lua a aà busaɛ, mɛ́
gbɛ́̃ pɔ́ ȉ azȉa busa Lua a aà ká̃fȉ.

Yesu zɔadɔa Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔwa (Luk 11.37-42)

13 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I
kpala pɔ bɔ̀ Lua kȉi zɛ́ ta gbɛ́̃ɔnɛ. Ili gɛ̃uo, mɛ́ ili we
gbɛ́̃ pɔ́ aa ye gɛ̃uɔ gɛ̀u sɔ̃o.

14 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ!
I wabi gbȁa kɛ Luawa à gyaaɔ bleò. Bee yá̃i á
ȉadama pá̃sȉ aɔ dɛńla.

15 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I
bɛbɛ tɔɔlɛ ń ísiao ȉwa mɛ̀ndo ea yá̃i. Tó á è sɔ̃, i aɑ̀ kɛ
tɛ́ pɔ́ ũ dɛála lɛɛ plaɛ.

* 23:5 Iko 6.8 † 23:5 Nao 15.38 ‡ 23:11 Mat 20.26-27

16 Waiyoo á vɪ̀a dɔaanaɔ! I mɛ tó wà mɛ̀ wa sɪ̀
ń Lua kpɛ́o, a yãe vɪ́o, ãma tó wà mɛ̀ wa sɪ̀ ń Lua
kpɛ́ vuao, bee mɛ́ yãvɪ̃. 17 Vɪ̀a mɪ̀saideɔ! A kpele mɛ́
zɔ̃ɔi? Vua yȁ, ge Lua kpɛ́ pɔ́ ɪ̀ to vua gɔ̃ aà pɔ́ ũɛ? 18 I
mɛ lɔ tó wà mɛ̀ wa sɪ̀ ń sa'okɪ̃io, a yãe vɪ́o, ãma tó wà
mɛ̀ wa sɪ̀ ń sa'obɔ pɔ́ kú weo, bee mɛ́ yãvɪ̃. 19 Vɪ̀aɔ!
A kpele mɛ́ zɔ̃ɔi? Sa'obɔ yȁ, ge sa'okɪ̃i pɔ́ ɪ̀ to sa'obɔ
gɔ̃ Lua pɔ́ ũɛ? 20 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sɪ̀ ń sa'okɪ̃io, a sɪ̀ ń pɔ́
pɔ́ kú weɔɛ lɔ píi. 21 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sɪ̀ ń Lua kpɛ́o, a sɪ̀
ń Lua pɔ́ kú a guuoɛ lɔ. 22 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sɪ̀ ń luabɛo, a
sɪ̀ ń Lua kpalabaao§ ń Lua pɔ́ zɔ̃lɛwàoɛ.

23 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ!
I toeɔ dosina n kɪ́anaɔkpeo ń dȁ láo kwide kpa
Luawa, ɔ̃ i Mɔizi ikoyã gbiaɔ to we, yã́zɛde ń sùuuo
ń náaio. Yã́ beeɔ mɛ́ dɛ wà kɛ a kɪ̃ni tosai.* 24 Vɪ̀a
dɔaanaɔ! I maemilona plɛ á imiau, ɔ̃ i yiongo mɔ́.

25 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I
gbãbɔ bisaɔ kpɛɛ ń taɔ, mɛ́ bɪ̃i ń gbɛ̃taiinkɛao mɛ́ á
nɔ̀sɛ pà. 26 Falisi vɪ̀a! Bisa guu pípi gɪ̃a, a kpɛ i gɔ̃
gbãsɪ̃sai.

27 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! Á dɛ
lán mia pɔ́ wà soolɛ̀wàɔwaɛ. An kpɛ maa wɛ́ɛ, ãma
gɛwaɔ ń gbãsɪ̃ píio mɛ́ ń guu pà. 28 Màaɛ ápiɔ sɔ̃, á
bɛa maa gbɛ̃́ɔ wɛ́ɛ, ãma mɔafili ń yãvãio mɛ́ á guu
pà.

29 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I pɔ́
bo ãnabiɔ miaɔwa, i zãble Lua gbɛ̃́ɔ pɔ́wa, 30 i mɛ:
Tó wá kú yãa wá deziɔ gɔɔ, wá bàa aɔ kúńnɔ ãnabiɔ
dɛdɛa guuo. 31 Beewa á dɔ̃̀ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa ãnabiɔ dɛ̀dɛɔ

§ **23:22** Isa 66.1 * **23:23** Lev 27.30

buiɔn á ũ. 32 A̋ ãiakɛ à á deziɔ tàaaba, í a midɛ sa!
33 Mlɛ̃ɔ! Gbɛ̃nazi̋n píligonaɔ! Kpelewa á bɔ tɛ́ yã́
pɔ́ daaála guui?† 34 A yã́i má ãnabiɔ ń ɔ̃nɔnaɔ ń
yãdanɛdeɔ zi̋wá, í ń gbɛ̃eɔ dɛdɛ, í ń gbɛ̃eɔ páliwa,
í ń gbɛ̃eɔ gbɛ̃ ń flàalao á lousisikpɛɔ guu, í ń yá wɛ̃́lɛ
ń wɛ̃́lɛo. 35 Beewa Lua gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛɔ yã́ a wi
á musu, sɛa za gbɛ̃maa Abɛliwa‡ e à gɛ̀ pɛ̀ Balakia
nɛ́ Zakali pɔ́ a aà dɛ̀ Lua kpɛ́ ń sa'oki̋io zãnguowa.§
36 Si̋ana málɛ oɛ́, yã́ beeɔ píi a wi gbãgbɛ̃ɔ musuɛ.

37 Yelusalɛũdeɔ, Yelusalɛũdeɔ! A ãnabiɔ dɛ̀dɛ, a
gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń zi̋wáɔ pàpa ń gbɛo a ń dɛdɛ. Miɔ ye mà
á kãaamazi mɔ̀ɔmɔɔ, lá ko ì a gã̀si̋a kú a nɛ́ɔlawa,
ãma ili weio. 38 Lua a á kpɛ́ tóɛ́ kpɛ́zi̋ ũɛ sa. 39 Málɛ
oɛ́, za tia á ma e lɔo, e à omɛɛ báaade gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń
Dii tɔ́o.*

24

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ
(Maa 13.1-20, Luk 21.5-24)

1 Yesu bɔ̀ Lua ua, àlɛ tá, ɔ̃ aà i̋waɔ sɔ̃̀aàzi, aa
lɛsuikɛ̀ɛ̀ Lua kpɛ́ dɔawa. 2 Ɔ Yesu ònɛ́: A bee è píia?
Si̋ana málɛ oɛ́, wa gbɛe to dikɔ̃a weo, wa a dúuzɔ̃ɛ.

3 Gɔɔ pɔ́ Yesu zɔ̃lɛa Kùkpɛ si̋̀si̋pɔlɛu, aà i̋waɔ mɔ̀ aà
ki̋́i ńtɛ̃ɛ, aa aà là aa mɛ̀: Owɛ̃ɛ, yã́ beeɔ kɛ bɔɛ ni?
Bɔ́mɛ aɔ dɛ n mɔa ń dṹnialaagɔɔo seela ũi? 4 Yesu
wèmá à mɛ̀: A laaika, ásu to gbɛ̃e á sã́são. 5 Asa
gbɛ̃́ɔ mɔ́ ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ Mɛsiin ń ũ, aa gbɛ̃́ɔ
sã́sã dasi. 6 A̋li zi̋ bao ma ń a súuo. A̋su to sɔ̃ kɛ̃́águo.

---

† **23:33** Mat 3.7, 12.34 ‡ **23:35** Daa 4.8 § **23:35** 2Lad 24.20-21
* **23:39** Soũ 118.26

Bee a kɛɛ, ãma gɔɔ láaa pɔ́n we gĩao. 7 Asa bui ń
buio aa fɛlɛ ń kɔ̃oɛ, màaɛ lɔ bùsu ń bùsuo. Nɔana ń
tɔɔlɛ lualuaao aɔ ku guɔu dasi. 8 Yã́piɔ píiá nɔwãwã
daalɛaɛ. 9 Bee gbɛa wa á kpámá wà á wɛtã, wi á dɛ,
bui píi i zaágu ma yã́i.* 10 Gbɛ̃́ dasideɔ i gbasa fu,
aai bɔ kɔ̃ kpɛ, aaiɔ zakɔ̃u. 11 Ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ dasi aa
gbɛ̃́ɔ sã́sã dasi, 12 yãvãi i kɔ̃́, gbɛ̃́ dasideɔ yea Luazi
i busa. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛa gbãa e a gɔɔ lɛ́wa, ade mɛ́ a
bɔ.† 14 Wa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i baokpa dṹnia gupiiu
seela ũ bui píiɛ, a lɛ́ i gbasa ká.

15 Tó a tɛ̃̀ gudɛna pɔ́ ãnabi Daniɛli a yã'ò‡ è Lua
ua, kyokɛna yã́pi da, 16 gɔɔ bee gbɛ̃́ pɔ́ aa ku Yudeɔ
bàalɛ mipɛ sĩ̀sĩɔwa. 17 Gbɛ̃́ pɔ́ kú kpɛ́ musu su pila gɛ̃
kpɛ́u pɔe sɛ́io. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ kpɛ bua su ɛa bɛ a ula sɛ́io.
19 Waiyoo nɔsindeeɔ ń nɛadeɔ gɔɔ bee. 20 Ã wabikɛ
Luawa kɛ lala'oapi su kɛ buziɛ ge kã́mabogɔɔzĩo.
21 Asa gɔɔpi taasi aɔ zɔ̃ɔɛ. Zaa Lua dṹnia kàlɛ e gbã,
a taa i kɛo, mɛ́ a kɛ lɔo.§ 22 Tó Lua i zɛò à gɔɔpi laoo,
dɔ̃ gbɛ̃e a bɔo. Ãma a lào gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ yã́iɛ.

Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa
(Maa 13.21-37, Luk 17.20-37, 21.25-33)

23 Gɔɔ bee tó gbɛ̃e su ɔ̀ɛ́, gwa, Mɛsii ku la ge a ku
le, ásu sio. 24 Asa Mɛsii ɛgɛnaɔ ń ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ
aa seela zɔ̃ɔɔ n dabudabuɔ kɛ, kɛ́ baa gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń
sɛ́ɔ aa ń sã́sãò, tó a zɛkɛ. 25 Málɛ oɛ́ za káauɛ. 26 Tó
wa ɔ̀ɛ́, gwa, a ku sɛ̃u, ásu gɛo. Ge tó wa ɔ̀ɛ́, gwa, a
ku kpɛa, ásu sio. 27 Asa lá lou ì pílɛ à luabɛ pu za

---

* **24:9** Mat 10.22 † **24:13** Mat 10.22 ‡ **24:15** Dan 9.27, 11.31, 12.11 § **24:21** Dan 12.1

gukpɛ e bɛ'aɛ, màa Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ mɔa aɔ dɛ. 28 Gu pɔ́
gɛ kuu, we yãamusuɔ kãaau.

29 Gɔɔ bee wɛ́tɛ̃a gbɛa gɔ̃̀ɔ, i̋atɛ̃ a siakũ, mɔvua a
ikɛo, saanaɔ wolo luawa, pɔ́ pɔ́ kú luawapiɔ zã ń
pɛ́ki̋iwa.* 30 Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ seela i gbasa bɔ luabɛ, bui
pɔ́ kú dṹnia guuɔ i ńzi̋a gbɛ̃gbɛ̃ ḿpii, aai Gbɛ̃nazi̋n
Nɛ́ mɔa e luabɛpuanau ń gbãao ń gawi zɔ̃ɔo.† 31 A a
malaikaɔ zi̋ ń kȁae'ɔ gbãao, aa a gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ kãaa
za dṹnia gola síiɔ̃wa za luabɛ lɛ́la e a lɛ́le.

32 A yã́ pɔ́ kaadɔɛnli lɛ́ daɛ́ gwa. Tó a gɔ̃na busɛkṹ̀
mɛ́ àlɛ bɔlɔbɔ, i dɔ̃ kɛ́ guantɛ̃na kãikṹ̀. 33 Màaɛ sɔ̃, tó
a yã́ beeɔ è píi, àɔ dɔ̃ kɛ́ aà mɔa kãikṹ̀, a zɛ kpɛɛlɛ.
34 Si̋ana málɛ oɛ́, gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yã́ beeɔ píi kɛsaio.
35 Luabɛ ń dṹniao a gɛ̃lɛ, kási ma yã́ɔ gɛ̃lɛa vi̋o.

36 Gbɛ̃e a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o, baa luabɛ malaikaɔ,
baa Lua Nɛ́, sema ma Mae ado. 37 Lá a dɛ Nɔee
gɔɔ,‡ màa aɔ dɛ Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ mɔ́gɔɔ. 38 Gɔɔ pɔ́ í i
da dṹnialao, wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ nɔsɛ, wàlɛ
zãkɛ e Nɔee gɛ̀ gɛ̃̀ gó'ilɛna guu. 39 Aai dɔ̃o, ɔ̃ í mɔ̀ ń
sɛ́lɛ ḿpii.§ Màa aɔ dɛ Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ mɔ́gɔɔ lɔ. 40 Gɔɔ
bee gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ ku bua, wa gbɛ̃do sɛ́, wa
gbɛ̃do to we. 41 Nɔɛ gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ pɔ́ lɔ́ gbɛzi̋, wa
gbɛ̃do sɛ́, wa gbɛ̃do to we. 42 Ayãmɛto à itɛ̃kɛ, asa á
gɔɔ pɔ́ á Dii a mɔwà dɔ̃o. 43 Aɔ yã́ɛ bee ma. Tó uabele
zaa pɔ́ kpái a mɔwà a bɛ dɔ̃̀ yãa, dɔ̃ à itɛ̃kɛ̀ɛ, a we
aà a kpɛ́ gbooo. 44 A yái ápiɔ sɔ̃ àɔ ku sɔu guu, asa
Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ a mɔ zaa pɔ́ á wɛ́ dɔiowaɛ.

* **24:29** Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4 † **24:30** Dan 7.13 ‡ **24:37** Daa 6.5-7 § **24:39** Daa 7.10-24

Zỉkɛn nάaide laaide
(Luk 12.41-48)

45 Démɛ zỉkɛnnáaide laaide pɔ́ aà dii a zỉkɛnaɔ
naɛ̀ a ɔzỉ, aàli blɛ kpámá a gɔɔwa ũi? 46 Báaaden
zỉkɛna pɔ́ aà dii aà lè àlɛ kɛ màa a sugɔɔ ũ. 47 Sỉana
málɛ oɛ́, a a àizɛɛ píi naɛ̀ a ɔzỉɛ. 48 Ȁma tó zỉkɛnapi
vãi, a o a sɔ̃ guu a dii lɛ́ gɛ̃gɛ̃, 49 i fɛlɛ na a zỉkɛndeeɔ
gbɛ̃gbɛ̃awa, iɔ ulatãble, iɔ imi ń wɛ̃dɛnaɔ, 50 aà dii
a su gɔɔ pɔ́ aà wɛ́ dɔiowaɛ, zaa pɔ́ a dɔ̃owa, 51 i aà
zɔ̃ɛzɔ̃ɛ, i aà baa daaa ń mɔafilideɔ. We a ɔ́ɔlɔu à ɔdi
a musu.

25

Wɛ̃́ndia gbɛ̃ɔn kwiɔ

1 Gɔɔ bee kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã́ aɔ dɛ lán wɛ̃́ndia
gbɛ̃ɔn kwi pɔ́ aa ń filiaɔ sɛ̀ bɔ̀ò aalɛ gɛ́ dai nɔsɛnalɛɔ
yã́waɛ. 2 An gbɛ̃ɔn sɔoɔá laaisaideɔnɛ. An gbɛ̃ɔn
sɔoɔ sɔ̃ laaideɔnɛ. 3 A laaisaideɔ ń filiaɔ sɛ̀ nísi
kũ̀sũa saiɛ, 4 a laaideɔ sɔ̃ aa ń filiaɔ sɛ̀ ń nísi kũ̀sũao.
5 Nɔsɛna i mɔ kpaao, ɔ̃ i ń lɛ́ ḿpii, aalɛ i'o. 6 Wɛɛdo
wà wiilɛ̀ wà mɛ̀: Nɔsɛna lɛ́ mɔ́! Ȁ fɛlɛ gɛ́ daiaàlɛ. 7 Ɔ
wɛ̃́ndiapiɔ vù ḿpii, aa ń filiaɔ kɛ̀kɛ. 8 Ɔ a laaisaideɔ
ò a laaideɔnɛ: Ȁ wá gba nísi yɔɔe, wá filia lɛ́ gaɛ. 9 Ɔ
a laaidepiɔ wèmá aa mɛ̀: A mɔ́wá ń ápiɔ píio. Ȁ gɛ́ á
pɔ́ lúi a yỉanaɔ kĩ́iaɔ! 10 Kɛ́ aa gɛ̀ lúi, ɔ̃ nɔsɛna kà. Gbɛ̃́
pɔ́ an sɔu màɔ gɛ̃̀aànɔ nɔsɛ guu, ɔ̃ wà gbatà. 11 Gbɛzã
wɛ̃́ndia kỉnipiɔ sù, aalɛ lɛzu: Dii, Dii! Zɛwɛ̃wɛ̃ɛ! 12 Ɔ
a wèmá à mɛ̀: Sỉana málɛ oɛ́, má á dɔ̃o. 13 Ayãmɛto
à itɛ̃kɛ, asa á a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o.

Ɔdakɛa zỉkɛnaɔnɛ
(Luk 19.11-27)

14 Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɛ̃́i dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ ye fɛlɛ ń táo,
ɔ̃ à a zi̋kɛnaɔ si̋si à a àizɛɛ nàné ń ɔzi̋waɛ. 15 A ɔdakè
an gbɛ̃doɛ bãni sɔo, gbɛ̃ɔn plaade bãni pla, gbɛ̃ɔn
àaɔ̃de bãni do. A kpà an baadewa a gbãa lɛ́u, ɔ̃
à fɛ̀lɛ ń táo. 16 Bãnisɔode gɛ̀ zi̋kɛ̀ ń ɔ̃apio gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à
àikɛ̀ɛ̀ bãni sɔo. 17 Bãniplaade kɛ̀ màa lɔ, ɔ̃ à àikɛ̀ɛ̀
bãni pla. 18 Bãnidode sɔ̃ à gɛ̀ ɛyɔ̃̀ɛ, ɔ̃ à a dii ɔ̃api
ùlɛu. 19 Gɔɔplakɛa gbɛa zi̋kɛnapiɔ dii sù, ɔ̃ àlɛ a ɔ̃a
yã́ gɔ̃́gɔ̃ńnɔ. 20 Bãnisɔode mɔ̀ ń bãni sɔo pãle pɔ́ á
èo à mɛ̀: Dii, bãni sɔo pɔ́ ń kpàa gwa, à àikɛ̀ bãni
sɔo lɔ. 21 Ɔ aà dii òɛ̀: N kɛ̀ zi̋kɛn maa náaide! Lá ń
náai vi̋ ń a yɔɔnao, má a zɔ̃ɔ nanɛ n ɔzi̋ɛ sa. Gɛ̃ ma
pɔnakɛa guu. 22 Bãniplaade mɔ̀ lɔ à mɛ̀: Dii, bãni
pla pɔ́ ń kpàa gwa, à àikɛ̀ bãni pla lɔ. 23 Ɔ aà dii òɛ̀:
N kɛ̀ zi̋kɛn maa náaide! Lá ń náai vi̋ ń a yɔɔnao, má
a zɔ̃ɔ nanɛ n ɔzi̋ɛ sa. Gɛ̃ ma pɔnakɛa guu. 24 Ɔ dode
mɔ̀ sa à mɛ̀: Dii, má dɔ̃̀ kɛ́ gbɛ̃́ zi̋'ũn n ũ. Ni pɔkɛkɛ
gu pɔ́ ni tɔ̃uoɛ, mɛ́ ni pɔ́ kãaa gu pɔ́ ni gbɛ̃uo. 25 Ɔ vi̋a
ma kũ, ma gɛ ma n ɔ̃a ùlɛ ɛu. N pɔ́ kɛ́. 26 Ɔ aà dii òɛ̀:
Zi̋kɛn vãi màade! N dɔ̃̀ kɛ́ mi pɔkɛkɛ gu pɔ́ mi tɔ̃uo,
mi pɔ́ kãaa gu pɔ́ mi gbɛ̃uoo lò? 27 Tó n dakɛ̀ò gbɛ̃ɛɛ
yãa, lá ma suɛ́, dɔ̃ má si̋ ń a ío. 28 A bãni dopi siwà,
í kpá bãnisɔodewa. 29 Asa gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vi̋ Lua a kɛ̃́ñɛ̀
e à fɛ̃ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ vi̋ sɔ̃o, baa pɔ́ pɔ́ a vi̋ Lua a siwàɛ.*
30 Zi̋kɛn pãɛ bee sɔ̃, à aà zu bàasi gusiau. We a ɔ̃́ɔlɔu
à ɔdi a musu.†

Yã́kpalɛ gbɛzã́

31 Tó Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ mɔ̀ a gawi guu ń a malaikaɔ
píi, a zɔ̃lɛ a kpalabaa gawidewa.‡ 32 Dṹnia buiɔ i

* **25:29** Mat 13.12 † **25:30** Mat 8.12, 22.13 ‡ **25:31** Mat 16.27,
19.28

kãaa aà aɛ píi, i ń kɛ̃́kɔ̃wa lá pɔdãna ì sãɔ kɛ̃kɔ̃wa
ń bleɔwa. 33 A sãɔ kpa a ɔplaai, bleɔ ɔzɛɛi. 34 Bee
gbɛa Kíapi a o gbɛ̃́ pɔ́ aa ku a ɔplaaiɔnɛ: Á gbɛ̃́ pɔ́
ma Mae báaadàáguɔ à mɔ kpala pɔ́ à a sɔukɛ̀ɛ́ za
dṹniakalɛgɔɔ ble. 35 Asa kɛ́ nɔana lɛ́ ma dɛ, a blɛ
kpàa. Kɛ́ imi lɛ́ ma dɛ, a ì kpàa. Kɛ́ má dɛ nibɔ ũ,
a ma dilɛ. 36 Kɛ́ má bɛ bṹu, a uladàmɛɛ. Kɛ́ málɛ
gyãkɛ, a ma gwa. Kɛ́ wà ma dakpɛu, a mɔ ma gwai.
37 Gbɛ̃maaɔ i gbasa oɛ̀: Dii, bɔɛ wá è nɔana lɛ́ n dɛ
wa blɛ kpàmai, ge imi lɛ́ n dɛ wa ì kpàmai? 38 Bɔɛ
wa n e nibɔ ũ wa n dilɛi, ge ń bɛ bṹu wa uladànɛi?
39 Bɔɛ wá è ńlɛ gyãkɛ ge wà n dakpɛu, wa gɛ n gwaii?
40 Kíapi i wemá: Sìana málɛ oɛ́, gɔɔ pɔ́ á kɛ̀ ma gbɛ̃́ɛ
beeɔ doɛ, baa an gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mámɛ á kɛ̀mɛɛ.
41 Bee gbɛa a o gbɛ̃́ pɔ́ aa ku a ɔzɛɛiɔnɛ: A gomɛɛ
we luaginzideɔ! Á ta tɛ́ gasai pɔ́ Lua kɛ̀kɛ Ibiisiɛ ń a
ìwaɔ guu. 42 Asa kɛ́ nɔana ma dɛ, i blɛ kpaao. Kɛ́ imi
ma dɛ, i ì kpaao. 43 Kɛ́ má dɛ nibɔ ũ, i ma dilɛo. Kɛ́
má bɛ bṹu, i uladamɛɛo. Kɛ́ málɛ gyãkɛ ge wà ma
dakpɛu, i mɔ ma gwaio. 44 Aai gbasa aà lá: Dii, bɔɛ
wa n e ń nɔanao ge imi ge nibɔ ũ ge bṹu ge gyãe
ge dakpɛuna ũ, mɛ́ wi dɔnlɛo ni? 45 Kía i wemá:
Sìana málɛ oɛ́, lá i kɛ gbɛ̃́ɛ beeɔ doɛo, baa an gbɛ̃́
pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mámɛ i kɛmɛɛo. 46 Gbɛ̃́ beeɔ ta ìadama
láasai guuɛ, gbɛ̃maaɔ sɔ̃ àizãna guu.§

26

Lɛkpaaìa Yesuzi
(Maa 14.1-2, Luk 22.1-2, Zãa 11.45-53)

§ **25:46** Dan 12.2

[1] Kɛ́ Yesu yɑ̃́ beeɔ ò píi a lɑ̀a, ɔ̃ a ò a ɩ̀waɔnɛ: [2] Ɑ́ dɔ̃
kɛ́ gɔɔpla gbɛa wa Gɛ̃amusu* dikpɛkɛ, wi Gbɛ̃nazɩ̃́n
Nɛ́ kpámá wà aà páliwa.
[3] Bee gbɛa sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔ kɔ̃ kɑ̃̀aa
sa'onkia pɔ́ wɩ̀ mɛ Kaaifa bɛ. [4] Aa lɛkpàaɩ̃ lá aa e
Yesu kṹ kpɑ̃́i, aai aà dɛ [5] aa mɛ̀: Wásu kɛ dikpɛ zɩ̃́o,
kɛ́ bíla su fɛlɛ ń zɔaoo yɑ̃́i.

Tulalekaa Yesu miwa
(Maa 14.3-9, Zɑ̃a 12.1-8)

[6-7] Kɛ́ Yesu kú Bɛtani, àlɛ pɔble Simɔɔ kusude bɛ,
ɔ̃ nɔɛe sɔ̃̀aàzi, a tulale ɔde loona kũa. Ɔ a kà Yesu
miwa. [8] Kɛ́ aà ɩ̀waɔ è, ɔ̃ an pɔ fɛ̀lɛ aa mɛ̀: Bɔ́n pɔ́
pɑ̃kɛa bee ũi? [9] Dɔ̃ yɑ̃a wà tulalepi yɩ̀a ń ɔ zɔ̃ɔo, wi a
ɔ̃a kpá taasideɔwa. [10] Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ a ònɛ́: Bɔ́yɑ̃i álɛ
ɩ̀adai nɔɛpiwai? Yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀mɛɛ maaɛ. [11] Taasideɔ
ɩ̀ɔ kúánɔ gɔɔpiiɛ,† ɑ̃ma máɔ kúánɔ gɔɔpiio. [12] Kɛ́
à tulalepi kà ma mɛwa, a kɛ̀ ma gɛ̀ kpɛlaa yɑ̃́iɛ.
[13] Sɩ̀ana málɛ oɛ́: Gu pɔ́ wàlɛ ma baokpau dṹnia
gupiiu, waɔ yɑ̃́ pɔ́ nɔɛpi kɛ̀ o aà dɔngu yɑ̃́iɛ.

Yudasi bɔa Yesu kpɛ
(Maa 14.10-11, Luk 22.3-6)

[14] Bee gbɛa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ do pɔ́ wɩ̀ mɛ Yudasi
Isaliɔti gɛ̀ sa'onkiaɔ kɩ̃́i [15] à mɛ̀: Tó ma Yesu kpàwá,
bɔ́ á we kpaai? Ɔ aa ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ baakwi‡ nào aa
kpàwà. [16] Za gɔɔ bee ɔ̃ àlɛ zɛwɛɛlɛ à aà kpámá.

Gɛ̃amusu blɛblea
(Maa 14.12-31, Luk 22.7-23, Zɑ̃a 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

* **26:2** Bɔa 12.1-11 † **26:11** Iko 15.11 ‡ **26:15** Bɔa 21.32

17 Kàaso dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Yesu ȉwaɔ mɔ̀ aà là aa
mɛ̀: Má ń ye wà Gɛ̃amusu blɛble sɔukɛunɛi? 18 A
wèmá à mɛ̀: A gɛ́ wɛ̃́lɛdau gbɛ̃e kĩ́i, ȉ oɛ̀ Mɛtulu mɛ̀
a gɔɔ kà kãi. Aà bɛ á Gɛ̃amusu blɛ bleu ń a ȉwaɔ.
19 Yesu ȉwaɔ kɛ̀ lá a dànɛ́wa, aa Gɛ̃amusu blɛble
sɔukɛ̀. 20 Kɛ́ oosi kɛ̀, Yesu zɔ̃̀lɛ táabũnui ń a gbɛ̃ɔn
kuɛplapiɔ. 21 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble à mɛ̀: Sȉana málɛ
oɛ́, á gbɛ̃do a ma kpámá. 22 An pɔ yà maamaa,
an baade fɛ̀lɛ lɛ́ aà la dodo: Asa mámɛo yó, Dii?
23 Yesu wèmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ ɔkãaa ta doũ mɛ́ a
ma kpámá.§ 24 Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ a ã́nuato lá wà a yã'ò
taalauwa,* ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ a aà kpámápi. A
maa wà aà ȉ yãao. 25 Ɔ Yudasi pɔ́ a aà kpámápi mɛ̀:
Asa mámɛo yó, Mɛtulu? Yesu ò̀ɛ̀: Ɔmɛ dɔ n lɛ́u we.

26 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble, Yesu kàa sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ
a kpà a ȉwaɔwa à mɛ̀: A si só. Kɛ́ beeá ma mɛɛ. 27 Ɔ
à imibɔ sɛ̀ lɔ. A sáaukpà, ɔ̃ a kpàmá à mɛ̀: A mi ápii.
28 Kɛ́ beeá ma auɛ. A dɛ Lua bàa kua ń gbɛ̃́ dasiɔ au†
pɔ́ a bɔlɛa an duunakɛ̃ama yã́i ũɛ. 29 Málɛ oɛ́, za gbã
má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo. Sema tó kpala pɔ́ bɔ̀ ma Mae kĩ́i
bɔ̀ gupuau, ɔ̃ má a dafu miánɔ. 30 Kɛ́ aa lɛsȉ, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ
gɛ̀ Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛu.

31 Bee gbɛa Yesu ònɛ́: Ápii á ma to we gwãasȉnaa,
asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀, Lua a pɔdãna lɛ́, aà kpàsa pɔ́ɔ
i fãaa.‡ 32 Ma vua gbɛa má dɔaɛ́ Galile. 33 Ɔ Piɛɛ
ò̀ɛ̀: Baa tó ma gbɛ̃́ɔ n to we ḿpii, má n to we bauo.
34 Yesu ò̀ɛ̀: Sȉana málɛ onɛ, gwãasȉnaa e ko àɔ gɛ́
lɛzui, ńyɔ̃ lelekpamazi gɛ̃n àaɔ̃. 35 Piɛɛ ò̀ɛ̀: Baa tó má

§ **26:23** Soũ 41.10 * **26:24** Soũ 22.1-19, Isa 53.1-12 † **26:28**
Bɔa 24.8, Zel 31.31-34 ‡ **26:31** Zkl 13.7

su gannɔ, má lelekpanzi bauo. Ɔ aà ȉwaɔ ò màa sɔ̃
ḿpii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani
(Maa 14.32-42, Luk 22.39-46)

36 Bee gbɛa Yesu ń a ȉwaɔ kà gu pɔ́ wȉ mɛ
Gɛsɛmani, ɔ̃ a òné: A zɔ̃lɛ la e mà gɛ wabikɛ le. 37 A̋
Piɛɛ ń Zebedee né gbɛ̃ɔn plaɔ sè gèńnɔ. Aà pɔ siakũ̀,
tòlobi zùaàgu. 38 Ɔ a òné: Pɔsia ma kũ gbãa e ma
ka gaa. A zɛ la, í itɛ̃kɛmanɔ. 39 Ɔ à gè aɛ yɔɔ, à wùlɛ a
gbɛɛu à wabikè à mè: Baa, tó a zɛkɛ, to taasi kɛɛonaɛ
bee dɔmazi. A̋ma i kɛ lá má yeiwa no, sema lá ń
yeiwa. 40 Ɔ à èa sù a ȉwaɔ lè, aalɛ i'o. Ɔ a ò Piɛɛɛ: Màa
yȁ? I fɔ̃ itɛ̃kèmanɔ baa yɔɔoa? 41 A itɛ̃kɛ àɔ wabikɛ,
ké ásu fu yɔ̃awao yá̋i. A̋ nisȉna yei, ãma á mɛ mé
busɛ. 42 Aà kɛ̃amá gɛ̃n plaade, à wabikè à mè: Baa,
tó taasi kɛɛona í a dɔmazi a imisaio, to n pɔeã kɛ.
43 Ké à èa sù ń lé, a è aalɛ i'o lɔ, asa an wé gbiakũ̀ɛ.
44 Ɔ à ń tó we lɔ, à gè wabikè a gɛ̃n àaɔ̃de, à yá̋ doũpi
ò lɔ. 45 Ɔ à èa sù a ȉwaɔwa a òné: A̋lɛ i'o álɛ ká̋mabo e
tiaa? A gwa! Gbɛ̃nazȉn Né kpaa duunkɛnaɔwa gɔɔ
kà. 46 A fɛlɛ wà tá. Gbɛ̋ pɔ́ lé ma kpámá lé mɔ́.

Yesu kũa
(Maa 14.43-50, Luk 22.47-53, Zãa 18.3-12)

47 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yá̋pi o, ɔ̃ aà ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ do
Yudasi kà ń bíla pɔ́ aa bɔ̀ sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
ki̋iɔ. Aa fɛ̃ndaɔ kú̋kũa ń gɔɔ. 48 Bɔnkpɛdepi sɔ̃ à
seela òné à mè: Gbɛ̋ pɔ́ ma su lɛpèwà, aàpin we. A
aà kú̋. 49 Ɔ à táa'ò Yesuwa gɔ̃̀ɔ à mè: Fɔ Mɛtulu. Ɔ à
lɛpèwà. 50 Yesu òè: Ma gbɛ̋, ǹ n kɛa kɛ! Ɔ wà mɔ̀ ɔpèlɛ
Yesuwa, wà aà kũ̀. 51 Ɔ Yesu ȉwaɔ do a fɛ̃nda wò, à

sa'onkia zi̍kɛna lɛ̀ò à aà swá̃ gò. 52 Ɔ Yesu òɛ̀: N̄ n
fɛ̃nda pɛ a gbɛu. Asa gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń fɛ̃ndao, fɛ̃nda mɛ́ a
aà dɛ. 53 Tó má ye ma Mae malaika zi̍gɔ̃ɔ gbaɛmɛɛ
gɔ̃̀ɔ dɛ gãli kuɛplaɔla, ń dɔ̃ má fua a wabikɛwà yã̀?
54 Tó má kɛ̀ màa sɔ̃, kpelewa yá̃ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau
wà mɛ̀ a kɛ a kɛi? 55 Ɔ Yesu ò bílaɛ: Kpá̃i wɛliwɛn
ma ũ, ɔ̃ a mɔ ma kṹi ń fɛ̃ndaɔ ń goɔa? Gɔɔpii miɔ
zɔ̃lɛ Lua ua màɔ yãdanɛ́, i ma kũo. 56 Ámа yá̃pi kɛ̀
píi, kɛ́ yá̃ pɔ́ ãnabiɔ ò kɛ yá̃iɛ. Ɔ aà i̍waɔ aà tò we
ḿpii, aa bàasi.

Yuda gbãadeɔ yá̃kpalɛkɛa ń Yesuo
(Maa 14.53-65, Luk 22.54-55,63-71, Zãa 18.13-14,19-24)

57 Gbɛ̃́ pɔ́ aa Yesu kṹ̀ɔ gɛ̀aàǹɔ sa'onkia Kaaifa bɛ.
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ kãaaa we. 58 Piɛɛ tɛ
Yesu kpɛ kãaa e sa'onkiapi bɛ. A gɛ̃̀ ua à zɔ̃̀lɛ ń dɔaiɔ,
kɛ́ à yá̃pi midɛa e. 59 Sa'onkiaɔ ń Yuda gbãadeɔ
píi lɛ́ yá̃ wɛɛlɛ dɔ Yesuwa aa e wà aà dɛ. 60 Baa kɛ́
gbɛ̃́ɔ mɔ̀ yãdɔ̀dɔwà dasi, i kɛo. Gbɛzã gbɛ̃ɔn plaeɔ
mɔ̀ 61 aa mɛ̀: Dee mɛ̀ á fɔ̃ Lua kpɛ́ wí, í ɛa dɔ gɔɔ
àaɔ̃ɛ sɛ́! 62 Ɔ sa'onkia fɛ̀lɛ zɛ̀ a ò Yesuɛ: Yá̃ pɔ́ wàlɛ
dɔdɔmapi dɛa ni? Nyɔ̃ yãe zá̃sioa? 63 Kɛ́ Yesu nílɛ
kpɛ̃́, ɔ̃ sa'onkiapi òɛ̀: Ma nanɛ Lua bɛ̃́ɛi, owɛ̃ɛ tó Lua
Nɛ́ pɔ́ wi̍ mɛ Mɛsiin n ũ. 64 Yesu wèwà à mɛ̀: Ɔmɛ
dɔ n lɛ́u we. Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, za gbã á Gbɛ̃nazi̍n
Nɛ́ e zɔ̃lɛa Gbãapiide ɔplaai,§ mɛ́ á aà e, àlɛ mɔ́
luabɛpuanau.* 65 Ɔ sa'onkiapi a pɔkasaɔ gà a kɛ̃̀ à
mɛ̀: A dɔ́ɛ ń Luao! Wá bàa ũma n seeladeɔ lɔi? Á mà
lá à dɔ̀ɛ ń Luao wea? 66 Á è kpelewai? Ɔ aa wèwà

§ **26:64** Soũ 110.1 * **26:64** Dan 7.13

aa mɛ̀: Aà tàae kà wà aà dɛ.† 67 Ɔ wà lɛ́'ikà aà oawa‡
wà aà lɛ̀ ń ɔkũo. Gbɛ̃eɔ aà sãnkɛ̀kɛ 68 aa mɛ̀: Mɛsii,
ãnabikɛkɛ ǹ gbɛ̃́ pɔ́ n lɛ owɛ̃ɛ.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi
(Maa 14.66-72, Luk 22.56-62, Zãa 18.15-18,25-27)

69 Piɛɛ zɔ̃lɛa ua, ɔ̃ nɔɛ zĩ̀kɛnae mɔ ɔ̀ɛ̀: Mpi sɔ̃ iɔ sãnu
ń Galile gbɛ̃́ Yesupioɛ. 70 Ɔ à lelekpà gbɛ̃́pii wáa à
mɛ̀: Má dɔ̃ yã́ pɔ́ ńlɛ oo. 71 Kɛ́ à gɛ̀ gɔ̃u, nɔɛ pãle
aà è, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ: Gbɛ̃́ɛ bee sãnu ń Yesu
Nazalɛtioɛ. 72 Piɛɛ ɛ̀a lelekpà à mɛ̀: Má sĩ̀ ń Luao
má gbɛ̃́pi dɔ̃o. 73 Kɛ́ à kɛ̀ sàa yɔɔ, gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ sɔ̃̀
Piɛɛzi aa mɛ̀: Sĩ̀anaɛ, an gbɛ̃don n ũ, asa wá n dɔ̃ n
yã'oawaɛ. 74 Ɔ à fɛ̀lɛ azĩ̀a kà à mɛ̀: N Luao má gbɛ̃́pi
dɔ̃o. Wegɔ̃ɔ ɔ̃ ko lɛzù. 75 Ɔ yã́ pɔ́ Yesu ò dɔ̀aàgu kɛ́ à
mɛ̀, e ko àɔ gɛ́ lɛzui a lelekpaazi gɛ̃n àaɔ̃. Ɔ Piɛɛpi bɔ̀
bàasi, à ɔ́ɔlɔ̀ à kɛ̀ wɛ̃na.

27

Yudasi gaa
(Zĩ̀n 1.18-19)

1 Kɛ́ gu dɔ̀ kɔɔkɔɔ, sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi
lɛkpàaĩ̀ Yesuzi, kɛ́ aa e wà aà dɛ. 2 Aa aà yè, ɔ̃ aa
gɛ̀ aà kpà bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ Pilatiwa.

3 Kɛ́ Yudasi pɔ́ aà kpàmá è yã́ zɔ̃̀lɛwa, à gɔ̃̀
déndɔ̃mɛɛ guu, ɔ̃ à gɛ̀ ã́nusu ɔwatɛ̃ baakwipi sɔaai
sa'onkiaɔnɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ. 4 A ònɛ́: Ma duunakɛ̀, ma
tàaesaide kpà gai. Ɔ aa ɔ̀ɛ̀: Wá bàa ũmai? N
yã́ɛ. 5 Ɔ Yudasi ɔ̃api zù Lua kpɛ́u, ɔ̃ à tà à gɛ̀
azĩ̀a lòo. 6 Ɔ sa'onkiaɔ ɔ̃api sɛ̀lɛ aa mɛ̀: Ɔapi kaa

† 26:66 Lev 24.16 ‡ 26:67 Isa 50.6

Lua kpɛ́ kpagolo guu zɛvı̃o, asa gbɛ̃dɛ'ɔ̃aɛ. 7 Kɛ́ aa
lɛkpàaı̃, ɔ̃ aa oobona gı̃tɔkı̃i lù ń ɔ̃apio nibɔɔ vı̃kı̃i ũ.
8 Ayãmɛto e ń a gbão wı̃ mɛ tɔɔlɛpiɛ Gbɛ̃dɛna tɔɔlɛ.
9 Ɔ yã́ pɔ́ ãnabi Zelemii ò kɛ̀, à mɛ̀: Wà ã́nusu ɔwatɛ̃
baakwipi sɛ̀lɛ, ɔ̃a pɔ́ Isailiɔ zɛ̀ò aa kpà aà yã́ musupi,
10 ɔ̃ wà oobona gı̃tɔkı̃i lùò lá Dii òmɛɛwa.*

Pilati yã́kpalɛkɛa ń Yesuo
(Maa 15.1-20, Luk 23.1-25, Zãa 18.28-19.16)

11 Yesu zɛa bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ aɛ. Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi aà là à mɛ̀:
Yudaɔ kían n ũa? Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Ɔmɛ dɔ n lɛ́u
we. 12 Gɔɔ pɔ́ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ lɛ́ yãdɔdɔwà, i yãe
zã́simáo. 13 Ɔ Pilati òɛ̀: Nlɛ yã́ dasi pɔ́ wàlɛ dɔdɔma
mao lé? 14 Kɛ́ Yesu i yãe o yã́piɔ kee musuo, à bɔ̀
bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi saɛ maamaaɛ.

15 Gɛ̃amusu dikpɛ zı̃́ píi, bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi ı̃̀
dakpɛunaɔ do pɔ́ bíla yei gbaɛnɛ́ɛ. 16 Gɔɔ bee sɔ̃
dakpɛuna tɔdee ku we, wı̃ mɛ Balaba. 17 Kɛ́ bíla
kã̀aa, ɔ̃ Pilati ń lá à mɛ̀: Dé á ye mà kɛ̃́ɛi? Balaba
yã̀, ge Yesu pɔ́ wı̃ mɛ Mɛsiiɛ? 18 Asa a dɔ̃ kɛ́ wɛdɔa
Yesuɛ yã́i ɔ̃ wà aà kpàiwa.

19 Gɔɔ pɔ́ Pilati zɔ̃lɛa gı̃́naa, aà na gbɛ̃́ zı̃̀wà à mɛ̀:
Nsu yãe kɛ gbɛ̃maapiɛo, asa nana pɔ́ má ò aà yã́
musu gı̃a gwã́ ma kũ gbãa maamaaɛ.

20 Sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ nàɛ bílawa aa Balaba gbɛa,
wi Yesu dɛ. 21 Ayãmɛto kɛ́ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi ń lá, gbɛ̃ɔn
plapiɔ guu dé aa ye à kɛ̃́nɛ́i, ɔ̃ aa mɛ̀ Balabaɛ. 22 Ɔ
Pilati ń lá à mɛ̀: Kpelewa má kɛ ń Yesu pɔ́ wı̃ mɛ
Mɛsiioi? Gbɛ̃́pii mɛ̀: N aà páliwa. 23 Ɔ à ń lá à mɛ̀:
Vãi kpele a kɛ̀i? Ɔ an wiilɛa kã̀ı̃ aa mɛ̀: N aà páliwa.

* **27:10** Zkl 11.12-13

24 Kɛ́ Pilati è á fɔ̃ yãe kɛo, mɛ́ zɔa lɛ́ kɑ̃́fĩ, ɔ̃ à idɑ̃̀ à ɔpĩ̀
bíla wáa à mɛ̀: Ma ɔbɔ̀lɛ gbɛ̃́pi gaa yɑ̃́u.† Ɑ̃́ yɑ̃́ɛ. 25 Ɔ
gbɛ̃́piɔ mɛ̀: Aà dɛa yɑ̃́ wí wá musu ń wá nɛ́ɔ. 26 Ɔ
à Balaba kɛ̃̀nɛ́ à mɛ̀ wà Yesu gbɛ̃ ń flàalao, wi aà
páliwa.

27 Bee gbɛa Pilati sosaɔ gɛ̃̀ ń Yesuo bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi
bɛ, ɔ̃ an gɑ̃li píi lĩ̀aaàzi. 28 Aa aà pɔ́ɔ wɔ̀lowà, aa
gomusu tɛ̃a dàɛ̀. 29 Aa lɛ̀ fùa tɑ̃̀ wa kpàɛ̀, aa fee nàɛ̀ a
ɔplaau gopana ũ. Ɔ aalɛ kúlɛkulɛɛ̀, aalɛ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ
aalɛ mɛ: Fɔ, Yudaɔ kía! 30 Aa lɛ́'ikàwà, aa feepi sɛ̀
aa aà lɛ̀ò a miwa. 31 Kɛ́ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ aa làa, aa
gomusupi bɔ̀aàla aa aà pɔkasaɔ dàɛ̀, ɔ̃ aalɛ gɛ́ aà
páiliwa.

Yesu gaa
(Maa 15.21-41, Luk 23.26-49, Zãa 19.17-30)

32 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ lɛ́ gɛ́, aa kpàaũ ń Silɛni gbɛ̃́ pɔ́ wĩ̀ mɛ
Simɔɔo. Aa teasidàɛ̀, ɔ̃ à Yesu lipãakɔ̃a sɛ̀. 33 Kɛ́ aa kà
gu pɔ́ wĩ̀ mɛ Gɔgɔta, (bee mɛ̀ mitɔɔnagu), 34 ɔ̃ aa vɛ̃ɛ
yãalɛa ń ɛsɛo dɔ̀ɛ̀ aà mi.‡ Kɛ́ a ĩ̀ɛ, ɔ̃ à gĩ̀ mii. 35 Kɛ́ aa
aà pàliwa, ɔ̃ aa tɛ́lɛpà aà pɔkasaɔ kpaalɛa yɑ̃́ musu.§
36 Ɔ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ aà dɔ̃́a we. 37 Wà aà tàae pɔ́ wa è kɛ̃̀ wa
nà aà mia wà mɛ̀:

Gbɛ̃́ɛ beeá Yesu Yudaɔ kíaɛ.

38 Ɔ wà kpɑ̃́iwɛliwɛɔ pàliwa Yesupi saɛ gbɛ̃ɔn pla,
ado ɔplaai, ado ɔzɛɛi. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔ lɛ́ ń midɛ,
aalɛ aà sɔ̃sɔ̃* 40 aalɛ mɛ: N mɛ̀ ńyɔ̃ Lua kpɛ́ wí, ní
ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃ nolo?† Tó Lua Nɛ́n n ũ, ǹ nzĩ̀a suaba,
pila líwa. 41 Màa sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ lɛ́ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ lɔ aa mɛ̀: 42 Ɑ̃ gbɛ̃pãleɔ suabà

---

† **27:24** Iko 21.6-7 ‡ **27:34** Soũ 69.22 § **27:35** Soũ 22.19
* **27:39** Soũ 22.7, 109.25 † **27:40** Mat 26.61

mɛ́ a fɔ̃ à azi̋a suabaoa? Isailiɔ kía nolo? Aà pila
líwa sa, wí aà náaikɛ. 43 A Lua náai vi̋. Tó Lua
yeaàziɛ, aà aà bɔ sa,‡ asa à mɛ̀ Lua Nɛ́n a ũ. 44 Baa
kpa̋i pɔ́ wà ń páliwa sãnuɔ lɛ́ aà sɔ̃sɔ̃ màa lɔɛ.
45 Gusia kũ̀ bùsupi gupiiu za i̋atɛ̃ minanguo e
aua gɛ̀ pi̋laò.§ 46 I̋atɛ̃'auapilaa ɔ̃ Yesu wii gbãa lɛ̀ à
mɛ̀: Ɛli, Ɛli, lɛma sabatani! Bee mɛ̀ ma Lua, ma Lua,
àkɛa n ma to wei?* 47 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weeɔ ya̋pi mà aa
mɛ̀: Ꜳlɛ Ɛlia sisiɛ. 48 Wegɔ̃ɔ an gbɛ̃do bàalɛ̀ gɛ̀ sao sɛ
kpàlɛ vɛ̃ɛ kũ̀mau, a pɛ̀ feea, ɔ̃ a dɔ̀ Yesuɛ aà mi.† 49 Ɔ
gbɛ̃́ ki̋niɔ mɛ̀: Zɛ gi̋a wà gwa tó Ɛlia a mɔ aà suabai.
50 Yesu ɛ̀a wii gbãa lɛ̀ lɔ, ɔ̃ à tà.
51 Ɔ Lua kpɛ́ zwãa‡ pɔ́ daa luakuki̋i aɛ pàa pla
za musu e zi̋lɛ. Tɔɔlɛ lùalua, gbɛɔ pàapaa, 52 miaɔ
wɛ̃̀wɛ̃, ɔ̃ Lua gbɛ̃́ɔ vù dasi aa bɔ̀ gau. 53 Yesu vua
gbɛa aa bɔ̀lɛ miau aa gɛ̃̀ Lua wɛ̃́lɛ pɔ́ a kua adoau,
gbɛ̃́ɔ ń é dasi. 54 Kɛ́ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń a gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Yesu
dɔ̃́aɔ tɔɔlɛ lualuaapi è n ya̋ pɔ́ kɛ̀ɔ píi, iwãa kà ń pɔa
maamaa aa mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá Lua Nɛ́ɛ si̋ana. 55 Nɔɛɔ ku
we dasi, aalɛ gugwa kãaa. Aa tɛ Yesuzi za Galileɛ,
aai̋ɔ blɛkɛɛ̀. 56 Maliama Madelɛni kú ń guu ń Zaaki
ń Yosɛfuo da Maliamao n Zebedee nɛ́ɔ dao.

Yesu vi̋a
(Maa 15.42-47, Luk 23.50-56, Zãa 19.38-42)

57 Kɛ́ oosi kɛ̀, Alimate gbɛ̃́ ɔde pɔ́ wi̋ mɛ Yosɛfu mɔ̀.
Yesu i̋waɛ lɔ. 58 A gɛ̀ Yesu gɛ wabikɛ̀ Pilatiwa, ɔ̃ Pilati
mɛ̀ wà kpawà. 59 Kɛ́ Yosɛfu gɛpi sɛ̀, à bàabaa dafu
fi̋wà 60 à aà dà azi̋a gbɛ̀'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ guu. Ɔ à gbɛ̀

‡ **27:43** Soũ 22.9 § **27:45** Amɔ 8.9 * **27:46** Soũ 22.1 † **27:48** Soũ 69.22 ‡ **27:51** Bɔa 26.31-33

gbɛ̃̀nɛ gbeembo tà ɛpilɛ à tà. 61 Maliama Madelɛni
ń Maliama pãlepio zɔ̃lɛa we, an aɛ dɔa miawa.
62 Kɛ́ gɔɔ lı̃̀lɛ, kã́mabogɔɔzı̃̀ kà, ɔ̃ sa'onkiaɔ ń Falisiɔ
gɛ̀ Pilati kı̃́i sãnu 63 aa mɛ̀: Yã́ pɔ́ gbɛ̃sãsãnapi ò a bɛ̃́ɛ
zı̃́ dɔwágu, à mɛ̀ gɔɔ àaɔ̃de zı̃́ á vuɛ.§ 64 O wàɔ miapi
dɔ̃́a e a gɔɔ àaɔ̃dezı̃̀. Tó màa no, aà ı̃̀waɔ mɔ wà aà
gɛ sɛ kpã́iɛ, aai o gbɛ̃́ɔnɛ à bɔ̀ gauɛ. Ɛɛ gbɛzã bee aɔ
dɛ a sɛ̃́iala. 65 Ɔ Pilati ònɛ́: Á sosaɔ sí, ı̀ gɛ́ mia dɔ̃́a lá
á fɔ̃́wa. 66 Ɔ aa gɛ̀ seelakɛ̀ miagbɛtaɛwa, aa sosaɔ tò
we aaɔ dɔ̃́a.

28

Yesu bɔa gau
(Maa 16.1-8, Luk 24.1-12, Zãa 20.1-10)

1 Kã́mabogɔɔ gbɛa, ãsɔ̃anɛnzı̃̀ kɔɔkɔɔ Maliama
Madelɛni ń Maliama pãlepio gɛ̀ mia gwai. 2 Ɔ tɔɔlɛ
lùalua gbã́ugbãu, asa Dii malaikae bɔ̀ musu à mɔ̀
gbɛpi gbeembò a gò mialɛɛ, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛwà. 3 Aà oa
dɛ lán loupilɛawa mɛ́ aà ula dɛ púntaitai. 4 Vı̃̀a
gudɔ̃anaɔ kũ̀, aalɛ lualua, ɔ̃ aa gɔ̃̀ sã́ii. 5 Ɔ malaikapi
ò nɔɛpiɔnɛ: Á́su to vı̃̀a á kũo. Má dɔ̃ kɛ́ Yesu pɔ́ wa
pàliwa ɔ̃ álɛ wɛɛlɛ. 6 A ku lao, à vù lá a òwa. Á mɔ
gu pɔ́ wà aà wùlɛu gwa, 7 ı̀ gɛ o aà ı̃̀waɔnɛ kpakpa à
bɔ̀ gau. A dɔaanɛ́ Galile, we an wɛ́ a siukɔ̃lɛ. Má òɛ́n
we.
8 Ɔ aa gò mia kı̃́i kpakpa ń vı̃̀ao, ãma an pɔ na zɔ̃ɔ.
Aa bàalɛ̀ lɛ́ gɛ́ a baokpai aà ı̃̀waɔnɛ. 9 Ɔ Yesu dàńlɛ
gɔ̃̀ɔ, à fɔkpàmá. Kɛ́ aa sɔ̃̀aàzi, aa kùlɛɛ̀, ɔ̃ aa ɔnà aà
gbakpɛawa. 10 Ɔ Yesu ònɛ́: Á́su to vı̃̀a á kũo. Á gɛ o
ma gbɛ̃́ɔnɛ aa ta Galile. Wekı̃̀i wá wɛsiukɔ̃lɛ.

§ **27:63** Mat 16.21, 17.23, 20.19

11 Nɔɛɔ kpɛ ɔ̃ sosa gudɔ̃anaeɔ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛ guu, aa yã́ pɔ́
kɛ̀ɔ ò sa'onkiaɔnɛ píi. 12 Ɔ sa'onkiapiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ sȉsi aa
lɛkpàaȉ, ɔ̃ aa ɔ zɔ̃ɔ kpà sosapiɔwa gusaɛ 13 aa mɛ̀: A̋
o aà ȉwaɔ mɛ́ mɔ̀ gwãasȉna, aa aà gɛ sɛ̀ kpã́i gɔɔ pɔ́
álɛ i'o. 14 Tó bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ sù yã́pi mà, wá awakpaɛ̀,
í bɔ yãkeleu. 15 Sosaɔ ɔ̃api sȉ, ɔ̃ aa kɛ̀ lá wa dànɛ́wa.
Ɔ yã́pi gɔ̃̀ Yudaɔnɛ yãa ũ e ń a gbão.

Yesu zȉnaa a ȉwaɔnɛ ń ɔzȉ
(Maa 16.9-20, Luk 24.36-53, Zãa 20.11-23, Zȉn 1.6-8)

16 Yesu ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ tà Galile, sȉ̀sȉ pɔ́ à a
yãnukɛ̀nɛ́ yãa musu.* 17 Kɛ́ aa aà è, aa kùlɛɛ̀, ãma
an gbɛ̃eɔ lɛ́ seakɛɛ. 18 Ɔ Yesu sɔ̃̀ńzi à yã'ònɛ́ à mɛ̀:
Lua musu ń dṹniao iko píi kpàa.† 19 Ayãmɛto à gɛ
bui píi kɛ ma ȉwaɔ ũ, í ń da'ilɛkɛ ń Mae Lua tɔ́o ń aà
Nɛ́ tɔ́o ń aà Nisȉna tɔ́o, 20 í yã́ pɔ́ má dȉlɛɛ́ɔ danɛ́ aaɔ
kũa píi. A̋ ma, máɔ kúánɔ gɔɔpiiɛ e dṹnia gɛ láaò.

* **28:16** Mat 26.32 † **28:18** Dan 7.14

Bibeli Luayẫtaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayẫtaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

lxxiii

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9